మార్చి 1935 — ఆంధ్రభూమి — సంపుటము-3, సంచిక-10

మార్చి-1935

స్థాపితము ౧౯౩౩. సాలు చందా రు. 3.

ఆంధ్రభూమి

సర్వవిషయములను చర్చించు సచిత్రాంధ్ర మాసపత్రిక

సంపుట. ౩. ✠ సంచిక. ౧౦.

నవజీవనము

౧

మరల నుదయాద్రి నెత్తమ్ము లరుణ బాల
నవ్య లాక్షార్ద్ర చరణ చిహ్నముల మెరసె;
కప్పుకొనియున్న నెత్తమ్మి రెప్ప కొనల
కాంతి చిగురించె వలపు తపంత విరియ.

౨

మొరసె కాబోలు శ్యామసుందరుని మురళి;
భువనమోహన కలకంఠ రవళి! నాదు
జీవనమె కాదు పల్లవించెను సమస్త
చేతనము లీ వసంతవిభాత వేళ.

౩

ప్రేమ మధురిమ హృదయపాత్రికను నింపి
తొగరు తెర లొత్తిగించుచు తొంగిచూచు
ఆ ప్రనవ మట్లు నా యంతరాత్మ కూడ
ఎవరి కోసమో యింత ప్రతీక్ష నుండె!

౪

ప్రాగ్దిశాకాశ మింత యెర్రవడె నేమి
దేవ తరుణు లెందరు కెంపు మోవి రేకు
లదిమి రిచ్చుట? యీ తొలియుదయమందు
ప్రత్యణువు ఆవినూతన ప్రభ చెమర్చు.

౫

కోకిలా! పాడు మొకపాట గొంత నీ ను
ధాతి మధురమ్ముగా, యీ యుగాది వేళ;
చెలిమిగొని యిద్దరము నవజీవనమున
కిది మొదలుగా నుపక్రమించెదము గాక!

—బొడ్డు బాపిరాజు.

రుచీదేవి

(వచన రూపకము)

తృతీయాంకము : రంగము ౧.

కాలము : ఉదయము.

స్థలము : విజయనగరమునం దొకవీధి.

(అచ్చటచ్చట ప్రజలు గుంపులుగూడి ఏదియో గుసగుసలాడుచున్నారు. కొందరు బిగ్గరగా మాటాడవలదని, స్నేహితులను వారించుచున్నారు. ఆ వీధియం దొకచెట్టు క్రింద ఆలోచించుచు కూర్చుండియున్న సిద్ధాంతి, మిత్రుడగు రామశాస్త్రిని తిలకించి మెల్లగా చేతులుతట్టుచు:)

సిద్ధాంతి :—రామశాస్త్రీ!....రామ శాస్త్రీ!........రామశా....

రామశాస్త్రి :—(వెనుదిరిగి చూచి).... ఓ...ఏమి?....

సిద్ధాంతి :—(లేచి శాస్త్రివైపునకు నడచుచు) ఎచ్చటికి వెళ్ళుచున్నావు? నీకేదో సుస్తిచేసినదని విన్నాను, నిజమేనా?

శా :—ఏమిసుస్తి! కొంచెము ఆకలి మందగించినది. మన రాజుగారింట గృహ ప్రవేశమహోత్సవము జరిగిన సమయమున సమారాధనలో కొంచెము పప్పు దినుసు ఎక్కువ తగిలినదిసుమా?

సిద్ధా :—నిజమే...నాకును ఈ మధ్య (కడుపు నిమురుకొనుచు) కొంచెము కడుపు నొప్పి కలిగినది. శివశాస్త్రి మంచిమందు ఇచ్చినాడుసుమా!

శాస్త్రి :—మంచిది. నీ విచ్చ టేమి చేయుచున్నావు? చెట్టుక్రింద కూర్చుండి తగవులేవైన తీర్పుచెప్పుచున్నావా?

సిద్ధాం :—(మెల్లగా) తీర్పు చెప్పుటకు శక్యముగాని నేరమొకటి జరిగినది సుమా!

శాస్త్రి :—(ఆశ్చర్యములో) ఏమి నేరము? గొల్లగంగి ఆవుపెయ్యతో సహితము తెల్ల వారుసరికి పాలిమేర దాటి లేచిపోయిన విష యమా?

సిద్ధాం :—బిగ్గరగా మాట్లాడవలదు. అమాయకులగు సంసారులలోకన్న ఈ కాల మున గొప్పవారిండ్లయందే కలవరములు బయలుదేరినవి సుమా!

శా :—(మెల్లగా) గొప్పవారేమి కొలది వారేమి? గుణము ముఖ్యముగాని కులము ముఖ్యమా? మనయూరి మాదిగ వెంకని రెం డవకూతును చూచితివా? మిగుల దొడ్డబుద్ధి గలది; అయితే తక్కువకులములోనిది; కను విందుగూర్చు చక్కదనముగల కాకి దొండ పండు విషపూరితము—గజ్జిగజ్జిగ నుండు సీతాఫలమునందలి గుజ్జు అతిమధురము—

సి :—మొత్తముమీద నీవు లోకప్రవృ త్తిని బాగుగా తెలిసికొనినావు. అసలు విష యము అంతరించి వేదాంతము మితిమీరి నది. అయితే అసలు సంగతి వింటివా?

శా :—(నవ్వుచు) పెద్దవారింటిలో, కలు వరమంటివి! ఎవరికొంప తీయనున్నావో?

సి :—(శాస్త్రి చేయిపట్టుకొని) మన మా కనుపించు గుడిలోనికిపోయి ఆమండపములో కూర్చుండి రహస్యముగ నొకసంగతి చెప్ప కొందమురమ్ము. ఇది అతిరహస్యముసుమా!

శా :—(గుడివైపున కేగుచు, మెల్లగా నవ్వుచు) ఇది చేమంతి సంగతికాదు గదా!

సి:—(పెద్దగానవ్వి) ఇది చేమంతి సంగతి కాదు; కాని చేమంతి వినిపించిన సంగతి.

శా:—(ఆతురతతో) ఏది, ప్రారంభింపుము. మొత్తమువిూద కోటలోని దాసియగు చేమంతిసహవాసము అన్నివిధముల ఉపయోగమేసుమా ?

సి:—(శాస్త్రితో మండపములోనికేగి సమీపమున కూర్చుండి మెల్లగా) ఈసంగతి గ్రామమంతయు వ్యాపించియుండవచ్చును. అయినను మనము జాగ్రత్తతో నుండవలయును. ఇది పెద్దలకుచెందిన విషయము. చేమంతి ఏవిషయము నాకు చెప్పకుండ మనసులో దాచుకొననేరదు; మనవలన ఈ విషయము బయల్పడిన చేమంతికి చేటు రాగలదు జాగ్రత్త.

శా:—(మూతిత్రిప్పుచు) సంగతి చెప్ప లేదు, అప్పుడే నిబంధనలు ! నియమములు!

సి:—(మెల్లగా) మన ప్రభువగు కృష్ణ రాయ డదృష్టవంతుడు. ఈపాటికి మన పట్టణ మల్లకల్లోలములో నుండవలసినది— శ్రోత్రభార్యయగు రుచీదేవి, కృష్ణరాయని సంహరింప గడచినరేయి పడకటింట కత్తి దూసినదట !

శా:—(గ్రుడ్లు మిటకరించి) ఆ! ఆ! త్రాచుపాము! గోధుమవన్నె త్రాచుపాము.

సి:—మెల్లగా మాట్లాడుము, ఎవరేని విందురు.

శా:—సంగతి సగమే చెప్పితివేమి ? పడకటింట పతిని సంహరింప దొరకొనిన పడతి, పరమనిర్భాగ్యురాలు సుమా !

సి:—రాజు నిద్రించుచుండగా మెల్లగా లేచి, శాటిబిగించి, ఇదివరలో గుప్తపరచి యుంచిన కత్తిని తీసికొని; రాజు పేరురమున నాటబోయినదట !— రాజు మేల్కాంచి ఆమె చేయిపట్టుకొని వారించెనట.

శా:—(ఆతురతతో) తరువాత జరిగిన విషయమేమి ?

సి:— ఏమిజరగినది? ఆమె మూర్ఛబోయి నేల వ్రాలినదట.

శా:—మంచిపని చేసినది! ....నిన్న మొన్నటివరకు సివ్యాలు గ్రక్కుచున్న గజపతి, పిలచి పిల్లనిచ్చెదనని పలికినపుడే, నా కనుమానము గలిగినది. వెఱ్ఱివాడు రాజు వేగిరపడినాడు. తియ్యనిమాటలతో, ముసి ముసి నగవులతో, మాటలాడు మానవుల యుదరములు విషపూరితములని మనరాజెఱుంగడు.

సి:—ఈ వృత్తాంతము ఎవరికిని చెప్ప వలదు.

శా:—మనకు తెలియుటకు పూర్వమె దేశ మెల్లెడ మారుమ్రోగి యుండును. అయినను మనమేల ఈవిషయమును బయల్పరుప వలయును ?

సి:—ఇకపై నేమిజరుగునో తెలిసికొన వలసియున్నది. చేమంతి ఏనాటి వృత్తాంత మానాడు మనకు సమకూర్పగలదు.

శా:—ఈరోజు సూరావధానిగారింట భారసాల, నేను తొందరగ పోవలెను.

సి:—సూరావధాని నన్ను పిలువనే లేదు సుమా !

శా:—నీకర్మము! నాయదృష్టము! నేను పోవుచున్నాను. (నిష్క్రమించును).

సి:—లోకమున మానవుల మర్యాద లతివిచిత్రములు నాకడ అన్నివిషయములు తెలసికొని పీడు భోజనముమాట వచ్చి నంతనె దారిబట్టినాడు. పనితీరినతరువాత గవ్వపాటి విలువనైన జూపింపలేదు కదా ! మానవుల బుద్ధు లిట్లుండుటచేతనే నాటకములు బలసిపోవుచున్నవి.........(తలవంచి ఆలోచించుచు వెడలిపోవును.)

* రంగము, ౨. స్థలము : రహస్యాగారము. *
కాలము : మధ్యాహ్నము.

(లజ్జావనతవదనుడై రాయలు, ఒకచో కూర్చుండియున్నాడు. సమీపమున అప్పాజి, ఆలోచించుచు నిలచియున్నాడు. గవాక్షము నుండి వచ్చుచున్న గాలికి తోరణముగట్టి, ఎండిపోయియున్న మామిడాకులు, రెపరెప కొట్టుకొనుచు చప్పుడుచేయుచున్నవి.)

అప్పాజి:—(కొంచెము ముందునకువంగి, వినయముగ) ప్రభూ! జరిగినదేమో జరిగినది. విచారించిన లాభమేమి?

రాయలు:—(మెల్లగా) ఈవార్త, దేశమెల్లెడ నావరించియుండును......

అ:—ఈవిషయము, మీజీవితమునందు కొన్ని మంగళకరములగు మార్పులను తేగలదు. మీకిపుడు లోకప్రవృత్తి చక్కగా తెలియగలదు;—గడచిన దానికి యోచించిన లాభమేమికలదు? ముందుజరుగవలసిన దానికై ....

రా:—ఇంకను యోచింపవలసినపని యేమికలదు?—పుట్టినింటికి పంపివేయుట యుక్తము.

అ:—(ఆలోచనతో) రాజా! వలదు! త్వరపడవలదు!

రా:—(మెల్లగా) అప్పాజీ! మీరునూ నాపక్షమున లేరా?...ఆనాడు నా చెవిలో రహస్యముగ మీరు చెప్పకుండిన, నేమి జరిగియుండెడిదో?......

అ:—(చిరునగవుతో) ఆమె, జనకుని ప్రోత్సాహమున నిట్టి కృత్యమునకు సమకట్టి యుండును. ఆమె, మిమ్ము మిగుల ప్రేమించుచున్నది. అది ముమ్మాటికి నిజము. అసూర్యంపశ్యలగు రాచవారింటి బిడ్డల కిట్టి విరుద్ధభావములు తమంత నుద్భవింపవు.

రా:—(మొగమెఱ్ఱబార, కనుల నటు నిటు త్రిప్పుచు.) అప్పాజీ! నాయందు మీకు వాత్సల్యము పూర్తిగ నన్నగిలినది — త్రాచుపామును, పూలదండయని మెడను ధరింపమనియెదరా? లోకమేమనుచున్నదో వినుచున్నారా?...ఆమెను, అంతఃపురమునందే యుంచుటెట్లు? ఆమెను ప్రేమతో పలుకరించుటెట్లు? ఆమె మొగము నెట్లు చూడగలను? చూచి లోని పరిభవానలమును దిగమ్రింగవలయునా? ఇది మానవుడు చేయగల కార్యముకాదు! పెద్దలగు మీమాట త్రోసిపుచ్చినందులకు క్షమింపుడు. నే నీవిషయమై ఎక్కువగ చర్చింపజాలను.

అ:—(యోచించి) మీహృదయము నెఱింగితిని. అది నలనల క్రాగిపోవుచున్నది! కాలము దాటినకొలది అది చల్లబడును.—ఆమెను పుట్టినింటికి పంపివేయుడు—తమయాజ్ఞ వెంట రేపే సర్వమును సిద్ధపరచి ఆ పని జరిపింతును.

రా:—(బిగ్గరగా) రేపటివరకు.................. నేడే పంపివేయుడు.................ఒక్కక్షణమైన ఇచ్చటామెకు నిలువ నీడలేదు........

అ:—(ముందునకు నడచి, మరల వెనుదిరిగి, వినయముతో) రాజా! ఈపలుకుల యందెట్టి మార్పుకలుగదా?

రా:—(బిగ్గరగా) ముమ్మాటికి కలుగదు.

అ:—శెలవు (వెడలిపోవును.)

రా:—ఈపని ముగియువరకు మిన్నకుండుట యుక్తముకాదు. నేనును, అప్పాజి ఈ పని, ఎట్లు నెరవేర్చునో పొంచి చూచెదను. (వేగముగ వెడలిపోవును.) (తెర.) (సశేషము.)

—చిరుమామిళ్ల శివరామకృష్ణప్రసాదు, బి.ఏ.

పైడయ్య దరిద్రదేవత

[గమళ్ళవారి పాశాలమ్మ ఇచ్చే కల్లుదొప్ప పాటుపడే గునపానికంటుతే ఏమౌతుంది?....ఈ చిన్నకథ చదవండి.]

అక్కడికి నాలుగైదు సంవత్సరాలముందు పెద్ద గోదావరి, అంటే, వంతెనకు దిగువ ఆనకట్టు కెగువనున్న విశాలమైన నీటిప్రవాహము వరద రోజుల్లో కొత్తదారిపట్టి తూర్పువత్తు కోస్తూ వస్తేట పెద్దపెద్ద ఇసుకమేటలు వేయడం రివాజు అయిపోయింది. దానికి నిరుడు అక్కట్టుకోట ఎదురుగుండావున్న పోతగట్టు తెగ్గొట్టకు పక్కనున్న మాలగూడెమ్మీద పడిపోతుందా అన్నంత అలజడి కలగచేసింది. కాని ఆ ఒకేముప్పు తప్పింది. 'ఈ కోతను పుచ్చుకుమూస్తే మేమెక్కడ వేసేకుంటుందా' అని అప్పట్లో యోచిస్తే ఎక్కడ చేసివుంటుందో ఎవరూ చెప్పలేకపోయినారు కాని గోదావరికోత ప్రారంభించేసరికి కాకినాడ కాలువమొగ ధవళేశ్వరం దగ్గర అది పూర్తిగా కప్పడిపోయింది. పడవలకు దారిలేదు. చేలకు నీరులేదు. లక్షరూపాయలకుపైగా అవుతుంది ఆఇసుక తవ్వు అని పెద్దపెద్ద ఎంజినీర్లు అంచనావేసి టెండర్లు పిల్చి కంట్రాక్టరు కిచ్చి తవ్వు 1934 తొలకరింపకుండా పూర్తి కావాలన్నారు. కంట్రాక్టరు క్రిందామీదా పడి జల్లిసీమనుండి సింహాచలంవఱకూ వున్న కూలీలను అయిదారువేల మందికి కుంట 1-కి మూడు నాలు కూలిస్తానని లేవదీసుకువచ్చి ధవళేశ్వరమంతా కూలీలమయంచేసి పారేశాడు. ఒక్క అయిదార్నెల్లా.

1934 మేనెల వచ్చింది. ఇసుకతవ్వ ఆఖరయింది. ఇక రాయిపరవడం తరువాయి. ఆపని బంటావాళ్ళది కాదు. అంచేత ఆనాటి తెల్లవాఱుగట్ల బంటావాళ్ళంతా మఱోచోట పనిమాదుకోవడానికై పోవాలని అనుకొంటూవున్నారు.

అపరాహ్ణం రెండుగంటలప్పుడు. ఎండ తీవ్రంగా గాస్తూవుంది. బంగనబయలున ఆ కూలీలు ఏలాపడితే ఆలా అడ్డదిడ్డంగా వేసికొన్నవి తాటాకువి-ఆకొమ్మల్వి, వీధిలో నిలిచేటప్పుడువేసే పాకలాంటి సమానాను వేయబడ్డవి - ఇళ్లు మన్నాడు ఖాళీ. 'ఆ బంటివాళ్ళంతా వెళ్ళిపోతారు, ఆడవాళ్ళు, మగవాళ్ళు, పిల్లలుఅంతా వెళ్ళిపోతారు. ఊరు చిన్నపోతుంది' అనుకొంటున్నారు కొందఱుకొందఱు గ్రామస్థులు చెట్లక్రిందకూర్చొని— కాదుమఱి— ఊరికి జనసంఖ్య ఎక్కువగా ఉండడం ఒకనిండు అందులోనూ పనిపాటలుచేసికొనే పాటకపు జనం పొరుగూరువాళ్ళు చాలామంది వచ్చివుంటే అదో నిండుకూడాను. ఎక్కడెక్కడి ఆడవాళ్ళు ఎక్కడెక్కడి మగవాళ్ళు ఒకళ్ళ మొగాలొకళ్ళంతక్రితం ఎఱుగుండని వాళ్ళంతా ఊళ్ళోవాళ్ళతో ఏకమైపోయి అక్కడకైదార్నెల్లనుంచి కలిసిమెలిసి తిరుగుతూ చటక్కున ఓ తెల్లవాఱుగట్ల - నేనంటే డేరాలువిడిచిపెట్టి

వెళ్ళిపోయినట్టు - వెళ్ళిపోవడం అంటే అందరికీ అదో కించగా ఉండకమానదు. వాళ్ళకోసమని నిజంగా కొన్నికొన్ని, కొత్తకొత్త మిఠాయిదుకాణాలు, కొన్నికొన్ని, కొత్తకొత్త కల్లంగళ్ళు, కొన్నికొన్ని, కొత్త భజనమందిరాలు, కూడా బయలుదేరినవి. అన్నీకూడా మర్నాడునుంచి ఎత్తిపెట్టివేయవలసిందే. నూతిదగ్గర నీళ్ళతోడేచోట వాళ్ళమూలంగా 60, 70, కుండలు ఉత్తవి ఎప్పుడూ వంతులు తెగక తోడుకోడానికి చోటులేక వుండిపోతూవుండేవి. మర్నాటినుంచి ఆ సందడిఅంతా చెల్లు.

ఆటువంటి పరిస్థితిలో పైడయ్యగాడనే బంటా వాడు ఎక్కడికో పోవాలనుకుంటూవున్నాడు. పోవాలనుకుంటూ గుడిసె యీవలకువచ్చి ఆకాశంకేసి చూచేడు. 'ఓరబ్బో! ఏంఎండ! మండుకుపోతూందే!' అనుకొన్నాడు. గుడిసె యీవలవున్న తన గునపంమీద చెయ్యివేసి చూచేడు. 'ఓరమ్మో! చుఱ్ఱుమంటోన్నాది, కొలిమిలో ఎఱ్ఱమడ్డావానికి మల్లే: ఊఁ' అనుకొన్నాడు.

"ఎన్నాళ్ళపాటడ్డ యీగునపమేమిగులు
ఎందుకుర యీజన్న మోరన్నా!
కంటరాక్టరు మేడ కలకటేరు ఓడ
కట్టుకుని ఎంచక్క సౌఖ్యపడుతూవుంటే
ముందూరు ఏదంటు మోసపోయేమనకు
ఎందుకుర యీ జన్న మోరన్నా!"

అని పాడుతూ దిక్కులు చూచేడు.

గవల్లోరి ఆడపడుచు పాశాలమ్మ కుఱ్ఱగుంట పదారేళ్ళది-ఆకుజోడు కాళ్ళను, ఈడిముంత చేతను- ఆపాట విని విసరో వాసరు 'పయిడయ్య బావా! తెల్లారిగట్ల వెళ్ళిపోతారు కాబోసు.' అంది. పయిడయ్య చూచేడు కన్నెత్తి. తనబన్నా తానూ మఱిచి పోయినాడు.

"ఎండసెగలూ చెఱుగుతున్నా
ఈడిముంతకు వేడిలేదు:
కల్లుముంతకు కాక లేదు:
గవల్లోరి పాశాలమ్మ
కళ్ళచలవకు తిరుగు లేదు."

అని పదమ్మొర్చి గట్టిగాపాడి 'వెళ్ళనుంచు నీకక్కన మడే వెనతాకో మఱిదలా!' అన్నాడు. 'అయితే నివ్వొచ్చేదాకా కూసుంటాను చప్పునరా!' అంది.

గవళ్ళపాశాలమ్మ ఊరికి దూరంగా తూర్పుగావున్న ఓతాళ్ళమునుగులో జొఱబడిపోయింది. ఓఘడియ ఆటూఇటూ పయిడయ్య చూచేడు. ఆకాశం పడమట వైపు బొబ్బర్లంక ఆకాయల ఉఱిమినట్టు వినవచ్చింది వాడికి. 'ఓరయ్యో, ఉఱుములోన్నట్టుంది ఆకాశం.' అని ఏటిగట్టెక్కి చూచేడు. పత్తో నిమిషానికి దూరాన్నే ఇసక లేస్తోంది రంయిమంటూ—మేఘాలు, నాటకరంగమ్మీద తెరలు పైనుంచి కింద కొంత గబగబా దిగజారతాయో అంతగబగబా అవి క్రిందనుంచి పైకి వన్నెవన్నెల్తో లేచిపోయినాయి. లేచిపోయి క్రమేణా ధూమ్రవర్ణంలోంచి నల్లనల్లగా మారి కాఱు నల్లనై చల్లని గాలితో వ్రాకిపోయినాయి. గోదావరి నీరంతా ఓవైపు ఆకుపచ్చనిఛాయగా మారిపోయింది, రెండోతట్టు కొంతసేపు ఉత్తరపుదెస సూర్యకాంతిని ప్రతిఫలించి అట్టే అదికూడా మాయంచేసివేసింది. అంతా ప్రళయమేఘఘుంఝుంఝూమారుతమయమై పోయి కళ్ళల్లో ఇసకా, దుమ్మూ కొట్టడం ప్రారంభించింది. పయిడయ్య వెనక్కి తిరిగి మళ్ళీ వూళ్ళో పడేసరికి వెనకనుంచి ఎదో పెనుభూతంచెయ్యెట్టి తోస్తూ వున్నట్టు పెద్దగాలి రింవురింవు కొట్టసాగింది. పయిడయ్య తనగుడిసె చెంతకు వచ్చేసరికి గుడిసెమీదవి ఆకు లైదారెగిరిపోయినయి. ఉన్న నాలుగాకులుమీద అంతంత చినుకు టపటపా పడుతూవుంది. వడగళ్ళు కూడానేమో అని అనుకొన్నారు కొందఱు. ఇంకా మేఘం కమ్ముకుపోతూవుంది. చీకటి అయోమయం అయిపోయింది. ఇళ్ళల్లో దీపాలుపెడితే ఉండడంలేదు. తలుపులు ధమధిమ కొట్టుకోవడం మొదలుపెట్టి కొన్ని కొన్ని వాటంతటవే చిలకలుపడిపోయి సద్దణిగి పోసాగినయి. సావిళ్ళు బూజుతో, కోడుమట్టితో నిండిపోయినాయి. రంయిని ఆకాశం మెఱుస్తూ డబడబా ఉఱి

మిత్తే ఒకమూల కొడిగిపోయి అమ్మమ్మలు 'అర్జునః ఫల్గుణః పార్థివః' అంటూవుంటే కుత్తవాళ్ళు దానికో దీనికో ఉలికిపడిపోవడం నాలుగైదుసార్లు జరిగింది. మోటర్లకోసమని వేసిన టిన్ రేకుషెడ్డులు ఎగిరిపోయి మోటారుకార్లు తడిసిపోయినయి. కొబ్బరాకు మట్టలూ బొబ్బాసి గొట్టాలు ఎగిరిఎగిరి సరిగా పైడుకాల్వలలో పడి నీటిప్రవాహాలకు అడ్డుకుని నీరంతా రోడ్లు ముంచే సేటట్టు చేసిచేసినయి. ఇక పడిపోయిన దడులకు, కూలిపోయిన గోడలకు, ఎగిరిపోయిన బళ్ళగూళ్ళకు, పరుగెత్తిన పశువులకు లెక్కలేదు. ఒక్కనిమిషంలో తారుమారైపోయింది ప్రకృతి. ఒకగంట క్రితం ఎంత ఎండ అనిపించిందో గంట అయినతరువాత అంత చలి అనిపించ సాగింది.

కూలీలంతా తరుగుడిసెలమీద ఆకు తెగిపోయిన కొద్దీ ఇక గుడిసెల్లోవున్నా వొకటే ఈవల నించున్నా వొకటే అని ఎంచుకొన్నవారై యివలకువచ్చి "అరె! కాళ్ళవందుకు ఒకకునుకుతీసి వెళ్ళిపోదాం అనుకుంటూంటే యింతలోకే ముంచుకొచ్చింది ముండా గాలి దుమారం." అని ఒకళ్ళకేసి వొకళ్ళు ఒక్కొక్కమాలు చూచుకుంటూ అందఱూ కలిసి ఆకాశంకేసి చూడసాగేరు. వాన ఆగేఎత్తుగాని గాలి మూసే మాత్రంగాని కొపించడంలేదు. పయిడయ్యకూడా అందఱితో ఇవతలకువచ్చి "ఏంట్రా! అలాపరకాయిస్తారు. మన కేముందని? గునపాలు బుట్టాన్ని వేసి కొని ఏకత్రపు సంతకో పోదాం నడుండి' అన్నాడు. 'నీకేం నెబుతావు—పిల్లలు గలాళ్ళం, పెళ్ళాలు గలాళ్ళము మేం నీలాగు ఇట్టిలే విడిపోలేం' అన్నాడు బసవయ్య అనే మతోకంటావాడు. 'అయితే మీరు నిడానించుకురాండి. నేపోతా'నన్నాడు పయిడయ్య. అని తన గునపం బుట్టాన్ని పెట్టుకొని 'ఓసి! దీన్ని తగలెయ్య. ఇంకైపోయింది ఈ కాకీపట్లో' అని అనుకొంటూ తడిసిపోయిన్న గోచీతోనే నడవసాగేడు— 'ఉండరా! మేమూవస్తాం' అని కొందఱు గోడికూలీలు అంటూవున్నాగానీ—బసవయ్య 'వాడి చూపువేఱు. పోనియ్యండి గాడిదకొడుకుని' అని సణుక్కున్నాడు, మట్టుగా చూసేడు పయిడయ్యకేసి. పయిడయ్య వీట్ని వినిపించుకోలేదు. తిన్నంగా తాళ్ళమురుగులోకి పయిడయ్య వెళ్ళేడు - సత్రప్పంచకూ కాదు, చలివేంద్రపుంచకూ కాదు.

పయిడయ్య తాళ్ళమురుగులోకి వెళ్ళేతలికి గాలియొక్క ఉద్ధృతం చాలామట్టుకు తగ్గిపోయింది. జీమూతంగా మబ్బులింకా కమ్ముకుపోతూ జోరుగా వాన కురుస్తూవుంది మధ్యమధ్య ఓమాటు ఆగుతూ వచ్చినా. పయిడయ్య ఆ తాడిచెట్టు ఆ తాడిచెట్టు చాటునా మాటునా తాను నిలవడమే కాకుండా తనలాగే ఆచెట్టు అవల పెనఒదిగి గవళ్ళది తనకోస మెదురుచూస్తుం దేమోనని చెట్టుచుట్టూ తిరిగేవాడు.

క్రమంగా వానతగ్గింది. ఒక్కసారిగా పడమట దిక్కంచు తెలుపిచ్చిందేమో గభిమని తాటిచెట్ల మీదకు ఈరెండ పక్షి వ్రాలినట్లు వ్రాలింది. 'ఇంకా ప్రొద్దుకూకలే' దనుకున్నాడు పయిడయ్య. ఆఖరుసారి ఆకాశాన్నంతా కౌగిలించుకు మరీ వెళ్ళిపోదామని సూర్యు డనుకొన్నట్టుగా ఒక్కసారి ఎఱ్ఱగా రంగు తూర్పునకంటూకూడా ఎగచూపించి కుంకిపోయినాడు. 'ఓసి! అప్పుడే కుంకిపోయిందే పొద్దనుకున్నాడు పయిడయ్య. పక్షులు—గోరింకలేమిటి, చిలకలేమిటి, కాకులేమిటి, కొంగలేమిటి - అన్నీ కిలాకిలారావాలు చేస్తూ ఇవతలకువస్తూ లోపలకుపోతూ చెట్లశిరాల చుట్టూ తిరుగుతూ పెద్ద సందడిచేశాయి. ఆ సందడి ఎంతో నీపునిన్నాడు పయిడయ్య. ఎక్కడా ఆ సందడిలో పాకాలమ్మ గాజులు చప్పుడు కాలేదు. 'అరే ఈ వానకు గాలికి జడిసిపోయి వెళ్ళిపోయింది లాగుంది! కడసారి దానిచేతికల్లు కాసంత తాగి, ఓమాటుగాని దానివొళ్ళో ఉయ్యాలలాగి మరీ పోవాలనుకుంటే సాగిందికాదుకందా! దిక్కుమాలిన గాలిదుమారం— 'అయితే నివ్వొచ్చేదాకా కూకుంటాను. చెప్పునిరా' అంది—చప్పనే వచ్చాను—కూకుంది కాదే! నే వచ్చేదాకా?' అని ఇలా పరిపరివిధాల వగలుపోయినాడు.

తాటిచెట్ల మువ్వలు కేసి చూచినాడు. లొట్టిలన్నీ వేలపడిపోయి కొన్నీ, కిందపడిపోయి కొన్నీ చిన్న బోయి కనిపించేయి. ఓ జాము ఏమీ తోచక తిరిగాడు తిరిగాడు, యిక తిరగలేక ఒకచోట తనబుజాన్ని వున్న గుడ్డం నేలను పరిచి విశ్రమిద్దామనుకున్నాడు. అను కొని చతికిలబడ్డాడు, గరప చేలా కాసంత తెలుపి చేలా చూచుకొని.

వాడూ చతికిలపడేసరికి నడి ఆకాశంకూడా బొల్లిచ్చి చంద్రుణ్ణి వెలిబుచ్చింది. చూచేడు పయిడయ్య పైకి—'వహ్వా!

దివిజల్లు భువిక్రొస్తె
భువికల్లు దివికెళ్ళే'

అని పాడేడు. పాడి తనపాట కమ్రుతిగా విన్నాడు.

"కల్లుకుండా చుట్టు
కల్లు నురువేనూడు
దివిలోన భువిమీద
మూతికాడే కట్టు
పయిడయ్య బావా!
మూతికాడే కట్టు
పయిడయ్య బావా!"

చుట్టూ చూచేడు. గవళ్ళ పాశాలమ్మ ఆ కుఱ్ఱకుంట గొంతళ్లే వినబడ్డది. జాడకూడా చూపుల్లో పడ్డది. 'ఓ మఱదలా. ఆ కాడ దుబ్బులో దొప్పవుంది. నా దొప్ప వుంది తెచ్చిపెట్టు' అన్నాడు గట్టిగా. 'వెన్నెల్లో వెండిదొప్పంటూ పట్టుకొస్తా వుంది జవ్వని జవ్వని చేతిలో లొట్టిలేదు. 'లొట్టిలేందే దొప్పెందుకు? పాశాలమ్మా! లొట్టుచ్చుకురా' అన్నాడు పయిడయ్య. జవ్వని దొప్పపారేస్తూ బాగా దగ్గఱకొచ్చి 'లొట్టి లన్నీ పగిలిపోయినయి, ఈవేళ. పయిడయ్య బావా! ఎంతబిట్టు పెడితే అంతబట్టు' అంది. 'గాలికి నిట్ట తాళ్ళన్నీ ఊగిసలాడిపోయి డీడిక్కలు కొట్టుకుంటే కామోసు పిల్లా!' అన్నాడు పయిడయ్య. 'అయితేం. వెన్నెలపక్కే—కావు!' అంది జవ్వని. 'వెయ్యడమే కాదు.

చంద్రుడిలో నలుపంతా భాండంగా కనిపిస్తే నలుపు చుట్టు తెలుపంతా నురువులాగు పొంగివుంటే

నిన్నందివుచ్చుకోమంటున్నా పాశాలమ్మా!
నీవందిపుచ్చుకు వడ్డిస్తే పాశాలమ్మా!
దోసిటితో నా దోసిటితో
తాగబోతున్నానే పాశాలమ్మా!
లొట్ట లేస్తున్నానే పాశాలమ్మా!
లొట్టిలన్నిపోతే నేం పాశాలమ్మా!
దొప్పసితికి పోతేనేం పాశాలమ్మా!

అని రాగాలాపం సేయసాగినాడు. జవ్వని 'అంతి ఎత్తులేను బావా!' అంది. 'నా నడుంపట్టుకో ఎగిరి పోతాం' అన్నాడు పయిడయ్య. 'నా బొమ్మ కుండలు దిగనాగుతాయేమో పయిడయ్య బావా!' అంది జవ్వని. నీ మావిలీపి కై పెక్కించే నేవ్' అన్నాడు పయిడయ్య. ఇలాగ్గా సరాగంమీద సరాగం, పరాసికంమీద పరాసికం ఆడుకుంటూ కిందామీదా పడుతూన్న నోసందులో చంద్రుడు మళ్ళీ మబ్బులలో పడిపోయినాడు. ఆసంగతి తెలియకుండా పయిడయ్యా పాశాలమ్మా వళ్ళుమఱచి ఒకళ్ళనొకళ్ళు కాగిలించుకు నిదరోయినారు.

అర్ధరాత్రి చీకటి గుయ్యారంగా వుండిపోయింది.—వేసంగిలో కురిసినవాన కాబట్టి నేల ఆరిపోయింది. గాలి అవిరిగా బయలు కేరింది. నరదులూ, అసురులూ సంచారం ప్రారంభించేయి. మధ్యమధ్య దేవతలూ దయ్యాలూ కనబడసాగినయి. ఎవరికి? వొళ్ళు తెలిసిన వారికి. ఒళ్ళు తెలియనివాళ్ళకు? ఒకటేనిద్ర

నిద్రపోతూవున్నా నిద్రపోతూ వున్న వాళ్ళను భద్రంగా చూచే దేవత భాగ్యదేవతవుంది, ఆ వనంలో. వాళ్ళ జే పాడు చెయ్యాలనిచూచే దరిద్రదేవతా వుంది ఆ వనంలో.

ఆ యిద్దరూ సంచారంలో ఆరాత్రి కలుసుకొని ఒకరిప్రతాపం ఒకరితో చెప్పుకుంటూ యీ నిద్ర పోతూవున్న పయిడయ్య పాశాలమ్మ గార్ల పడక దగ్గఱకు వచ్చినారు.

ఒకరికి తెలియకుండా ఒకరు, బాగుచేదామని భాగ్యదేవతా, పాడుచేదామని దరిద్రదేవతా పన్నాగాలు పన్నుతూవున్నారు.

దరిద్రదేవత కల్లుదొప్పను తీసుకువచ్చి పాతినగునపానికి కిరీటంగా పెడతానంటుంది. భాగ్యదేవత గునపం పుచ్చుకు కల్లుదొప్పను చీల్చిపారేస్తానంటుంది. ఇద్దరికీ పెద్దకయ్యం ప్రారంభమైంది. కల్లుకొప్పును తగలకుండాతీసి ఇనపగునపాన్ని బంగారు ఖడ్డీగాచేదామని భాగ్యదేవత తలంపు. ఏలాగన్నా కల్లుకొప్ప గునపానికి తగిలించి ఇనపగునపాన్ని చీపురుపుల్లగా చేసేదామని దరిద్రదేవత పట్టు. ఆ దేవతలయిద్దరి పరస్పరారాఖ్యాటానికి కలగనిలేచిన వాళ్ళమల్లే పయిడయ్యా, పాళాలమ్మా మేలుకున్నారు. దేవతలిద్దఱూ చెరియొక వైపునకు పారిపోయినారు.

పయిడయ్య చుట్టూచూచి 'ఎవరూలేరు' అన్నాడు. 'లేకపోవడమేమిటి? ఇద్దరాడోళ్ళు కజ్జా ఆడుకుంటూవున్నట్టయితేనే' అంది పాళాలమ్మ. 'నీను అవితే నాకొచ్చిన కల్లాంటికలే వచ్చిందే' అన్నాడు. 'అది కలేఅంటావా?' అంది పాళాలమ్మ. 'కాకపోతే మనుష్యులేరీ?' అన్నాడు పయిడయ్య. పాళాలమ్మ అంది 'అపరేత్రి తిరిగింది. తేనింటికిపోతా.' నంది. పయిడయ్య అన్నాడు 'కోడికూసేవేళ నేనూవెళ్ళిపోతా, నీచేతికల్లిదేళ పసిమాణ్ణిచ్చినావుకాదు కందా?' అన్నాడు పయిడయ్య. 'నేనేంచేసేది బావా! గాలి దుమారంవచ్చింది' అంది పాళాలమ్మ. ఒకరిమీదొకరొరిగి ఒదిగి పడిపోయి నిద్దోర్కలు గొన్నారు. పయిడయ్య నిదరబట్టాడు. పాళాలమ్మ వెనక్కి చూస్తూ 'ఉంటే తాగిపోతా దీపాకుంకాలం.' అని తనకాళ్ళ ముందున్న కల్లుదొప్పతీసి వాని గునపాన్ని తగిలించి చక్కాపోయింది.

'నేచేసేపని అదేచేసింది.' అంది దరిద్రదేవత. అని ఆస్తై మంత్రించింది. ఇనపగునపం కర్రముక్క అయిపోయింది. భాగ్యదేవత సిగ్గుపడిపోయి నిష్క్రమించింది. దరిద్రదేవత చంకలు కొట్టుకొంటూ గంతులు వేసింది.

తెల్లవారగట్ల కోడికూసేతలికి పయిడయ్యలేచేడు. చుట్టూచూచి గునపంకోసం వెదుకుతున్నాడు. అది కర్రగా వుంది. ఆకర్ర కొకొప్పవుంది. 'ఓరి దీంతగలెయ్య! పాళాలమ్మ కాదులాగుంది. పిశాచం అనుకుంటాను. నా గునపం! నా పనిముట్టు! నా జీవనసాధనం!' అనుకుంటూ ఆకర్ర ఆకొప్ప పుచ్చుకుని తిన్నగా ఊళ్ళోకి గడ్డిగూడెంలోకి పరుగెత్తేడు.

పరుగెత్తి పాళాలమ్మవున్న యింటితలుపుకొట్టేడు. 'పాళాలమ్మా? పాళాలమ్మా!' అన్నాడు. 'ఓయి వెళ్ళలే పయిడయ్యబావా!' అంది పాళాలమ్మ. 'ఇల్లారా' అన్నాడు పయిడయ్య, 'నన్నింత మోసం చేస్తావా!' అన్నాడు. అని కర్రాదొప్పా చూపించేడు. 'నా గునపం పట్టుకుపోతావు?' అన్నాడు. పాళాలమ్మ అంది 'అలాంటి పాడుమాటలు అన్నావా అంటే నాకాలి ఆకుజోడు దవడా స్తది' అని. సిగ్గుపడిపోయేడు పయిడయ్య. 'బాకీ డబ్బులుంటే రామట్టు కోవాలిగాని మోసంగా నా కాడకొంగుని దొంగపని సేస్తావా!' అని అనుకొన్నాడు లోలో పయిడయ్య. ఆ ముక్కలు వినింది పాళాలమ్మ. 'నీవేం బాకీలేవు బావా! వెళ్ళు, వెళ్ళు.' అంది పాళాలమ్మ. అంటూ తలుపు వేశేసుకుంది 'తోట్లో పరుల్చు వూళ్ళ త్రొక్కుడు తిమ్మలుతినేపు' అంది తలుపుసందులోంచి చూస్తూ.

'కర్రా, దొప్పా పయిడయ్య చేతికొచ్చినయి. మోసంటే మాకు' అనుకున్నారు అంతాను. భాగ్య దేవత పొక్కత్తిమాత్రం 'వాడికర్మ వాణ్ణేకుడిపింది' అని అనుకుంది. ఏంచేత? తనశాయశక్తులా తంటాలు పడింది, కల్లుదొప్ప పాటుపడే గునపానికంటరాదని. కాని సహాయకోపం తప్పించడానికి సాధ్యంకాకపోయింది, భాగ్యదేవతకైనాను.

పయిడయ్యకు మళ్ళీ కల్లోసినవాళ్ళూ లేరు కలోసినవాళ్ళూ లేరు - పాపం!

—కవికొండల వేంకటరావు,
బి.ఏ.,బి.యల్.

సత్యాన్వేషణ

[ఆలోచనలేవు ఈ వ్యాసమును తప్పక పఠింపవలసినదిగా మా పాఠకులను కోరడము. 'మనం చాటుగా చేస్తున్న పనులు ఇతరదేశాల్లో బహిరంగంగా చెయ్యటంవల్ల మనకు ఆ దేశాలనుచూస్తే కొంత నిరసను కారణమన్నముక్క మరిచిపోకూడదు! అంత సత్యాన్ని మనం ఎదుర్కొనేస్థితికి వచ్చినతరవాత-కాలక్రమాభివృద్ధిలో-మనం వాళ్ళల్లే కావటానికి అనేక అవకాశాలు లేకపోలేదు!' అను ఇందలి వాక్యము లోని అంతరార్థము ఏమిటో తర్కింపుడు.]

సత్యాన్వేషణ ఎందుకు చెయ్యబడాలంటే ఎవరూ చెప్పలేరు. సూర్యాస్తమయం కాగానే దీపాలు వెలిగించుకోవటం ఎందుకు? భగవంతుడిచ్చిన చీకటితో తృప్తిపడి ఉండరాదూ? అజ్ఞానికూడా ఉండరాదనే తోస్తుంది మరి. తమస్సులో పుట్టాం; సత్యాన్వేషణచేసి తీరాలి. కాలక్రమాన మనోచైతన్యంకలవాడికి "ఇది పరమార్థం" అనే నమ్మకం ఎప్పటికో అప్పటికి కలిగి తీరుతుంది. సందేహం లేదు.

సత్యమనేది భిన్నంగా ఉంటూంటుంది. గణితశాస్త్రానికి సంబంధించిన సత్యం ఒకటుంటుంది. యాభైమంది కూలీలు ఒక బండను ఒక నిమిషంలో యాభై అంగుళాలు దొర్లించగలిగితే, గణితశాస్త్రం ప్రకారం ఒకడు అదేకాలంలో అదేబండను ఒక అంగుళం దొర్లిస్తాడనటం సత్యం. ఆ ముక్క పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రజ్ఞుడికి చెప్పితే "ఫ్రిక్షన్" అనే కొత్తవిషయం ఒకటి ఎత్తి ఒకడి కాబండ మొదలు కదలనేకదలదంటాడు. తార్కికుణ్ణడిగితే మనుష్యులంతా సమానమైన బలంగలవాళ్లుగా ఉండాలి కదా లెక్క చెయ్యటానికంటాడు. మనం కూడా కొంత తర్కం ఉపయోగించి ఈ ఒక మనిషి సరిగా ఆ యాభైమంది యొక్క మొత్తం బలంలో యాభయ్యోవంతు బలం గలవాడనుకోమనాలి. అప్పుడు అవతలవాడు అది సరిగా నిర్ణయించటం కంటె ఒకడిచేత ఈడ్పించిచూడటం చాలా సులభమని చెప్పి గణితశాస్త్రం ఎందుకూ పనికి రానిదని నిరూపిస్తాడు.

కనక సత్యమనేది భిన్నంగా ఉంటూంటుంది,

కొంచెం ఆలోచిస్తే సత్యమనేది లేనేలేదని సిద్ధాంతం చెయ్యవచ్చును. మనకు కనపడుతున్న ప్రపంచాన్ని గురించి మనం తెలుసుకోవాలంటే పంచేంద్రియాలు తప్ప గతిలేదు. వాటిలోపాలన్నీ. కంటి అద్దం యొక్క రంగల్లే సత్యవీక్షణాని కడ్డం అవుతై. భూదేవి ఒకవిధమైన గంధం—దుర్గంధమైనా సరే, సుగంధమైనా సరే—వెదజల్లుతూండవచ్చును. మనం కనుక్కోగలగటం అసంభవం. గాలికి రంగుండవచ్చును. మనకు తెలీదు. దూరాన చాకలవాడు బట్టలు ఉతుకుతూంటాడు. కన్ను మూసిన కొంతసేపటికి చెవి వింటుంది. కొత్తలో కన్ను నిర్ఘాంతపోయింది. కంటి లోపంకంటె చెవిలోపం జాస్తని తెలుసుకున్నప్పుడు కన్ను చెవిని హేళనచేస్తుంది. చలికాలంలో గచ్చుతగలగానే ప్రాణం

పోతుంది, కంబళి కప్పుకోగానే వెచ్చగా ఉంటుంది. కాని గచ్చెంత చల్లగాఉందో కంబళీ అంత చల్లగానేఉంది. ఐతే గచ్చు నీవేడి నాకిమ్మంటుంది; కంబళి అనదు! వెధవగచ్చు చల్లగా ఉందంటాం! అబద్ధం!

ఈ సందర్భంలో ఒకప్రశ్న? సత్యాన్వేషణపరుడికి గచ్చూ, గొంగళీ సమానంగా చల్లగా ఉన్నవనేది ఎంతవరకు ఉపయోగిస్తుంది?

ఇంకో ఉదాహరణ :—

ఒక ఎల్లమ్మ ఒక పుల్లయ్యతో పోతున్నదని ఏమీ లేందే పుకారుపుట్టింది. ఎల్లమ్మ అందరితో పోయి "నన్ను పుల్లయ్యతో పోతున్నానంటున్నారో?" అని మొరపెట్టుకుంది. అప్పు డెవరైనా తార్కికుడు ఎల్లమ్మతో "నువు పుల్లయ్యతో పోయినావంటున్నారనేనా, నీ అభ్యంతరం? అసలుపోయిన మాట ఉత్తదేకదా? అవటానికొస్తే నీనోటి మీదిగా నువ్వే అంటునే ఉంటివిగా— వాళ్ళన్నదానికి నూరిన్నిపాళ్లు?" అంటాడనుకుందాం. తార్కికుడు చెప్పింది నిజమే బాగాక! ఎల్లమ్మ ఆత్మ ఏం శాంతించింది?

ఆవిధంగానే—మశూచికం మహామారీ కాదూ మట్టిగడ్డలూ కాదు, క్రిములవల్లకలిగే జాడ్యంఅని తెలుసుకున్నంతమాత్రం చేత మశూచికంపడ్డవాడి కేం ఒరిగింది?

ఇది ఇట్లాఉండగా సత్యాన్వేషణ ప్రియుడు జాగ్రత్తగా ఉండకపోతే ప్రమాదం ఉంది!

థామస్ హార్డీ మహాశయుడు రాసిన ఒక నవలలో కథానాయిక తనేదో మంచిపని చేస్తున్నాననుకుని తనభర్తతో తన్ను చిన్నతనంలో మరోడు చెరిచిన సంగతి చెప్పేస్తుంది. ఆక్షణంనించీ కథ నిరాఘాటంగా విషాదాంతం కావటం మొదలుపెడుతుంది. ఎవరుకానీ భరించలేని సత్యాన్ని తెలుసుకోకూడదు ఇటువంటిది దాంపత్యంలో ప్రతి స్వల్పవిషయంలోనూ జరుగుతూంటుంది. పెద్దవిషయా లట్లాఉంచి సంఘంలో ఒకరిని గురించి ఒకరు అనేకస్వల్పవిషయాలు తెలుసుకోకూడదు. కాఫీ అలవాటైనవాళ్లు ఒక్కొకరు కాఫీ తాగుతుంటే అటువేసి చూడకూడదు!

తెలుసుకోకూడని విషయాలున్నట్టే తెలుసుకోబడవలసిన విషయాలున్నై. అవి మతాచారాలదాస్యంనించి విముక్తిపొందటమూ వాటితాలుకు సత్యం ప్రచారం చెయ్యబడటమూ జరగాలి. మశూచికంఉంది. దాన్ని వెనకటిమాదిరిగా నమ్మకాలతో నయం చేసుకోనక్కర్లేదు. రాకుండాచేసుకోటానికీ వస్తే నయంచేసుకోటానికీ వైద్యంఉంది. ఆ విధంగానే ఈ రోజుల్లో 'ఏమోనబ్బా! నాకు పరలోకాన్నిగురించి ఎంతమాత్రమూ నమ్మకం లేదు. నేను ఉమర్ ఖయామ్ పద్ధతి మీద నడుస్తాను!' అనక్కర్లేదు. ఆవిషయమై ఇంగ్లీషులో కావలసినంత వాఙ్మయంఉంది.

ముఖ్యంగా మతం నమ్మకాలతో కూడినది. వందసంవత్సరాలక్రితం మతగ్రంథాలలో ఉండదగిన విషయా లీరోజున శాస్త్రగ్రంథాల్లో ఎక్కుతున్నై. అందుచేత మతం సంస్కరింపబడుతూండాలి. అటువంటి పని చెయ్యటం ఇష్టమో శక్తో లేక అవసరమైన సత్యప్రచారాని కడ్డుపెట్టటం మూర్ఖలక్షణం.

సత్యాన్వేషణను గురించి నాకు తోచిన అంశా లివి.

(1) ఏ అమానుషదృష్టిలోనైనా సత్యం మిథ్యకావచ్చుగాక. సత్యాన్వేషణ చేసే

వాడికి మానుషదృష్టే ఆదర్శం. సత్యాన్వేషణకు ప్రత్యేకశాస్త్రాలంతటివ పరిపూర్ణత్వం లేదు.

(2) సత్యాన్వేషణ మానవతత్వానికి సరిపడేటట్టుండాలి. ఆ తత్వంయొక్క అభివృద్ధి సత్యాన్వేషణకు అనుకూలంగా జరగాలి కాని ప్రతికూలంగా జరిగిరాదు. ఆరోజు కారోజు మనిషి ఎక్కువసత్యాన్నెదుర్కొంటూండడమే రానురాను కలికాలమనిపించుకుంటూండటానికి ముఖ్యకారణం. వెనకటి చరిత్రలు కవులురాస్తే ముందురాబోయే చరిత్రలు శాస్త్రజ్ఞులు రాస్తారు—ఆ మాట మరిచిపోగూడదు! మనం చాటుగాచేస్తున్న పనులు ఇతరదేశాల్లో బహిరంగంగా చెయ్యటంవల్ల మనకు ఆ దేశాలనుచూస్తే కొంత నిరసనకు కారణమన్నముక్క మరిచిపోగూడదు! అంత సత్యాన్ని మనం ఎదుర్కొనే స్థితికి వచ్చినతరవాత—కాలక్రమాభివద్ధిలో—మనం వాళ్ళల్లే కావటానికి అనేక అవకాశాలు లేకపోలేదు!

(3) సత్యాన్వేషణ చేయబడ్డ విషయాలనుగురించి నమ్మకాలు కలిగిఉంటాననటం పొగరుబోతుతనం.

నమ్మకాలు సహజమైనవి కావు. ఆ మాటకొస్తే మనిషి ఒకకాలిమీద నిలబడటంకూడా అసహజమే. కాని నడిచిపోతున్నవాడు ప్రతిమరుక్షణమూ ఒకకాలిమీద ఉంటుంటాడు. అట్లాగే ముందుపొయ్యేవాడు సత్యాన్వేషణ చెయ్యబడని విషయాలనుగురించి నమ్మకాలు కలిగించుకోవటం తప్పలేదు. వాటిని యుగాలతరబడి నమ్మకాలకిందనే ఉండనివ్వటం చాలా అసహజం.

—కొడవటిగంటి కుటుంబరావు.

"అదియ యేకాంతమైన"

అదియ యేకాంతమైన అన్యోన్యమధుర
భాషణమ్ముల ప్రసరించి ప్రణయరాగ,
మన్నదావేశకళ లంటి, ఐక్యపరచి
మన మనమ్ముల పాడుకొన్నదె మనల
నవ్యగీతాలు;

శాశ్వతానందకాంతు
నెవరు కనరానిచోటుల కెగిరిపోయె!
కనుగొనల నుండివదలిన, మినుకుమినుకు
మనిన, ఎడద కలంచిన ఆశ్వాదీయ
దృక్కుల స్రవించె ప్రేమసందేశలహరి!
తేల్చి తేల్చియు, పైరెప్ప వాల్చి, ఆచి
ఆచి, దృగ్గోళికల నూపినైచినావు!
వేడినిట్టూర్పు గాలికి వెచ్చగిల్లి
నీలధమ్మిల్లశిఖలలో ప్రేలబడిన
మల్లె విరిచెండులే నాట్యమాడదొడగె!
చూపువాలున తంలి నావైపుజాగు
కోమలారుణపాణి గైకొన దలంచి
చకితహృదయుడ నే చేయి చాచులోన
ముడుచుకొనినావు;

నాత్రావాలుమె డిటుత్రిప్పి,
జీరవోయిన యెలుగు కుంచించి, 'హా' యటన్న దూరాన నా కేక క్షుద్రరాజు
నిద్రలేచి తలెత్తి కన్విచ్చిమాచె!

—రెండుచింతల లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి.

అరవిందబాబు జయిలు డయరీ

(అముద్రితము)

['గౌతమశాక్యముని జన్మదినము భారతదేశమునకు దుర్దినము—బౌద్ధుడు భారతీయులకు దయాదృష్టినిత్యార్చి వారిని నపుంసకులనుగా చేసినాడు—శృంగారమును సాహిత్యమున ప్రధానాంగముగ భావించి మన దేశము తప్పుత్రోవపట్టినది.' అని ఈ వ్యాసమున దేశపాండే అనుచున్నాడు. సావకాశమున చదివి ఈ విషయములు చర్చింపదగియున్నవి. కార్యక్షేత్రమున, కావ్యక్షేత్రమున పూర్తియగు మార్పు వచ్చినగాని భారతదేశమునకు ముక్తిలేదా?]

ప్రాతఃకాలపు సంధ్యావందనము, అల్పాహారము అయిన వెనుక నాగదిముంగల వసారాలో కంబళిపైన కూర్చున్నాను. ఇంతలో నే దేశపాండే వచ్చినాడు. అతని వెనుక నే మోహనలాలు.

నేను:— ఏమి నేడింత తొందర?

దేశపాండే:— రాత్రి నిద్రయే పట్టలేదు.

నేను:— కూరుచుండుడు. ఎందువలన?

దేశపాండే మోహనలాలులు నాప్రక్కగా కంబళిమీద కూర్చున్నారు.

మోహనలాలు నవ్వి అన్నాడు:— ఏమిచెప్పను? జపానికి బుద్ధిలేదు. వారినిమించిన అసహ్యము చేయుచున్నది.

నేను:— సరే. నిన్నటి చర్చ కాక, నీవు చక్కని విషయమెత్తినావు. అన్నివిషయములు నా కిష్టములేకపోయినను నీ యుద్దేశాలు వినవలెనని యున్నది.

మోహనలాలు:— అవును. తప్పక చెప్పండి.

దేశపాండే:— అందుకే నేను వచ్చినాను. నేను అనుచున్నాను—గట్టిగ అనుచున్నాను. ఏనాడు భారతదేశంలో గౌతమశాక్యముని జన్మించినాడో ఆనాడే భారతవర్షపు టదృష్టము బ్రద్దలయినది. భారతవర్షమునకది చాల దుర్దినము.

నేను అదిరిపడ్డాను:— ఎందుకని?

దేశపాండే:— ఎందుకనియా? అతడు భారతనాగరకతలో క్షత్రియుడయి యుండియు నీచమునో వృత్తికి ప్రాధాన్యమిచ్చినాడు. దానివల్లనే ఈదేశము ఈజనులు ఇంతవరకు బాధపడుచున్నారు.

నేను:— ఎట్లు? నీ యుద్దేశము స్పష్టముగా చెప్పు.

దేశపాండే:— నా యుద్దేశమిది. దయాధర్మములు- జినతీర్థంకరులు, బుద్ధుడు ప్రచారము చేసిన దయాధర్మములు దేశములో పిరికితనముగ వ్యాపింపజేసినవి. భయమునకు, పిరికితనమునకు, హృదయదౌర్బల్యమునకు ధర్మమని చక్కని రూపమునొసగి, దేశజీవనమునకు ప్రాణమువంటి శక్తిని, భావమును నాశము చేసినారు. నాకు క్షత్రియధర్మమన్న నిష్టము. కళింగయుద్ధములో అశోకుడు హడావుడిపడుచు, ఏడ్చుచున్న కొందరు సైనికులను జూచి యుద్ధము నవసరమని, నింద్యమని, త్యాజ్యమని నిశ్చయించినాడు. దయాధర్మమునకు, బౌద్ధధర్మమునకు దాసుడైపోయినాడు. కొంచెము ఆలోచించండి ఇది దేశదృష్టిలో నెంత భయంకరమైన ప్రమాదమో! యుద్ధము......

దేశపాండే తన సంభాషణమును సాగించుచునే యున్నాడు. కాని నామిత్రుడు మోహనలాల-మధ్య మధ్య ప్రశ్నలడుగు స్వభావము గలవాడు—పలికినాడు.

'పాండే! కొంచెమాగు. నే నొకమాట అడుగవలసి యున్నది. నీవు యుద్ధమును యుద్ధవిద్యను దేశజీవితమునకు ప్రాణమనుచున్నావు. ఈ సిద్ధాంతము ననుసరించియే యూరపు వినాశమార్గమున పోవుచున్నదని, ఈ

సిద్ధాంతమునను సరించి ఎప్పుడో యొకనాడు అక్కడి సమస్తజాతులు, వాని సంపూర్ణ నాగరకత నాశమగునని నీకు తోచుటలేదా? భారతదేశమింకను బ్రదికి యున్నది.'

దేశపాండేముఖము ఎఱ్ఱనైనది. తనచోటున దృఢముగా కూరుచుండెను.

అతడన్నాడు:—భారతము బ్రదికియున్నది! భారతము బ్రదికియున్నది!! దాని బ్రదుకుమీద నీకు అభిమానమున్నది.

ఇట్లనుచు దేశపాండే తనచేతిలోని పుస్తకము నేలపై విసరికొట్టెను.

మరల నతడు:—'ఏమిటి? భారతము బ్రదికియున్నది? ఎక్కడ! దేనిలో ప్రాణమున్నదో, చైతన్యమున్నదో, ఆత్మాభిమానమున్నదో నొప్పించినచో నేది అదిరిపడునో, దేనిని దూషించినచో పోరాటమునకు నడుముకట్టునో అది బ్రదికియున్నట్లు. కాని దేనిలో జీవితమునకు ఉన్నతికి పూనికలేదో, ఏది పరరాష్ట్రముల కాలితాపులు పెక్కులుతినియు లేనలేదో, అది బ్రతికియున్నట్లు చెప్పుదుమా? దానియెడల నభిమానమా? ముక్కు-మూసికొని చావవలసినది. జీవితము పశ్చిమరాష్ట్రములలో నున్నది. జర్మనీలో జీవితమున్నది. నీవు పశ్చిమరాష్ట్రమున బ్రదుకుచూడలేదు. నేను బర్లినులో నున్నప్పుడు, ఏమిచెప్పను! నీకు జర్మనీ జీవనశక్తిని కొంత చూపుదువచ్చితిని

కడచిన యిరువది సంవత్సరములలో జర్మనీకి ఏమేయాపదలు కలిగినవో, అదియే కష్టముల నెదుర్కొన్నదో ఆ యాపదలు చైనా, భారతము, పారసీకము మున్నగు తూర్పురాష్ట్రములకే కలిగియున్నచో నవి లేచుటలేకుండపోయియుండును. మొన్నటి మహాయుద్ధములో జర్మనీ యొక్కటే నాల్గున్నర సంవత్సరములదాక జాగ్రత్తగ తయారుచేసిన సమస్తప్రపంచ సైన్యములతో డీకొన్నది.

ఈ యుద్ధములో ధనము, జనము ఎంత బలియైనవో యెల్లరకు దెలియును. దాని కీయుద్ధమునకు ప్రతిదినము ఏడున్నరకోట్ల రూపాయలు ఖర్చుపెట్టవలసి వచ్చినది. దాని నోడింపవలయునను పట్టుదలతో నెదిరి రాష్ట్రములు వేయుని యొక్తులులేవు. చివరకా యుద్ధమున జర్మనీ యోడిపోయినది. అందుకుఫలముగా పడమటి ప్రష్యా, ప్రోసెను, డేన్జిగు, ఆలసేసు, లోరేను మున్నగు ప్రాంతములు దానిచేతినుండి జారిపోయినవి. వానితోబాటు దాని వ్యాపారమంతయు పాడయి పోయినది.

జర్మనీవారు తమ యధినివేశములందు వ్యాపారమున పెట్టిన 160 కోట్ల రూపాయలు, వ్యాపారపు నావలు, లక్షలకొలది విలువచేయుబొగ్గు, రైలుపట్టాలు, యంత్రములు, మందులు, శత్రువులు లోబఱచుకొన్నారు. 80కోట్ల రూకల యంత్రసామగ్రి పాడుచేసినదని దాని సామానంతయును గెలిచినవారుదములో లాగుకొన్నారు. 700కోట్ల రూపాయలరొక్కము దానినుండి గుంజుకొన్నారు. జర్మనీకి అధినివేశములు పోవుటవలన 1600కోట్లు నష్టమయింది. యుద్ధముచేయుటకు 2400 కోట్లు తాను ఖర్చుచేయవలసివచ్చెను. అయినను 20 సంవత్సరములలో నది యీ సమస్త కష్టనష్టములను పౌరుషముతో గడచగల్గినది.

భారతమునకేమి కష్టముగలిగినది? మహమ్మదు గజనీగోరీల యాక్రమణము నీవు చెప్పవచ్చును. కాని యొకటి నిది యెంతపాటిది? భారతమునకు ప్రాణమే యున్నచో నిరువది సంవత్సరములలో నా లోటును గూడ దీసికొనునది. వేయిసంవత్సరములదాక నలిగి నలిగి కృశింపనక్కరలేదు.

పాండే దారి తొలగిపోయినాడు. అప్పుడు నే నన్నాను.

'అసలు విషయముపోయినది. గౌతమబుద్ధుని విషయము మొదలుపెట్టి, యుద్ధములోనికి పోదలచి, జర్మనీమీదికి పోయినావు. మరల అసలు విషయములోనికిరా.'

దేశపాండే:—అవును, నేను యుద్ధవిషయము చెప్పుచున్నాను. క్షాత్రధర్మమే ప్రధానధర్మమని నా దృఢనిశ్చయము. దీనిని కుశలతాపూర్వకముగ పాలించిననే బ్రాహ్మణధర్మము, వైశ్యధర్మము, శూద్రధర్మము

నెఱవేరగలవు. ఈ ధర్మమును నిరాకరించినచో బ్రాహ్మణుడు బ్రాహ్మణుడు కాడు. వైశ్యుడు వైశ్యుడు కాడు. అందఱు శూద్రులే. శూద్రులైనను కూటికి కఱవే. పశ్చిమరాష్ట్రములలో కూడ నిటువంటి కష్టము ధర్మమురూపముతో కలిగినది. అక్కడ యేసుక్రీస్తు జన్మించినాడు. ఈయనయు బౌద్ధధర్మమువలెనే దయా ధర్మము ప్రచారము చేసినాడు. ఎవడైన నొక చెంపను గొట్టినచో రెండవ చెంపనిమ్మని చెప్పుచుండెను.

'పాశ్చాత్యదేశములు క్రైస్తవమతమును స్వీకరించి నవి. కాని దాని విషభాగమును గాదు. క్రైస్తవ దేశ ములు క్రీస్తుధర్మము నవలంబించియుండినయెడల తమ సైన్యములను కట్టుదిట్టములు చేసికొనజాలవు. ఇంత యభి వృద్ధిని పొందియుండవు. అవియు భారత, చైనాలవలె నెవరో యొకరాజు క్రింద నుండునవి. కనుక నా యభి ప్రాయమేమనగా హిందూదేశమున నూతనయుగ ములో క్షత్రియధర్మప్రధానమైనమతము ప్రచారము కావలయును. బౌద్ధమతముచేత కలిగిన నపుంసకత్వము ఈ జాతినుండి తీసివేయవలయును.

దేశపాండే మౌనికగా కూర్చున్నాడు. చాల పట్టు దలతో మాటలాడసాగెను. అతడన్నాడు.

'రెండవవిషయము దయాధర్మములు వ్యక్తిగత రూపముగా పాటింపబడు విషయమున నెంతయున్నను సంతోషమే. కాని దేశదృష్టితో జూచినచో మిగుల హానికరము, భయంకరము.'

మోహనలాలు అన్నాడు:—'అదెట్లా!'

దేశపాండే: 'ఒకయూరు ఉంది అనుకోండి. తర్పిత దివ్యగాంధర్వందరికి అంట అన్నము దొరకును. రోగులకందరికి సేవాశుశ్రూషలు వారు చేయుదురు. కుంటి గ్రుడ్డివారు దివ్యాన్నములను సంపా దించుకొనగలరు ఆ యూరిలో. చిక్కినయావులను, చావనున్న యావులను వారు చక్కగ మేపుదురు. భారతదేశములోనున్న నన్ని యూళ్ళు ఇట్లు దయా పద్ధతి ననుకరించినచో చివరకేమగును? దేశములోనున్న ధనమంతయు తెలివితక్కువ వారిక్రింద, అనారోగ్యుల క్రింద ఖర్చయిపోవును.

అప్పుడు ప్రోత్సాహము దేనికి కలుగును? తెలివి తక్కువకు అనారోగ్యతకు. సోమరిపోతులను, పనికిరాని వారిని పోషించుచు కూర్చున్నచో దేశమునకేమి లాభము? ఆరోగ్యనియమములను లక్ష్యపెట్టనివారి యెడల, అనవ్యాధిగ్రస్తులయెడల, పాలుకను లోబడుకొనక పొట్టను చేతగొట్టుకొని గ్రహించి తెచ్చుకొన్న వారియెడల, మద్యపానము, వ్యభిచారము, స్వేచ్ఛాప్రవర్తనముల మూలమున క్షయరోగమును కొని తెచ్చుకొన్నవారియెడల సానుభూతి నొందుటకు జూపవల యును? వారిక్రింద కొక్కడమ్మిడీయయిన నేల ఖర్చు పెట్టవలయును? వీరు దయకు పాత్రులు గారు. అట్టివారి నా దేశములో కాపాడినను వారివలన లాభమేమియుం డును? ఎప్పుడైన దేశముపై పరదేశీయులు దాడియెత్తి వచ్చినచో నప్పుడు వీరెల్లరు కడుపునొప్పి యనుచు, తల పట్టుకొనుచు 'మా యారోగ్యము సరిగాలేదు. మేము రాలేము' అందురు. దేశ సాధారణగృహస్థా శ్రమమునందున్నచో దేశసంతతిసంతతిని పాడుచేయు దురు. ఏమనగా వీరిపిల్లలు దుర్బలులు, రోగులు, దుర్మా ర్గులు అగుదురు. మీరు వినలేదా జర్మనిలో హిట్లరు రోగులను బలహీనులను నపుంసకులుగ జేసివైచినాడు. ఎందుకని? పనికిరాని గేదెను, అన్నము మేపవలయు నన్నచో మందిగొర్లమందని మేతకూడ లాగివేయవల యును. కుక్కలకు పంజరములు పెట్టుచుండువారిని జూచిన నాకు నవ్వువచ్చుచుండును. అట్టి పిల్లికుక్క లను కేయింటినిపెంచినను ప్రయోజనమేమి? కనుక ఈ దయాపద్ధతి దేశదృష్టితో అనర్హులను బ్రతికించుటకు సహాయపడుచున్నది. దయాపద్ధతిని వదలివైచి అర్హతా పద్ధతిని స్వీకరించినచో అనగా కుశలులకే సహాయము చేసినచో కొద్దిదినములలోనే మనదేశము బలవంతులు, ఆరోగ్యులు, ధీరులు, వీరులు అగు స్త్రీపురుషులతో నిండిపోవును. బలహీనులు, తెలివితప్పిన పెద్దమ్ములు, పనికిరాని జీవచ్ఛవ్యులు, రోగిష్టులు ఒక్కతరములో పీడ వదలిపోవుదురు. ఈ కఠినపరీక్షలో నెగ్గినవారు దృఢ కాయులు, బలవంతులు, వీరులు.

దేశపాండే ముఖసీమపై అకస్మాత్తుగా—అకార

ణముగా లేతవన్నె ప్రసవించినది. అతడు సాగించినాడు.

నేను మీకొకకథ చెప్పెదను. సహాయనిరాకరణోద్యమములోనికి రాకముందు నేనొకపట్టణములో డిస్ట్రిక్టుఇంజనీరుగను. అప్పటి నదియీద సరకారువారొకవంతెన కట్టించుచుండిరి. నేనుదు ఇంచార్జిగా నున్నాను. నా కిద్దరుమనుష్యులు ఓవర్సీయర్లు కావలసివచ్చినారు. వార్తాపత్రికలలో ప్రకటించినాను. దరఖాస్తులు చాలవచ్చినవి. ఎవరిని తీసికొనవలయునో నిర్ణయింపవలసినది నేను. చలికాలము. ఒకనాడు ఉదయమున తేనీరుత్రావి నా వరాండాయందు చిన్నబల్లవేసికొని కొన్ని కాగితములు చూచుకొనుచుంటిని. ఇంతలో నా సేవకుడు వచ్చి 'ఎవరో పెద్దమనుష్యుడు తమ దర్శనమునకు వచ్చినాడు' అని చెప్పెను. రమ్మని కబురంపితిని. ఒకనవయువకుడు పగాయి, కోటు మొదలగునవి శీఘ్రముగా వేసికొని వేగమ నాయొద్దకువచ్చి మిక్కిలి వంగివంగి నమస్కారముచేసి చేతులుజోడించుకొని నిలవబడి పలికెను. 'అయ్యా! నా పేరు సంతరాము. నేను మిక్కిలి బీదవాడను.'

'అతని యుద్దేశము నాకు తెలియలేదు. నేనన్నాను. సరే! చెప్పండి, మీరెందుకు వచ్చినారు?'

అతడన్నాడు. 'నేను...స్కూలులో ఓవర్సీయర్ పరీక్షకు చదివినాను. అయినను నాభార్య అప్పుడు ప్రసవించి చనిపోవుటవలన నేను పరీక్షమాత్ర మీయలేదు. నాతండ్రికూడ చనిపోయినాడు. నేను భుక్తికికూడ జరుగకుండనున్నాను. తమరు దయతలచినచో తామే భోజనముపెట్టినవారగుదురు. పిల్లలు తమపేరు చెప్పుకొని బ్రదుకుదురు.

'నే నప్పుడేదియో నాలుగుమాటలుచెప్పి అతని నవతలికి పంపినాను అప్పుడు నామనస్సులో నాలోచనలు కలిగినవి. హిందూజాతి స్వభావ మెంత విచిత్రమైనది. నాకు కావలసినది ఓవర్‌సీయరు, అతడు వంతెన కట్టుబడిలో నాకు కుడిభుజముగా నుండవలెను. వంతెనయో ఎంతపెద్ద వరదవచ్చినను చలింపరాదు. మిక్కిలి బరువుగల రైలుబండి-ఇంజను వెళ్ళినను కదలరాదు. కాని యీతడువచ్చి తన బీదతనమును జెప్పుకొని సాగినాడు.

'సామాన్యహిందువు ఒక బీదవానికి సహాయము చేయవలయునని దయాలికేకముతో సంతరాము నుద్యోగములో చేర్చుకొనును. దేశదృష్టితో నీ యాలోచన యెంత హానికరమో, ప్రాణఘాతుకమో మనకు తెలియును నేనొకసేనానాయకుడ ననుకొనుడు. జపానులు మనదేశము నాక్రమించినారు. వారి నెదుర్కొనుమని దేశము నా కాజ్ఞాపించెనని యనుకొనుడు. నేనప్పుడు సిపాయీలను చేర్చుకొనుటకు ప్రకటన చేయుదును అనుకొనుడు. తుపాకులు, మందులు కొందును. భోజనపదార్థములుకూడ తెప్పించున్నాను. అప్పుడు నాయొద్ద కొకసజ్జనుడువచ్చి 'అయ్యా నేను బీదవాడను, నాతండ్రి చనిపోయినాడు. నా పినతండ్రిని పెద్దపులి తినివేసినది. నాతల్లి గంగలో పడిపోయినది. అసైనికాహారముచేర్చు నుద్యోగము నాకిచ్చినయెడల నన్ను మీరు రక్షించినట్లు.' అని ప్రార్థించును. నేను దయాశీలుడనై యిటువంటివారి నే అన్ని పనులలోను నియమించినచో నేనెంత మంచి సేనానాయకుడనో బాగుగ ప్రకటమగును గాదా!

కనుక నే దయాపద్ధతి జాతీయదృష్టితో నింద్యము. ప్రావీణ్యమునకే గౌరవముండవలయును.'

బయట వాకిలియొద్ద కొంచెము చప్పుడయినది. రైలు నూపరింటెండెంటు వచ్చువేళ. పాండే తనగదికి వెళ్ళినాడు. మోహనలాలు తనగదికి వెళ్ళిపోయినాడు. నేను పాండే చెప్పిన విషయము నాలోచించుచు నే యుంటిని. నవీనయుగమునకు నూతన ధర్మముండవలయునన్నట్లే నాకు తోచినది. అనగా నీ నూతన ధర్మము మన ప్రాచీనమత, నాగరకతల యుత్తమ సిద్ధాంతములనుత్రోసి రాజనవలెనని కాదు. అటులే యయినచో నది వార్తాపత్రికల కందము నొదవూర్చవచ్చును. సభారంగముల ప్రతిధ్వనింపవచ్చును. కాని దేశ మెప్పుడును దానిని స్వీకరింపదు.

నూతనధర్మమనగా మీ యుద్దేశమేమి? భారతీయులు తమ ప్రాచీనార్యధర్మమును, తమ కుటుంబ

పద్ధతిని, తమ యూనిఫారములను, తినుత్రావు పద్ధతులను, జీవనాదర్శమును కాలదన్ని, వానికి వ్యతిరేకపద్ధతులను గ్రహించి మద్యమాంసము శీఘ్రముగవచ్చినట్లుపయోగించుచు జీవనమును విషయసుఖములకొఱకు వినియోగింపవలయుననియా? లేక కన్నులు మిరుమిట్లుగొలుపు పాశ్చాత్యనాగరకతను అవలంబించి మన దేశ జీవనమున నూతనాధ్యాయమును ప్రారంభింపవలయుననియా? అని మీరడుగవచ్చును. ఇందులకు నా ప్రత్యుత్తరము 'అవును, కాదు.'

పాశ్చాత్యనాగరకతయన్న కొందరు బూతులాడెదరు. పశ్చిమము సర్వము శ్రేష్ఠమే యనువారి భావము వలె నదియు ననుచితమేయగును. పాశ్చాత్యులయందు లక్ష అవగుణములున్నను వారియం దొక్క గుణము కలదని మనమంగీకరింపక తప్పదు. ప్రాచ్యనాగరకతను వారు జీవనసంగ్రామమునందు నీచముగ జేసివైచినారు. మనపై వారి కధికారమున్నది. మన యిహలోకయాత్ర కంటె వారి యిహలోకయాత్ర యధికసుఖవంతము. కాన నా పశ్చిమనాగరికతను మనము నిందలాడుటలో నర్థములేదు. కనుక మనము నూతనధర్మము నాలోచించునపుడు వృథాభిమాన - దురభిమానములను విడిచిపెట్టి దోషమును నిరాకరించుచు గుణమును గ్రహింపవలయును.

యుద్ధవిద్య విషయమున నేను దేశపాండేతో నేకీభవింపజాలను. నే నహింసానురక్తుడను. మనుష్యమాత్రుడు జీవింపవలయునన్నచో భావియుద్ధము క్రియారూపముగ గాక యహింసారూపముగ నుండవలయును. కాని మనమొక ఘోరప్రమాదమున నున్నాము. సాంఘికజీవనమును, సాంఘికప్రవృత్తులను చక్కబెట్టకున్నను మనవ్యక్తిగతజీవనమును ఆదర్శరూపముగ గడపుకొనగలమని మనతలంపు. అంతర్ముఖులమై ఆచరణమున సత్య - అహింసలను, యమనియమములను పాలించుచున్నచో సాంఘికపవిత్రతను, దేశస్థితిగతులను విచారింపకపోయినను చక్కగ జీవింపగలమని మన యుద్దేశము. ఇదియే మన యధఃపతనమునకు గారణము. మన యౌన్నత్యమార్గమునకిదియే బాధకము.

చారిత్రికోదాహరణములతో నా యభిప్రాయమును స్పష్టపఱతును. క్రీ. శ ౧౨వ శతాబ్దినుండి మనము పడిపోవుచున్నను వ్యక్తిరూపమున నేము వీరులము, అదియేచాలును అని తలంచియుంటిమి. ప్రపంచమున యుద్ధకళ యెట్లభివృద్ధి నొందుచున్నదో మనము గమనింపవచ్చును; గమనింపక పోవచ్చును. వ్యక్తిగత శక్తి గాక, యంతటి మహత్త్వమైనది నిర్మాణశక్తియు గలదని మనమూహింపజాలేదు. మనదేశ మింతవఱకును దానిని గమనింపనేలేదు. ముసల్మానులచేతిలో రాజపుత్రులోడిపోవుటకిదియే మూలము. పృథ్వీచక్రవర్తి వీరత్వమున నెవ్వరికిని వెనుదీయడు. అతని సైనికులను ఎవ్వరికంటెను తక్కువ శూరులుగారు. కాని వారు తమ యుద్ధకళయందున్న దోషమునుగాని, ప్రపంచమున యుద్ధకళయందున్న యభివృద్ధిగాని చూడలేదు. తమ బాహుబలముమీద వారికి విశ్వాసము గలదు. వారు భారతదేశపు సామూహికశక్తి నుపయోగించుకొనలేదు. తమకు తోడుపడునదేదైన శక్తిగలదా యనియైన వారాలోచింపలేదు. కనుకనే వారాశక్తిని తమకు విరుద్ధముగాకూడ జేసికొన్నారు.

తన సంఘశక్తిని కూర్చుకొనకపోవుట, కూర్చుకొనలేకపోవుట హైందవజాతియందున్న గొప్పదోషము. కావుననే పరరాష్ట్రముల సంఘర్షణము కలిగినపుడెల్ల నిది హైన్యమును గాంచుచు వచ్చినది. పృథ్వీరాజు మహమ్మదుగోరితో పోరాడునపుడు తక్కినరాజులు కులాసాగా కాలక్షేపముసేయుచు 'శేష్, పృథ్వీరాజోడినాడులే' యనుకొనుచుండిరి. గోరీ పృథ్వీరాజును ఓడించి తక్కినవారికికూడ నా పాఠమునే నేర్పించెను. ప్రపంచమున రాజపుత్రులవంటి వీరులుండుట దుర్లభము. వారంత వీరులయ్యు, త్యాగులయ్యు తమ వారిని కట్టుదిట్టముచేసికొని తనుబలమును పఠానుల యెదుట చూపజాలకపోయిరి.

సంఘశక్తిలేకుండుట, దూరదృష్టి కొఱవడుట, వ్యక్తిత్వప్రాబల్యము ఇవి హిందూజాతిలోని భయంకర దోషములు.

కాన నవీనధర్మమునందు తొలుదొల్త 'సంగఛ్ఛ

ధ్వంసంతదిధ్వం' ఆదర్శమును సృష్టింపగలయును. 'సహాసీర్యంకరవావహై' అని మనము ప్రార్థింపవల యును. వ్యక్తిగతజీవనమును నిజముసదారినుండి బయట బడకలయును.

• • •

౧౦ గంటలకు సూపరింటెండెంటు జైలుకువచ్చి నాడు. అతనితో జిల్లా డిప్టీ కలెక్టరు గూడ నున్నాడు. గంట మ్రోగగనే మేమెల్లరము బయటికి వచ్చి నిలిచితిమి. ఎవరును మాటలాడలేదు.

౧౧ గంటలకు భోజనమువచ్చినది

౧౨ నుండి ౨ గంటలదాక విశ్రాంతి.

౨ గంటలకు పండిత ఉమాశంకరపాండే 'ప్రేమీ' వచ్చినాడు.

వారు అన్నారు:—'అవినాశబాబూ! నేను మీకు వినిపించుటకొక చక్కనిపద్యము తెచ్చితిని.' అనుచు వారు నా మంచముమీద గూర్చుండిరి. నేనుగూడ లేచి కూరుచుంటిని.

ఆ పద్యమిది.

తనదు సవతాలివంతున దనప్రియుండు
అన్యకామిని గనయుట నాలకించి
మగనిగూర్చి తనుగూర్చి మిగువపోగులు
పలుక హేళన రాగము లందు నొకట.

'ప్రేమీ' దీనిపై వ్యాఖ్య యారంభింపగనే దేశ పాండే వచ్చినాడు. వెనుకనే మోహనలాలు.

స్థలము ఇఱుకగుటచే కంబళిని బైటపఱచి కూరు చుంటిమి. ప్రేమీగారికి దేశపాండేతో నింతవరకు పరి చయములేదు. కనుక నేను దేశపాండేతో 'వీరు నా మిత్రులు పండిత ఉమాశంకరపాండే 'ప్రేమీ' మంచి కవీశ్వరులు. హిందీసాహిత్యమున నద్దండపండితులు. గంగానగరమునుండి రాజద్రోహనేరమున రెండు సంవత్సర ముల శిక్షనొంది వచ్చియున్నారు.' అని, ప్రేమీ గారితో నిట్లు చెప్పియున్నాను. 'వీరు బలవంత దామోదర దేశపాండేగారు. వీరియందు ౧౦ సంవ త్సరము లున్నారు. ఇంజనీయరు పరీక్ష గెలిచినవారు. రు ౧౫౦ లు నౌకరీకి రాజీనామాయిచ్చి క్రిమినల్ లా ప్రకారము ౬ మాసముల శిక్షకు వచ్చినారు.'

నేను దేశపాండేతో:—మేము మిశ్రా డోకపద్యమిన యము నాలోచించుచున్నాము. ప్రేమీగారు దానిని వివరించుచున్నారు. అని పద్యము చదివినాను.

ప్రేమీగారు వివరణ మారంభించిరి.

'యొకడు కవిపతిభ. ఒకని కిరువురు భార్యలు. వారు ఒక్కొక్క దినము చొప్పున వంతులు వేసి కొన్నారు. ఆనాడు వంతులేనికాంత తనమనస్సున 'నేను నాసవతిది.' అని తలచుచుండగా తన భర్త యా రాత్రి మఱియొకకాంతతో గడపినట్లు తెలిసినది. తెలిసి యిదిరఱకొకసవతితోనే వేగుచుండగా నీ రెండవసవతి యెక్కడదాపురించినది యని దుఃఖించును. క్రొత్తకాంత యింటికి వెళ్ళకున్న తనయింటికి వచ్చును గదా యని కోపము, తనసవతి తనభర్తను లోబఱచు కొనలేక పోయినదిగదా యని దాని తెలివితక్కువను హేళనము, తన మగనివాడిట్లు చేయలేడుగదా యని భర్తయందనురాగము, కాని యిట్లు అలవాటయినచో నేమగునో యని కోపము ఒక్కసారిగ పొందు చున్నది............"

వ్యాఖ్య వినుచుండగనే దేశపాండే మొగ మెఱ్ఱ నైనది. ప్రేమీగారు మఱి రెండుమూడుమాటలు దానిని గూర్చి మాటలాడబోవుచుండెను. కాని దేశపాండే యా యనకవకాశమీయనేలేదు.

అతను మొదలిడినాడు :—"క్షమింపుడు! నేను వృథా మాటలాడను. ఈదేశములో ధంకోనిముచ్చముల నెఱిగి, భావకవిత్వము గానీ శృంగారము మీదనో ప్రకృతిమీదనో లేక యిట్టి కాల్పనికవిషయము మీదనో పద్యములు గానీ వ్రాయువానిని నాయికాభేద ములు చక్కగా నెఱిగినవానిని సాహిత్య విశారదు డనుట వింత. సర్వవిధముల దురాచారిణులగు వగలా డుల భావములు, చేష్టలు ఎఱిగిన వానికి సంఘమునం దింత యాదరమెందులకో నాకు తెలియకున్నది. ఆకాశవిమానములు సృష్టించు నింజనీయరును, మారీ క్షయాది రోగములనుండి ప్రజలను సంరక్షించు వైద్యు లను, సంఘసేవకులను గౌరవించుట యేలో నాకు తెలి యును. కాని దురాచారవతులగు స్త్రీల మనోభావ

ములతో చేరములాడుచుండు వారికేల గౌరవింప గలయునో నేనూహింపలేకున్నాను. శృంగారమును సాహిత్యమున ప్రధానాంగముగ భావించుట దేశమును తప్పుత్రోవను పట్టించుట.''

"శృంగార రసాస్వాదనము, క్షత్రియ ధర్మపాలనము ఇవి రెండును కలసి మెలసి యుండవు. ఖడ్గము, అలంకారగ్రంథము రెండును నొకచేతనుండబోవు. దేశయువకులు యువతులనైన సేవింపవలయును; యుద్ధభూమినైన సేవింపవలయును. యువకులు దేశసేవ చేయవలయునని ప్రబోధించుచు శృంగారరసకవిత్వమును ప్రచారముచేయుచు దానికేల యున్నతస్థానము నిచ్చుచున్నారో తెలియకున్నది. శృంగారకవితయందున్న మహత్త్వమేమి? కీటాణువులు మొదలు మనుష్యులవఱకు అందఱయందును నిదియున్నది. గార్దభమును గార్దభినిగాంచి శృంగారరస కవిత్వములల్లగలదు. శృంగారరసము, నాయికాభేదము-అత్యంతనింద్యములు; తిరస్కారార్హములు. విషమువోలె వీనిని విడువవలయును. వీనియందెక్కువ పరిచయమున్న వారిని తిరస్కారదృష్టితో జూడవలయును. అధోగతియందున్న భారతమునుద్ధరించువారిని, జీవనసంగ్రామమున పరరాష్ట్రములతో డీకొనగల భావ, శక్తులను ప్రసాదించువారిని మన మాదరింపవలయును. పతితజాతికి తలయెత్తి ఆత్మాభిమానముతో మెలంగు మార్గమును జూపువారిని మన మాదరింపవలయును. తమ పరిశ్రమతో, త్యాగముతో, ఆలోచనతో, జీవనముతో దేశవాసులయందు త్యాగము, సద్భావము, ఉన్నతాదర్శము, కర్తవ్య పరాయణత, ఆత్మార్పణము, దేశసేవాదిభావములను గల్గించు వారిని మన మాదరింపవలయును. తమ సమస్త జీవనమును స్త్రీల నఖశిఖపర్యంతవర్ణనలలో, అభిసారికా మనోభావనాచిత్రణములలో, కామోత్తేజకశబ్ద సంగ్రహరచనములలో గడపువారిని ఆదరింపరాదు. వారిని తిరస్కరింపవలయును. దేశ మట్టివారికి ప్రోత్సాహమీయరాదు. హిందీసాహిత్యమునగానీ మఱియే సాహిత్యమునగానీ అంగప్రత్యంగవర్ణనములతో స్త్రీ చిత్రముల నెదుట నిల్పగల శృంగారకవీశ్వరులు రెండు వేలమంది యున్నను దేశమునకేమిలాభము? కాముకుల-అనురక్తులసంఖ్య యిప్పుడు వేయియున్నచో నప్పుడు పదివేలగును. వీరివలన ప్రపంచమున కొలది కార్యమే నిర్వాహితమగును. పిచ్చివాండ్ర మెజారిటీగల దేశము పిచ్చిదేయగును భారతవర్షమున కిప్పుడు వీర్యవృద్ధి రోగము లక్కఱలేదు. కామోద్దీపకరసము కూడ నక్కఱలేదు. సాహిత్యమునం దీకవులు, ఆయుర్వేదమున స్తంభనౌషధములమ్ముచు తిరుగుచుండునట్టి వారు. ఆ కవులన్న నాకురోత. వారు నింద్యులు; త్యాజ్యులు.

సాహిత్యప్రచారమునకు, భావ యౌన్నత్యము నొందుటకు శృంగారరస మత్యావశ్యకమని కొందఱందురు. ఇట్లనువారు చరిత్రమును జదువలేదు. సాహిత్యము ఖడ్గముమీద నాధారపడియున్నదిగాని శృంగార రసముమీదగాదు. అరబ్బీలకటారి పదునెక్కి పారసీకుల కంఠములపై దుముకుచున్నప్పుడు అరబ్బీ భాష యరబ్బీ యనిపించుకొన్నది. పారసీకము మూగదైనది, శత్రువుల ఖడ్గము నాపనేరని బాహువుగలవాని నాలుక యెంత మధురమైనను లోకమాతని భావను మూగదిగనే భావించును.

ఇంకను సాక్ష్యము గావలయునన్న హిందూస్థానమున పెక్కులున్నవి. సంస్కృతభాషామాధుర్యము, రసము తత్సాహిత్యజ్ఞులే యెఱుగుదురు. పారసీకము దాని కాలిజలముతోడను బోలదు. కాని పారసీకుల. ఆఫ్గనుల ఖడ్గములు వాడిగా నున్నకాలమున గొప్ప గొప్ప పండితులు సంస్కృతమును వీడి యాభాషా గ్రంథములను జదువుచుండిరి. సోదరా! సాహిత్య ప్రచారము కామినీమణుల కథలు వ్రాయుటతో గాదు. స్వేచ్ఛాచారిణీ మనోభావములను జిత్రించుటచే గాదు. కాక సాహిత్యప్రచారము.......................

"ఇంతలో గణగణగణ గంట మ్రోగినది. తుపాకీ ప్రేలినది. వాకిలి తటాలున తెఱచుకొన్నది. ఇద్దరు ముగ్గురు సిపాయీలు పరుగెత్తుచువచ్చి అరవసాగిరి "పిచ్చిది, పిచ్చిది."

[౩౮ డిసెంబరు 'సరస్వతి' నుండి.]

—పళ్లమూడి వేంకటరత్నము.

హెడ్మాష్టరికి కనిపించిన పిశాచం

హైస్కూళ్ళ ప్రధానోపాధ్యాయుల ప్రసంగం.

విద్యార్థులకు తలభిరుచు ఎక్కువై మాస్టర్లంటే లక్ష్యంలేని ఈ రోజుల్లో ఉపాధ్యాయత్వం స్వీకరించడమనేది అగౌరవం కొని తెచ్చుకోవడమన్న మాట. అందులో ఏ బోర్డు హైస్కూలులోనో ప్రధానోపాధ్యాయుడైతే యిక చెప్పాలి: జిల్లాబోర్డులో డఫేదారు దగ్గరనుంచీ దబాయించేవాడే. ప్రెసిడెంటుకు కోపంవచ్చిందంటే 'సస్పెండు' చేస్తాడు: లేదా, మరోస్కూలుకు 'అసిస్టెంటు'గా బదిలీచేస్తాడు; తన యిష్టంవచ్చినట్లు ఏడిపించుకు తింటాడు.

నేను మావూరు హైస్కూలులో చాలాకాలం 'అసిస్టెంటు'గా వుండి ఆ సంవత్సరమే 'హెడ్మాస్టరు' నైనాను. పిల్లలప్రేమకు పాత్రుడనై, తోడి యుపాధ్యాయులచేత గౌరవింపబడుతూ, బోర్డుమెంబర్ల కోపానికి ఎరకాకుండా, తెలివితేటలతో గడుపుకొస్తున్నాను.

ఆరోజు జనవరి ౨౪-వ తేది. ఉదయం ఎనిమిదిగంటల సమయాన ఆఫీసుగదిలో నా కుర్చీలో కూర్చున్నా. మార్చిలో జరుగబోయే 'పబ్లిక్' పరీక్షకు ఎంతమంది విద్యార్థులను పంపడమూ, ఎంతమందిని పంపకపోవడమూ, నిర్ధారింపవలసిన సమయమది. మా స్కూలులో ౧౧౬ మంది వున్నారు 'స్కూలుఫైనల్ క్లాసు' చదువుతూన్న కుర్రాళ్లు. వాళ్ళందరిపేర్లూ, ఆపేర్ల కెదురుగా ఆయా విద్యార్థులకు, జరిగిన పరీక్షలలో ఎన్నెన్ని మార్కులు వచ్చిందీ తెలియజేసే కాగితాలు తయారుచేసి నాముందున్న బల్లమీద వుంచిపోయారు క్లెర్కు. నాకు సలహా యిచ్చేనిమిత్తం కొందరు ఉపాధ్యాయులు నాకిరుప్రక్కలా ఉచితాసనాలమీద కూర్చునివున్నారు.

రెండుగంట లాలోచించి, 47 మందిని పరీక్షకు పంపకుండా వుండేటట్లు నిశ్చయించాం. వాళ్ళను పంపించినా 'ప్యాసు' గారని మా వుద్దేశం. బహుశః శ్రద్ధగలిగి వాళ్లు చదువుకుంటే కృతార్థులౌతారేమో అని అనుకోవడానికి మాలో అంత వుదారత లేకపోయింది. ఆ 47 పేర్లూ వ్రాసిన కాగితాన్ని బైట నోటీసుబోర్డుకంటించేశాము. అందరకూ తెలిసేనిమిత్తం.

తరువాత నేను ఇంటికిపోయి భోజనంచేసి మళ్లీ స్కూలుకు వచ్చాను. వచ్చి కుర్చీలో కూలబడ్డానో లేదో, మా స్కూల్లో రాత్రిళ్లు కాపలావుండేవాడు వచ్చి దీనాలాపం మొదలెట్టేడు: 'అయ్యా! నా కొడుకుని మీరు పరీక్షకు పంపలేదుటండీ! పేదవాణ్ణి. రక్షించాలి. మళ్లీ వచ్చేయేడాదికూడా చదివించలేనండి; జీతానికీ, పుస్తకాలకూ ఇచ్చుకునే తాహతు లేదండి. దొరలు! కరుణించి మావాణ్ణి పరీక్షకుపంపిస్తె వాడు 'ప్యాసు' కానీయండి, కాకపోనీయండి; ఆ తరువాత ఏదన్నా నౌకరీ ఇప్పించుకుంటా స్వామీ! మీలాంటివాళ్ళను బ్రతిమాలుకుని. నేనూ

ముసలాడినయ్యాను. వాడిమీద ఆధారపడి వుండాను; రక్షించాలి దొరలు' అంటూ కళ్ళమ్మట నీళ్లుకార్చటం ప్రారంభించాడు. నాకూకొంచెం మనస్సుకరగి 'సరే, పంపుతానుపో' అని వాగ్దానం చేశాను.

ఆ ముసలాడు నిష్క్రమించిన తర్వాత మా స్కూలు 'రైటరు' వచ్చి ఇద్దరు కుఱ్ఱవాళ్ళను పంపించమని సిఫారసుచేశాడు. వాళ్లు తనకు బంధువులనీ, జాగ్రత్తగా చదివించుతాననీ. చాలా బ్రతిమాలుకున్నాడు. సరే వాళ్ళనూ పంపుతానన్నాను. కాని 'రైటరు' వాళ్లవద్ద చెరి పాతికరూపాయలు లంచంతీసుకుని నన్ను మోసంచేశాడని నాకు తరువాత తెలిసింది.

కనుక పరీక్షకు పంపబడని వాళ్ళసంఖ్య 44వరకు తగ్గిందన్నమాట.

ఆనాడే రాత్రి పదకొండు గంటలప్పుడు, మా యింట్లో, నా గదిలో, ఒక పడక కుర్చీలో పడుకున్నాను. ఇంకా బాగా నిద్ర పట్టలే దప్పటికి కిటికీలోనుంచి చలితో కూడుకున్న గాలివీస్తున్నది. వత్తి తగ్గించబడిన లాంతరువొకటి వెలుగుతూంది.

అప్పటి నాశరీర మనఃస్థితులు సరిగా చెప్పలేను. ఏదో నాలోనే నేను చూచుకుంటున్నట్లున్నాను.

'ఈరోజు నేను 44 గురిని పరీక్షకు పంపలేదు. వాళ్ళంతా తమ తల్లిదండ్రులచేత చీవాట్లుతిని నన్నెంతగా ఆడిపోసుకుంటున్నారో కదా! వీరిలో కొందరు ముందు సంవత్సరము తిరిగీ చదివేటందుకు ధనము లేని కారణంచేత బడికి స్వస్తిచెప్పి నిరుత్సాహులై ప్రపంచంలో ఎందుకూ అక్కరకురాని వాళ్లైతారు. వాళ్ల వుసురంతా నాకేనా తగలవలసింది?

'అట్లని అందర్నీ పంపితే కృతార్థులయ్యే కుఱ్ఱవాళ్ళసంఖ్య నూటికి చాల తగ్గుతుంది. అది ఆధారంచేసికొని, మా స్కూల్లో విద్యావిధానం బాగు లేదని విద్యాశాఖాధికారులు దబాయించి వ్రాస్తారు; వారికలానికి అడ్డు లేదుగా. చివరకు ప్రధానోపాధ్యాయుడనైన నాకూ అపఖ్యాతి.

'కాని స్కూలుయొక్క, నాయొక్క ప్రతిష్ఠకోసరం అమాయికులైన విద్యార్థుల జీవితం నిస్సారంచేయుడమూ.? అదీ కాక అయిదవఫారం చదివి "స్కూల్ ఫైనల్" తరగతికి ఎప్పుడు వచ్చాడో అప్పుడే కలిగింది ఆ కుఱ్ఱవాడికి 'పబ్లిక్' పరీక్షకు వెళ్ళేటందుకు అర్హత. మధ్యన వాణ్ణి ఆపుజేయడానికి హెడ్మాస్టరు ఎవరు?

"నేడు మన దేశంలో చదువుకున్న వాళ్ళ సంఖ్య నూటికి చాల స్వల్పం—మనం సిగ్గుపడవలసినంత స్వల్పం. విద్య బాగా వెదజల్లబడాలి. అది గమనించక పాఠశాలలకు వస్తూన్న ఈ కొద్దిమంది కుఱ్ఱవాళ్ళనూ మాటిమాటికీ పరీక్షలనే కళ్ళేలు తగిలించి మాస్టర్లు వెనక్కులాగుతూంటే విద్యావ్యాప్తి కాజాలదు. ఉపాధ్యాయులు, వికసించి విశాలమైనమనస్సు కలవాళ్లయితేనే గాని, ఏ 'కంపల్సరీ ఎడ్యుకేషన్ స్కీమ్" అమలులోకి తెచ్చినా ఫలం స్వల్పం.'

నా ఆలోచన తెగిపోయింది, కిటికీ తలుపు చప్పుడైనట్లుంది. ఏమిటది? అరే! ఇనుపచువ్వల కిటికీలో నుంచి ఎలాగు వచ్చాడు!

'రామారావూ!' అని పిల్చాను. అతడు నా స్కూల్లో పరీక్షకు పంపబడని 'స్కూలు ఫైనలు' విద్యార్థి.

అతడు మాట్లాడలేదు. జుట్టంతా రేగి వుంది. అశ్రువులు కార్చికార్చి కన్నులుబ్బి నట్లున్నవి. బుగ్గలమీద కన్నీటిచారలింకా మాయలేదు. ఏదో మాట్లాడబోతాడు కాని గొంతు పెకల్చుకొని మాట బయలు పడటంలేదు.

రెండునిముషాలుమాత్రమే నా కన్నుల్లోకి జాలిగా చూస్తూ నిల్చున్నవాడు నిల్చున్నట్లు గాలిలో కరగిపోయాడు. ఏమిటది? ఆశ్చర్యంగావుందే!

నాకు భయంవేసింది. కాని సరిగ్గా తెల్లవారిల్లక పూర్వమే, ఆ కిటికీదగ్గరనే సింగు కనిపించాడు. అతడినీ పరీక్షకు పంపలేదు నేను.

సింగుముఖం చాలా భీకరంగావుంది 'నన్ను పరీక్షకు పంపలేదుకదూ నీవు! చూచుకో, నీబుర్ర రామకీర్తన పాడిస్తా. ఏమనుకున్నావో నాతడాఖా' అని పలుకుతూన్నట్లు వాడి పెదవు లదరుతున్నై. భ్రుకుటినాట్యం చేసింది.

భీతిచేత నాకన్నులు మూసుకుపోయినవి.

మళ్లీ నేను కన్నులు తెరిచేసరికి ఒక బుడబుక్కలవేషం కనుపిస్తూన్నది కిటికీవద్దనే. 'ఇదేమిరా బాబూ! ఈరాత్రి డబ్బు లేకుండా సినీమా బొమ్మలు కనుపిస్తున్నవి' అనుకుంటూ భయముడిపికొని అడిగేను. 'ఎవరు బాబూ నువ్వు' అని.

ఆ బుడబుక్కలవాడు వికటాట్టహాసం చేసి 'నేనా? ఎరుగవ్వా నన్ను? నీ విప్పుడు పనిచేస్తూన్న బడిలోనే నేనొకప్పుడు హెడ్మాస్టరును.'

బాగా పరకాయించి చూచాను. ఒక తలగుడ్డ, కాలరులేని లాంగుకోటూ, మెడల మీదనుంచి ఇరువైపులా మోకాళ్లవరకూ వ్రేలాడుతున్న వుత్తరీయం—ఇన్ని గుడ్డలు ఆయన ఒడలిమీద వుండటముచేత మొదలు బుడబుక్కలాడనుకున్నాను. ఆరున్నర అడుగులకు తక్కువ యెత్తువుండడు. మొగం నిండా చిన్నచిన్న గుంటలు వున్నవి. ఎవరా అని కొంచెం ఆలోచించా; కాని అంతు పట్టలేదు. చివరకు, 'మిమ్మల్ని నేను గుర్తు పట్టలేనండీ' అన్నాను.

'నేను 1910-వ సంవత్సరంవరకూ మీ స్కూలులో పనిచేశాను. 1911 లో చచ్చిపోతిని. నాపేరు ఋగ్వేదమూర్తి, బి.ఏ. యల్.టి.'

'చచ్చిపోయింతర్వాతకూడా ఎలా కనుపిస్తున్నావయ్యా నాకు?'

'పిశాచాన్ని'

'నన్ను పీక్కుతింటానికి వచ్చావా?'

'కాదు. నీకు బుద్ధి చెప్పేటందుకు వచ్చాను. నేను హెడ్మాస్టరుగా వుంటూన్న రోజులలో కుఱ్ఱవాళ్లను పరీక్షలలో తప్పించడమంటే నాకు సర్దాగావుండేది. 'స్కూలు ఫైనలు' విద్యార్థులను అనేకమందిని పరీక్షకు పంపేవాణ్ణిగాదు. ఆలా పంపబడని కుఱ్ఱవాళ్లు చాలామంది ఎందుకూ కొరగాకుండా పోయారు. వాళ్లనంతాపంచేతనైన పాపము నన్నీరీతిగా చచ్చినతరువాతకూడా బాధిస్తున్నది. ఈపిశాచరూపంతో ఇంకా ఎన్నాళ్లుంటానో తెలీదు. ఈసంవత్సరం నీవు కూడా చాలామందిని పరీక్షకు పంపలేదుటే. అలాంటి పని చేయవద్దు. నామాటవిని అందర్నీ పంపించు. ఏం! పంపిస్తావా?—ఇక నేను పోయ్యేదా?'

'పంపిస్తాను. ఇకమీరు దయచేయండి'

దయ్యము కిటికీలోనుంచి నడచిపోయింది. ఇనుపచువ్వలుగాని, ఆగోడలుగాని ఆపైశాచికశరీరాన్ని అడ్డుపెట్టలేదు.

తరువాత తెల్లవారువరకూ నా కింకెవ్వరూ కనుపించ లేదు.

మరునాడు పదిగంటలకు స్కూలుకు వెళ్లే సరికి రామారావనే కుఱ్ఱాడు తలిదండ్రులకు చెప్పకుండా ఎక్కడకో పారిపోయాడని తెలిసింది.

రసాయనశాస్త్రం బోధించే ఉపాధ్యాయుడు శ్రీనివాసయ్యరుగారు ఆనాడు స్కూలుకు ఆలస్యంగావచ్చాడు తలకొక కట్టు కట్టుకుని. 'ఎందుకుతగిలిందయ్యా గాయం!' అని అడిగినమీదట గతరాత్రి తాను సందులోంచి పోతూవుండగా ఎవరో వెనుకనుంచి కఱ్ఱతో తలమీద గాటంగా కొట్టిపోయాడని చెప్పేడు. వెంటనే వెనుకకు తిరిగి చూడగానే ఎవరో పరుగెత్తిపోతున్నాడనీ, వాడు చాలావరకు సింగుగాడిలాగే వున్నాడనీ కూడా చెప్పేడు. సింగును పరీక్షకు పంపవద్దని నాకు సలహాయిచ్చింది అయ్యరుగారే.

ఆ సంవత్సరం నాస్కూలులో అందర్నీ పంపించాను. మొదలు ఎవర్నయితే పరీక్షకు పంపవద్దని నిశ్చయించుకున్నామో వాళ్లలో చాలామంది ప్యాసయ్యారు. అప్పటి నుంచి ఇప్పటివరకూ నా స్కూలులో పరీక్షకు పోని వాళ్లంటూ లేరు.

—పురాణం కుమారరాఘవశాస్త్రి బి.ఏ.

ఈ సంచికలో

బాలబాలికలకొఱకు కొన్నిపుటలు

ప్రత్యేకించినాము.

ఆంధ్రభూమి పాఠకులు

ఈమాత్ర శీర్షికనుగూర్చిన తమ అభిప్రాయము, దీనిని అభివృద్ధి పఱచుటకు తగు సలహాలు లేఖాముఖమున మాకు తెలుపుదురుగాక యని కోరెదము.

—ఇట్లు, సంపాదకుడు.

నాకుపట్టిన చాకలిపీడ

ఆర్నెల్లుఅయింది మా వరదలు వెళ్లాడి. మా ఆవిడ ఆవిడికి పురుడోసి ఇరవైఒకోఁ-రోజు వెళ్ళేక ఇక్కడికివచ్చింది. వచ్చినప్పటినుంచీ నన్ను పోరుతూనే ఉంది ఒకసారిపోయి చంటిపిల్లని చూసిరమ్మని. నాకూ పోవాలనేఉంది. కాని నాలా తాలూకాకచేరీలో గుమాస్తాగిరీచేసేవాడికి సాధారణంగా చచ్చిపోదామన్నా తీరుబడిఉండదు. మాకు సెలవుదొరకడం అంటే గొడ్రాలికి బిడ్డపట్టు వచ్చినట్లుగా ఉంటుంది. ప్రయత్నం చేయగాచేయగా ఒక మూడోశనివారం, ఆదివారం సెలవుకింద ఉపయోగించుకొని ఊరువదలి బయటికి వెళ్ళడానికి అధికార్లు అనుజ్ఞ ఇచ్చారు. ప్రయత్నం ఎన్నాళ్ళనుంచిచేస్తున్నా ఈ అనుజ్ఞ రావడంలో తలవనితలంపుగానే వచ్చింది. శుక్రవారం పొద్దున్న అఫీసుకు వెళ్ళబోయేసరికి ఈ అనుజ్ఞ ఇస్తుంది అని అనుకోలేదు. ఎల్లాగో కిందామీదాపడి - అఫీసుకు వెళ్ళేంతర్వాత కలిగిన అవకాశాన్ని జారవిడువకుండా - మధ్యాహ్నం వెళ్ళకుండా అనుజ్ఞ తెప్పించా.

ఇల్లా అనుజ్ఞవస్తుందని ముందే తెలిసిఉంటే ఆవేళ పొద్దున్నే కట్టుకోడానికి మారుబట్టలేకుండా అన్ని బట్టలూ - సాయంకాలానికి తెస్తానని చాకలాడు ఎంత నమ్మపలికితేమాత్రం, బట్టలు గొడ్డుతోళ్ళల్లా మాసి గుంటేమాత్రం - ఎందుకువేస్తా చెప్పండి? అసలు ఏమైందంటే మా చాకలివాడికి బట్టలువేసి నెలా పదిహేను రోజులయింది. మాదగ్గిర బట్టలుపట్టుకెళ్ళిన మర్నాడే వాడికి పొరుగూరిలో ఎవరిదో ముదిమామిడి తోటలో చెట్లునఱకడం, పేళ్ళుకొట్టడం కంట్రాక్టువస్తే గొడ్డలి భుజాన్నవేసుకుని పోయినాడట. పోతూపోతూ చాకలిగూడెంలోని యితర చాకలాళ్ళనికూడా లాక్కుపోయాడట. ఇంకా యింతవఱకు అయిపులేదు. నా సైకిలు రోజూ పొద్దున్నా, సాయంత్రం నన్నుతీసుకుని వాడికోసం వెదుకుతూనేఉంది. గంటవాయించి వాడిభార్యను పలకరించి 'ఆడకూతుర్ని నన్నేం చెయ్యమంటారండీ - బలవంతమనిపించి కూడాను' అనే దానిమాట చెవినివేసు

కుని ఇంటికివస్తూఉండేది.

వేసినబట్టలు వాడు ఉతకలేదు ఇంట్లో బట్టలన్నీ మాసిపోయాయి. ఇల్లా ఉండగా ఆ శుక్రవారం ఉదయం ఎవడో మావూరు కొత్తగా కాపరానికి వచ్చిన తూర్పుచాకలివాడు వీధంటపోతూంటే వాణ్ణి పిలిచి పెళ్ళికిచేసినంత ఆడావుడిచేసి మా ఆవిడ నా బట్టలూ, తనబట్టలూ అన్నీ ఖంగచుట్టి బట్టకి మూడు కాన్లరేటుకి ఆవేళ సాయంకాలం సూర్యాస్తమయం కాకుండా తెచ్చే కఠినషరతుమీద వేసేసింది 'మాసిన బట్టలు ఇంట్లోఉంటే దరిద్రంకూడాను. శుక్రవారం అయినా వేశేశాను, ఇల్లు చూడండియిప్పుడు ఎంత కళగాఉందో' అంది మా ఆవిడ ఏదో ఘనకార్యంచేసి నట్లు. సాయంకాలం వాడు తెచ్చేవరకూ పట్టుబట్టలు తప్పితే మారు కట్టుకునేటందుకు ఇకమాకు బట్టలులేవు. మాసినబట్టలు ఎల్లానన్నా వదిలితేచాలు అని ఉన్నాం కాబట్టి అప్పుడు మాకు ఒకవేళ వాడు సాయంకాలానికి రాకపోతేనో అనేభావం కలగలేదు.

ఈ పరిస్థితుల్లో నాకు ఊరుప్రయాణానికి అనుజ్ఞ వచ్చింది. మాసిరస్తారు 'సరే, వెళ్లండి' అంటూఉన్నప్పుడే నాదృష్టి చాకలాడిమీదకు పోయింది. దొరక్క దొరక్క దొరికిన ఈ అవకాశం ఈ తూర్పుచాకలాడు మెండిచెయ్యకుండా అనేదిగులు పుట్టుకొచ్చింది. 'ఆర్యామహాదేవి అనుకూలింపవలెనో, దలంపదో, నాభాగ్య మెట్లున్నదో' అని ఆనాడు రుక్మిణి మనస్సు ఉద్విగ్నమైనట్లే నేడు నా మనస్సుకూడా ఈ చాకలాణ్ణిగురించి ఉద్విగ్నమైంది. ఎల్లాగో పెందలాడే కచేరీలో కాగితాలుసర్దేసి రాకరాకవచ్చిన ఈ అనుజ్ఞను సమయానికి ఆ చాకలాడు బట్టలులేక నిరర్థకం చేయడుకదా అనే అలజడితో మనస్సు అతలాకుతలం అవుతూఉండగా ఇంటికి బయలుదేరాను. సమాధిలో ఉన్న భక్తుడిచిత్తం భగవంతుడిమీద లగ్నమయ్యే నిశ్చలభావాన్నిమించే నిశ్చలభావంతో నేను చాకలాణ్ణిగురించే చింతిస్తూ మాయింటి వీధిగుమ్మంలో కాలుపెట్టి అంతపెందరాళే ఇంటికి వచ్చినందుకు ఆశ్చర్యపోతూ నాకు ఎదురుగావచ్చిన మా ఆవిణ్ణి 'చాకలాడువచ్చేడా?' అని అడిగాను. 'వస్తాడండీ, తొందరేమిటి అంత.' అంది ఆవిడ. 'తొందరంటా వేమిటి—ఊరికివెళ్తూంటే, మీ చెల్లెలిగారి అమ్మాయిని చూసిరావడానికి' అని అన్నా. అందుమీద చాకలాడు ఒకవేళ బట్టలుతేడేమో సమయానికి అనే అనుమానం ఆవిడికికూడా కలిగిందికాబోలు, మారుమాటాడకుండా పెరట్లోకివెళ్ళి అంట్లుతోముకొన్న దాసీదాన్ని తొందరగా చెయ్యకడుక్కొని ఇక్కడున్నట్లు చాకలాణ్ణి తీసుకురమ్మని పంపింది.

ఎంత మరదలుగారింటికైతే మాత్రం, ఉండేవి ఎంత రెండురోజులైతే మాత్రం రెండోతువ్వాళేనా లేకుండా ఎల్లావెళ్ళను? సమయానికి చాకలాడు బట్టలు తేకపోతే ఏంకావలసింది? పోనీ ఓపంచి, ఓతువ్వాలు కొత్తవి కొనుక్కుందామంటే మాత్రం రాకపోకలకు రైలుఖర్చులకే కాక ఇవి కొనేటందుకుకూడా ఆ నెలాఖరురోజుల్లో డబ్బు బదులుచెయ్యకుండా ఎల్లావస్తుంది? ఇల్లా సాధకబాధకాలు ఆలోచించుకుంటూ చాకలాడిమీదనుంచిమాత్రం చిత్తం చెదరనీయకుండా పడక్కుర్చీలోకూర్చుని వీధివెంపు ముఖంపెట్టి ధ్యానిస్తూఉన్నా. శీఘ్రప్రసన్నుడైన భగవంతునివలె అట్టేసేపు ధ్యానం అవసరంలేకుండానే అల్లంతదూరంలో చాకలాడు దర్శనమయ్యాడు. అయితే గజేంద్రమోక్షంలో గజేంద్రుడిదగ్గరకువచ్చిన విష్ణుమూర్తిగారిలాగ వాడు ఒట్టి చేతులతో వస్తూఉన్నాడు. అచట విష్ణుమూర్తిగారి శంఖచక్రాలు వెనకాలేవచ్చేయి. అల్లాగే ఇక్కడకూడా బట్టలు వీడివెనకాలే వస్తాయికాబోలు అనుకున్నా. వాడువచ్చి వాకట్లో నిలబడ్డాడు. చేతులు కట్టుకుని నిలబడ్డాడు. ఏదో చెబుదామనుకుంటున్నాడు కాని సందేహిస్తున్నాడు. వాడి తటపటాయింపుచూచి ఏదో విశేషం ఉంది అనుకుంటూ 'బట్టలుఏవిరా?' అని ప్రశ్నించా. 'ఉతికానండీ, బాబయ్యా! ఆరెయ్యడం కూడా ఆరేశానండి, బాబయ్యా! ఎండకూడా బాగానే కాసిందండి, బాబయ్యా! బట్టలు మల్లెపువ్వుల్లా ఎండినాయండి - మడతపెట్టి మూటకట్టి రేవులోంచి తెస్తున్నానండి - చప్పున ఇస్త్రీచేసి ఇద్దామనండి—

మా యింటిదగ్గిర నీళ్ళలోదిగుతున్నా, బాబయ్యా! ఆ సమయంలో ఎల్లా జారిపోయిందో జారి మాట బోదిలోపడ్డాదండి—బట్టలన్నీ తడిముద్దలండి—క్షమించాలి' అంటూ ఎలక్షన్‌లో ఓడిపోయిన వాడికంటే కూడా ముఖం దీనాతిదీనంగా పెట్టాడు. ఏంచేసేది?

సెలవ్ఇవ్వడానికి మా శిరస్తారు ఎంత ఏడ్చాడో గదా బట్టలన్నీ యిల్లా తడిసిపోయాయి అనుకున్నా. 'షర్టు, ఖండువా ఇవ్వే (అంటే ఒంటిమీదవున్నవి) పనికొస్తాయి—రెండోపంచి, తువ్వాలు ఉండితీరాలి' అనుకుని తడిసైనాసరే ఒకపంచి, ఒకతువ్వాలు అర్జంటుగా తెమ్మనిచెప్పి పంపించా. బెంగతీరి తేలికపడ్డట్టున్నాడు వాడు ఎప్పుడువెళ్ళేడో ఎప్పుడువచ్చాడో—వాడు యింటిదగ్గిరలేడంటూ మాపనిచేసేది; తడిపంచె, తువ్వాలుతో వాడూ ఒకసారే వచ్చారు. తడిబట్టలతో ప్రయాణం చేయకూడదంటారు. తప్పనిసరి అవడంచేత ఎంత కూడకపోయినా ఆ తడిబట్టలు పట్టుకునే ప్రయాణంసాగించా.

మర్నాడు ఉదయం, ఏడున్నర సుమారు అవుతుంది. రైలుదిగి మా మరదలుగారింటికి వెళ్ళాము.మా తోడల్లుడు కరణంలెండి! దస్త్రం ముందేసుకు బుర్ర వంచుకు ఊరికే బరబరా బరికేస్తున్నాడు. అరుగుఎక్కేవరకు నన్ను చూడ్లేదు. చూస్తే లేవకుండాఉండడు లెండి! తాలూకాకచేరి గుమాస్తాలను బట్టలుతికే చాకలివాడు, గడ్డంగీసే మంగలాడూ, నీళ్ళుతెచ్చే బాపనమ్మా ఇల్లాంటి క్షుద్రులు ఎంత లక్ష్యపెట్టకపోయినా గ్రామాధికార్లు మాత్రం గౌరవించితీరుతారు. ఏ ప్రదేశంనాడైనాసరే తాలూకాకచేరీ గుమాస్తా అంటే కరణాలు ఒక కంటితో చూస్తారు. ఆ కారణం చేత—మా తోడల్లుడు కరణీకంచేస్తోన్న గ్రామం మా జిల్లాలోది కాకపోయినా—నేనంటే అతనికి గౌరవమే. అయితే మీ తోడల్లుడిగారికి మీరంటే గౌరవం మీరు తాలూకాకచేరి గుమాస్తాలు అవడంచేతనేగాని వారి తోడల్లుడు అవడంచేత కాదన్నమాట అని కొందరు ప్రశ్నింపవచ్చు. అయితే ఇది కేవలమున్నూ అప్రస్తుత ప్రశంసా, అనవసరప్రసంగమూ కాబట్టి దానికి సమాధానం చెప్పవలసినబాధ్యత నాకులేదు. ఎంతగౌరవం ఉంటేనేమి ప్రస్తుతంలో అతను నా రాకను గుర్తించ లేదు.

పాదాన్నిఉన్న అరుగుకోళ్ళ దుమ్ముదులుపుతూ నేను చేసిన చప్పుడికి కరణంగారు వ్రాతసమాధినుండి లేచి 'ఓహో! ఎప్పుడురాక;' అంటూ అప్పుడే అక్కడికి ఏదో పనిమీదవచ్చిన నౌకరుచేత కాళ్ళు కడుక్కోడానికి నీళ్ళు, తుడుచుకోడానికి తువ్వాలు తెప్పించాడు. కాళ్ళు కడుక్కొని-పొడితువ్వాలు తడిచెయ్యడమెందుకు నాదగ్గర తడి తువ్వాలే ఉందంటూ నా తడిమాట విప్పాను. 'దారిలో స్నానంచేశారేమిటి?' అంటూ ఆ తడిబట్టలు చూసింతర్వాత పుట్టిన జిజ్ఞాస ప్రేరేచగా అతడు నన్ను ప్రశ్నించాడు. ప్రస్తావన మారిస్తేగాని పూర్వకథఅంతా చెప్పవలసివస్తుందని 'ఆమ్మాయి (మా మరదలన్నమాట). చంటిపిల్లా కులాసాగాఉన్నారా?' అన్నా. తన కూతురుసంగతి ఎత్తేసరికి మావాడు వాడిపుణ్యమా అని నాతడిబట్టలసంగతి

మతిఎత్తుకోక 'రండి, లోపలికి వెళ్దాం, బుల్లెమ్మని చూద్దురుగాని' అన్నాడు. ఇద్దరం వెళ్లాం. సావిట్లోంచి మలుపుదిరిగి వాళ్ళ రెండోసావిడికి ప్రక్కఉన్న గది తలుపు నెమ్మదిగా గెంటాడు.

అప్పుడే నీళ్ళుపోసినా ఎందుచేతో చంటిపిల్ల నిద్ర పోవడంలేదు కాబోలు మా మరదలు జోకొడుతూ పాటపాడుతూంది. స్వర్గానికివెళ్ళినా విడాకులంతప్ప లేదన్నట్లు ఆ పాటలోకూడా చాకలాడు, బట్టలు అలస్యంగా ఉతకడం ఇత్యాదిసంగతులే దైవికంగా ప్రస్తావింపబడుతూ ఉన్నాయి. నెలా పదిహేనురోజుల నుంచి నా జాతకంలో చాకలివాడిప్రశంస ఎక్కువగా ఉంది. అందులో నిన్న ఉదయాన్నించి మరీని. ఇంతక్రితం మా తోడల్లుడు ఆజ్ఞ మీద నాకు కాళ్ళుకడుక్కోడానికి నీళ్ళుతెచ్చింది చాకలాడై ఉంటాడని నా అనుమానం. గ్రామసొఖర్లలో చాకలివాళ్ళు ఉంటారుగా. అందులో సాధారణంగా కరణాలఇండ్లలో రివిన్యూ ఇనస్పెక్టరు మొదలైన ఉద్యోగస్థులు వచ్చినప్పుడు చాకలాళ్ళచేత కాళ్లు కడుక్కోడానికి నీళ్లుయిప్పించడం, మంగలాళ్ల చేత ఒళ్ళుపట్టించడం ఆచారం అయి ఉండడం నావంటి తాలూకాకచేరీ గుమాస్తాలకు తెలిసినవిషయమే. పోనీ అంతవరకు దైవికంగానే నాకు ఈ చాకలి సందర్భంకలిగిందనుకుందాం. కాని మా మరదలుపాటలో చాకలి ప్రశంస ఎత్తడంకూడా దైవికమే అంటారా! ఇందులో ఏదేనా కుమ్మక్కు ఉందా! లేక ఈశ్వరాదేశం ఉందా? మా మరదలు పాడ్తోంది గదా!

"చిన్ననా అమ్మాయి చీరకేడ్చింది
నెయ్యరా సాలీడ! నేత్రానపట్టు
మురుస్తు సాలీడు మూణ్ణెల్లు నేను
అరుస్తు చాకలి ఆర్నెల్లు ఉతుకు—

అని మా తోడల్లుడు గదితలుపు తొయ్యడం—'అరుస్తు చాకలి ఆర్నెల్లుఉతుకు' అనేపాదం ఆమెపలకడం దైవకృత్యంగా ఒక్కసారి జరిగాయి. నెలా పదిహేనురోజులుగా నా జాతకంలో గ్రహాలన్నీ చాకలివాడిమీద కేంద్రీకరించి ఉన్నాయి అని ఇదివరకే మనవి చేశా. అల్లాంటి సందర్భంలో ఈముక్కలు చెవిని పడితే ఎల్లాఉంటుందో చెప్పండి. కుశలప్రశ్నే నా చెయ్యకుండా 'ఈ చిన్నపిల్లచీరే ఆర్నెల్లు ఉతికితే మరి పెద్దపిల్లలయిన మీ అక్కయ్యవి, నీవి ఎన్నాళ్లు ఉతుకుతాడు? మీ పల్లెటూళ్లోకూడా ఇంత అలస్యం ఉంటుందా?' అని నా హృదయవేదన కనపడకుండా హాస్యానికన్నట్టుగా అన్నాను. 'మా తమ్ముడుగారి కరిణీకం అంత భోగ్యంగా ఉంది. చాకలాడు పిల్లబట్టలు పట్టుకెళ్ళి ఈవేళకి సరిగా వారమయింది. ఇంకా తేలేదు. పైగా వాడు గ్రామసొఖరుకూడాను. పల్లెటూళ్ళలోకూడా చాకలాళ్ళకి బొత్తిగానే వచ్చింది.' అంటూ ఆవిడే—క్షణం క్రితమే పాట బిగ్గరగా పాడి ఉన్న కంఠమేమో ఈ మాటలుకూడా బిగ్గరగానే అదేస్థాయిలో అనేసింది. నాకు కాళ్లుకడుక్కోడానికి నీళ్ళిచ్చినసొఖరు అక్కడే సావిట్లో ఉన్నాడు. వాడు ఈ మాటలువిని 'తెచ్చానండి, అమ్మగారు! బల్లమీద పెట్టేను. చూడండి' అన్నాడు. ఇక నేం? నాకు కాళ్ళు కడుక్కోడానికి నీళ్ళిచ్చింది చాకలాడే! అనుమానాలు ఒక్కొక్కప్పుడు ఇల్లా నిజాలయి ఊరుకుంటాయి.

ఏదో మాటామంతీ అయింతర్వాత సావిట్లోకివచ్చి పడక్కుర్చీలో నడుంవాల్చా. ఎంతనిరోధించినా మనస్సు చాకలాళ్ళమీదకే పోతోంది. ఇప్పుడు నా జీవితంలో ఇంత హెచ్చుగా చాకలిప్రశంస ఎందుకు వచ్చింది? నెలా పదిహేనురోజులుగా రోజూ రెండు పూటలా సైకిలుమీద చాకలాడియింటికి వెళ్ళడమూ - శుక్రవారం సాయంత్రం చాకలివాడుతెచ్చే బట్టలకోసం అంతులేని ఆవేదనపడడం—పొరుగూరువచ్చినా కర్మ తప్పదనడానికి నిదర్శనంగా ఈ ఊళ్లో తోడల్లుడు చాకలివాడిచేత కాళ్లు కడుక్కోడానికి నీళ్ళిప్పించడం- మరదలు జోలపాటలోకూడా సరిగ్గా నేనువెళ్లిన సమయానికే చాకలిబట్టలు అలస్యంగా ఉతుకుతాడు అనడం ఇదేదో మాయగాఉంది అనుకుంటూ ఆలోచిస్తున్నా. మనస్సు ఏదోలా అయిపోయింది.

ఇంతట్లో మా మరదలు సావిటిలోకివచ్చి 'బావా! చాకలాడువస్తాడు. మడికి తడపవలసినబట్ట వాడికియ్యి'

అంది. చాకలిపీడ ఎల్లాఅయినా వదుల్తుందేమోనని 'తడిపంచి ఉందమ్మా' అన్నాను. 'ఈవేళ శనివారం కాదూ, బావా! చాకలాడు తడిపితెస్తే కాని మడికి పనికిరాదు' అంది. నా పంచిమాత్రం చాకలాడు తడిపి తెచ్చిందికాదూ? నేను తడిపానాఏమిటి మడికి పనికి రాకపోవడానికి? కథఅంతాచెప్పి ఇక ఆవేళటికి నా పంచి చాకలాడు ముట్టుకోనక్కరలేకుండా చేసుకుందామనుకున్నాను మొదట. కాని అల్లాచెప్పడంవల్ల మన గంభీరానికి ఒక లోటువస్తుంది. అదీగాక 'మళ్ళీ ఓసారి చాకలాడుతడిపితే ఇంతటిలో ఏంపోతుంది, బావా!' అని మా మఱదలు అనకమానదు. అప్పుడు వ్రతంచెడ్డం, ఫలం దక్కకపోడంకూడా అవుతుంది. కాబట్టి చేసుకున్నపాపమో శంభులింగమా అనుకుని మా ఊళ్ళో శుక్రవారం సాయంత్రం ప్రమాదవశాత్తు చాకలివాడు తడిపితెచ్చినపంచి ఆ ఊళ్ళో శనివారంఉదయం బుద్ధిపూర్వకంగా చాకలివాడు తడిపితెచ్చేందుకు వేసెయ్యడానికి నిశ్చయించుకున్నా.

చాకలిపీడ నన్ను ఇన్నివిధాలపట్టి బాధించేటందుకు కారణం ఏమీకనిపించదు. నేను చదువుకునేరోజులలో 'చాకలివాళ్ళనుగురించి' అని ఒక వ్యాసం మాత్రం వ్రాశాను. అప్పటిలో దాన్ని ఎక్కడా ప్రచురించలేదు. కళాశాలలో నా సహాధ్యాయిఅయిన ఆంధ్రభూమిసంపాదకుడు మొన్నను నా దగ్గిరకువచ్చి నా పాతవ్యాసాలు తిరగేయ్యడంలో అది కనిపించింది. అదితీసికెళ్ళి ప్రచురిస్తానన్నాడు. 'ఆడవాళ్ళు బయట ఉన్నప్పటి మగవాళ్ళవంటలు' అనే నావ్యాసం ప్రచురిస్తామని పత్రికలో వెల్లడిచేసికూడా ఇంతదాకా ప్రచురించలేదు. అది అయితేకాని ఇది ఇవ్వనుఅన్నా. అతను ఇమ్మని చాలా బలవంతంపెట్టేడు. నేను ఇవ్వలేదు. అదేమొదలు నాకీ చాకలిబాధ ప్రారంభించడానికి. కొత్తచాకలాడికి బట్టలువేసి మా ఆవిడా, చాకలాడిచే కాళ్ళు కడుక్కోడానికి నీళ్ళిప్పించి మా తోడల్లుడూ, జోలపాటలో కూడా నేను వినాలని చాకలివాని ఊసెత్తి మా మఱదులూ పెళ్ళందటికీతోడు నాకు కలిగిన చాకలిబాధకు ఆంధ్రభూమిసంపాదకుడుకూడా కొంత కారణమేనని నా అభిప్రాయం. ఆ వ్యాసం ప్రచురిస్తా అని సంపాదకుడు స్వయంగావచ్చి ఇవ్వమంటే ఇవ్వనందుకు చాకలివాళ్ళ కులదైవం నామీద కోపపడ్డాడేమోనని నాకుతోచింది. తోచనే ఇంటికి వెళ్ళంగానే దాన్ని ప్రచురణకు పంపిస్తానని నాలో పవిత్రభావంతో అనుకున్నా. మరుక్షణంనుంచి నాకు దాఖలాకనిపించింది.

మడిబట్టలు తడపడానికి మా మరదలు వస్తాదన్న చాకలాడు మరిరాలే ఆ సంగతి మా మరదలు మళ్ళీ ఎత్తనూలేదు. బట్టలు ఆవిడేతడిపి ఆరేసిఉంటుంది. ఆదివారంసాయంత్రం నేను రైలుకుపోయేవరకు మరి ఆ యింటిలో నాకు చాకలిశబ్దంకాని, చాకలి స్వరూపం కాని కనిపించలేదు. సోమవారం ఉదయాన్నే మాయింటికి వెళ్లేదునుకదా అంతక్రితమే మా పాతచాకలి వాడూ, కొత్త చాకలివాడూ బట్టలు తెచ్చిఇచ్చి వెళ్లినట్లు తెలిసింది. చాకలివాళ్లతో అయిన ఈకొత్త సంఘటనాలన్నీ ఇట్లా వ్యాసంగావ్రాసి దీన్ని 'చాకలివాళ్ళనుగురించి' అన్న నా పాతవ్యాసాన్నీ ఆనాడే ఆంధ్రభూమిసంపాదకులకు ప్రచురణార్థం పంపేను. ఈ క్రొత్త సంఘటనాలుగల ఇప్పటివ్యాసాన్ని ఉపోద్ఘాతంగా ఒకసంచికలోను, పాత వ్యాసాన్ని తరువాతసంచికలోనూ ప్రచురించాలనికోరాను. అల్లా ప్రచురిస్తారో లేక 'ఆడవాళ్ళు బయటఉన్నప్పటి మగవాళ్ళవంటలు' అనే నా వ్యాసాన్ని చేసినట్లుగా బుట్టదాఖలుచేస్తారో! ఎంత స్నేహితులైనా సంపాదకుల్నిమాత్రం నమ్మకూడదు. పూర్వకాలంలో కవులు నిరంకుశులుగా ఉండేవారని ప్రతీతి. ఇప్పుడు సంపాదకులంత నిరంకుశులెవ్వరూలేరని నాకుతోస్తుంది. కాబట్టి ఇట్టి నిరంకుశులగు సంపాదకులకెవ్వరికీ ఆంధ్రులు ఏమాత్రం సాయంచెయ్యకూడదని నా మనవి. నా మనవి వినకుండా సంపాదకులకు ఏమాత్రమేనా సాయంచేసే ఆంధ్రులకు నాకు కలిగినటువంటి చాకలిపీడలు అప్పుడప్పుడు కలిగిస్తో ఉండవలసిందని భగవంతుణ్ణి ప్రార్థిస్తూ ఉన్నా.

—ఎ. శేషాచలపతి. బి.ఎ.

అశ్వత్థామ కనిపించాడు

మాయింటిలో పురాతనపు పత్రికలు చాలావున్నై. నేనొకరోజున అటుకమీద యేవో సామానులు సర్దుతుంటే, బూజుపట్టి పగందివిరిపోయిన 'విశ్వభారతి' పత్రిక ఒకటి కనబడ్డది. ఏమిటో చదువుదామని కిందకు తెచ్చి చదివితే, అతివిచిత్రమయిన విషయం. ఆపత్రిక మీది తేదీ క్రీ.శ. 1914 సం, జూను, 6 వాకు చాలా ఆశ్చర్యంచేసింది. నమ్మలేకపోయినాను. ఆవిషయాన్ని ఆంధ్రలోకానికిగూడా నివేదిస్తే నావిధిని నెరవేర్చినవాణ్ణవుతానని నావూహ. ఆవిషయాన్ని చదివి, అది సంభవమో, అసంభవమో ఆంధ్రలోకం తేల్చగలదని నానమ్మకం.

"విశ్వభారతి పత్రికా సంపాదకులకు,—

అయ్యా,

నేను మొన్న ఫాల్గుణబహుళ పంచమిరోజు తెల్లవారుఝామున సుమారు రెండుగంటలకు మావూరునుంచి రాజమహేంద్రవరం కొన్ని వ్యవహారముల పరిష్కారం నిమిత్తం వెళ్ళవలది కొవ్వూరుస్టేషనుకు రెండెడ్ల బండిమీద వెళుతున్నాను బండిమనిషి మేలుకొనివుంటాడుగదా అని నేనూ, నేను మేలుకొనివుంటానుగదా అని బండిమనిషీ, అనుకోవటం మూలాన్ని, ఇద్దరం పడుకొని నిద్రపోవటం సంభవించింది. మాబండి ఎక్కడా బోల్తామాత్రం పడలేదుకాని నిద్రమత్తువల్ల కాబోలు ఎద్దులు ఇష్టంవచ్చినచోటికి దారితీసినై.

తెల్లవారేవరకు నాకుగాని, పుల్లన్నకు (బండితోలే మనిషి పేరండీ) గాని మెలకువరాలేదు. లేచి చూచేటప్పటికి ఏమున్నది? చుట్టుపక్కల అంతా కీకారణ్యం. ధరి దోవ తోచలేదు. పుల్లన్నమీద చెడ్డకోపంవచ్చింది. కాని అతనుమాత్రం ఏంచేస్తాడుపాపం! అయిందేమో అయిపోయింది. ఇక కర్తవ్యమేమిటని ఆలోచిస్తూ కూచున్నా.

ఆ అరణ్యంలోనుంచి బయటపడటం ఎట్లావున్నా, అన్నం ఒకటి ముఖ్యంగదా! అప్పటికప్పుడే మిట్ట మధ్యాహ్నమయింది. ఆకలి దహించుక పోతున్నది. పోనీ నీళ్ళుతాగియైనా కొంతవరకు ఆకలి చల్లార్చుకొందామంటే అవీలేవు. నాలుగుపక్కలా వీలయినంత దూరం వెళ్ళి చూసివచ్చానుగాని లాభంలేకపోయింది. నాలుక పిడచగట్టుకపోతున్నది ప్రాణంసొమ్మసిల్లిపోయింది.

అవసరంఅనేది ఏదో ఒకదారి చూపిస్తుందిగదా! దగ్గరనే పెద్దమర్రిచెట్టు అవుపడ్డది. వెంటనే అమిత ఉత్సాహంతో దానెక్కి కనుచూపుమేరలో ఎక్కడన్నా నీళ్ళుకనబడతయ్యేమోనని చూశాను. ఎక్కడా నీటిపొలమే కనపించలేదు కాని చాలాదూరంలో, మసకమసకగా ఒకగుడిసెలాంటిది అవుపడ్డది. దాంతో నా ప్రాణాలు లేచివచ్చినై. పుల్లన్నను అక్కడే వుండమనిచెప్పి బయలుదేరిపోయినాను నేనా గుడిసెదగ్గరకు. ఎంతదూరంనడిచానో లెక్కలేదు. నీళ్ళుతాగుదామన్న ఆశే నన్నంతఉత్సాహంతో నడిపించింది.

ఆ గుడిసెను సమీపించేటప్పటికి నాకు కలిగిన భావాలు వర్ణనాతీతం. వాటినన్నిటిని స్థలవిస్తరభీతిచే వదిలిపెడుతున్నాను. క్లుప్తంగా చెప్పదలచుకుంటే,— నా ఆకలి, దాహం మాయమయినై. సువాసనతో గూడిన చల్లటిగాలి నా శ్రమను పరిహరించింది.

గుడిసెలోపలికి పోయినాను. భూమిలోకి ఏవో మెట్లుకనబడ్డవి. దిగటానికి భయంవేసిందిగాని చల్లకొచ్చి ముంత దాచటమెందుకని మెట్లుదిగి కిందికి బయలుదేరాను. మెట్లన్నీదిగి కింద కాలుపెట్టానోలేదో అద్భుతమయిన దృశ్యంకనుపించింది. కళ్ళు భ్రమలు కమ్మినై. నన్నునేను నమ్మలేకపోయినాను. ఒకవ్యక్తి దాదాపు బాగాయెదిగిన తాటిచెట్టులో సగంవుంటాడు. మోకాళ్ళదాకా తెల్లటిగడ్డం వ్రేలాడుతున్నది. పాదాలదాకా జడలు వ్రేళ్లాడుతున్నై. ఆ వ్యక్తి ముఖంలోనుంచివచ్చే బ్రహ్మతేజస్సు పరిసరప్రాంతాలను వెలిగింపజేస్తున్నది. ఆ తేజోసముద్రంలో నేనొక

చింపుకున్నాను. నన్ను ముచ్చెమటలుపోసింది. వంచిన తల ఎత్తలేదు. అట్లాగే నుంచున్నాను రాయివలె.

'భయంలేదు నాయనా' అన్నా డాయన జలద స్వన గంభీరతతో.

ఆ వాక్కులో ప్రేమ ఉట్టిపడ్డది.

నేను కాస్తకళ్ళు తెరిచి పైకిచూశాను.

'నీ వెప్పుడయినా! భారతంచదివావా ?' అన్నాడు మునిపతి చెలిగీ.

అప్పుడన్నట్టుగా తల కాయ వూపాను. భయం కొంచెంతీరింది.

'ఎప్పుడయినా అశ్వత్థామపేరు విన్నావా భారతంలో'

'ఆ' అన్నాను మెల్లగా.

'ఆ అశ్వత్థామను నేనే' అన్నాడాయన.

నేను ఆశ్చర్యంతో, భయంతో, భక్తితో ఆసక్తి పైకిచూశాను. వెంటనే 'అశ్వత్థామబలిగ్యాసో... ......' వగైరాలతో చావు లేదన్న సంగతి జ్ఞాపకం వచ్చింది.

భారతంలో శ్రీకృష్ణుడు అశ్వత్థామను కొన్నివేల ఏండ్లు కుష్టురోగియై భ్రమించమని శపించినట్టు జ్ఞాపకం. అందువల్ల, ఆ సూచనలేమీ కనబడక శరీరం శుభ్రంగా ఉందేమిటా అని ఆశ్చర్యంతో ఆయన శరీరంకేసి చూడటం ప్రారంభించాను. నా ఉద్దేశ్యం గ్రహించాడు 'ఆశాపం తీరిపోయింద'న్నాడు చిరునవ్వుతో.

కురుక్షేత్రసంగ్రామమంతా ఒక్కసారి నాకళ్ళ ముందు జరిగినట్లయింది. ద్రోణాచార్యుడు ప్రచండంగా యుద్ధంచేస్తున్నాడు. పాండవులసేనలు నుగ్గు నుగ్గయిపోతున్నై. అవలంబించింది క్షాత్రధర్మమైనా, ఆయన మొహాన బ్రహ్మతేజస్సు వెల్లివిరిసిపోతున్నది. పాండవులలో అతిరథులు, మహారథులు ఎవ్వానికయినా కొరగావటంలేదు. పాండవుల గుండెలవిసిపోతున్నై. శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజును 'అశ్వత్థామహతః' అనమని నిర్బంధిస్తున్నాడు. ధర్మరాజు మనస్కరించలేదు. ఇంతలోకే 'అశ్వత్థామ' అనే ఏనుగొకటి చచ్చిందని పుకారుపుట్టింది. 'ఇంకాఏం, అసత్యదోషానికి భయపడవలసినపని లేదంటున్నాడు శ్రీకృష్ణుడు. వెంటనే భీముడు గబగబ ముందుకువెళ్ళి ఆచార్యునికి వినబడేంత దగ్గరగా 'అశ్వత్థామహతః' అన్నాడు. ఆలకించాడు ద్రోణుడు. మొహాన ఈషదింపుతో కూడిన చిరునవ్వు కనిపించింది. మళ్ళీ మారణప్రయత్నాలలో బడ్డాడు. అప్పుడే ధర్మరాజు చింతాక్రాంతుడై వస్తున్నాడు. కృష్ణుడుకూడా అతేరథంమీద వున్నాడు. అనలేక అనలేక గద్గదస్వరంతో నే దగ్గరగా 'అశ్వత్థామహతః, కు—' వెంటనే కృష్ణుడు ధర్మరాజునోటిదగ్గర తన చెవిపెట్టి 'ఆ కాస్తమాటా నా చెవులోచెప్పు. నేను వింటే మూడులోకాలు విన్నట్టే' అంటున్నాడు.

పాండవశిబిరం. యుద్ధం అయిపోయిందేమో, అందరూ హాయిగా నిద్రపోతున్నారు. కరవాలంతో ప్రవేశించాడు అశ్వత్థామ. కళ్ళు చింతనిప్పులవలె కాలిపోతున్నై. అతని ముఖంలో క్రౌర్యం, పగ మూర్తీభవించినై. పోయినాడు ధృష్టద్యుమ్ని వద్దకు. ఒక్కవేటు కత్తితో. తలతెగి కిందపడ్డది. మొండెం నుంచి వచ్చే వేడినెత్తురు, పుర్రెలో పోసుకొని గటగట తాగాడు అశ్వత్థామ. కళ్లు తెలియడంలేదు. పాండవుల వద్దకు వచ్చాడు. అందరిని ఒక్కపెట్టు పెట్టాడు కత్తితో. ప్రళయతాండవం చేస్తున్నాడు ఎందుకో. కైపుతగ్గింది. తప్పుతెలిసింది. చంపింది పాండవులను కాదు. ఉపపాండవులను.

'విధికృత్యం, విధికృత్యం' అన్నాడాయన నిట్టూర్పుతో.

భారతంలో కలిగిన సందేహాలు కొన్ని తీర్చుకుందామనిపించింది నాకు! కాని ఏమనుకుంటాడో! నా సంగతి గ్రహించి ఆయన 'ఫరవాలేదు. సందేహాలేవన్నా వుంటే అడుగు' అన్నాడు. నాకు ధైర్యం కలిగింది.

'స్వామీ! ద్రౌపది ఐదుగురిని వివాహంచేసుకోటం ఏంసమంజసం?' అన్నాను.

మేఘం గర్జించినట్టుగా ఒక్కనవ్వు నవ్వాడాయన. 'వీ డుత్తపిచ్చివాడులా గున్నాడే' అని ధ్వనిస్తున్న ఆనవ్వు నాకొక్క బల్లెపుపోటయింది.

'అప్పటిఆచారవ్యవహారాలు వేరునాయనా' అన్నాడు.

ఇంకా అడిగితే, వెనకటివలెనే నవ్వుతాడేమో నని భయంవేసింది. కాని వెనక్కితీయడం కాపురుషలక్షణ మనుకొని 'మంచి ఇంద్రాదిదేవతల అనుగ్రహంవల్ల ధర్మ రాజాదులను కనటం—'

'నేను దానికి ఇందాకనే జవాబుచెప్పాను అప్పటి ఆచారవ్యవహారాలు వేరని. పైగా అనుల్లంఘనీయ మయిన ధర్మ ఆజ్ఞ' అన్నాడు.

'మంచి ఆదర్శంవల్ల ప్రస్తుతకాలం చెడిపోవడానికి అవకాశా లున్నవ'న్నాను.

'అవును, ఇది కలియుగంకదా!' అన్నాడాయన.

'మరి,—పాండవులకు అగ్రరాజ్యానికి హక్కులేదని మాలోకొందరి వాదన.'

'ఊహూ! లేదనివాదించేవారుకూడా మీలో వున్నారన్నమాట. చెట్టు చెడేకాలానికి కుక్కమూతి పిందెలు.'

'ఇంకా నేనడిగేది ఒక్కటేప్రశ్న. అది తమకు చాలాపిచ్చిదిగా కనబడుతుందేమో. కాని మాకు మాత్రం చాలాముఖ్యమయిన చర్చనీయాంశం, అది, కృష్ణునికి మీసాలున్నవా లేవా అన్న విషయాన్ని గురించి.'

ఈప్రశ్న కాయన ఫక్కున నవ్వాడు. నవ్వాపుకొని 'నీవేమనుకుంటా'వన్నాడు.

'లేవనుకుంటా'నన్నాను.

'సరే', అన్నాడు అవునన్నట్టుగా తలవూపుతూ.

'కొంతమందివున్నవని వాదిస్తువార'న్నాను.

'అవును. ఉండవచ్చు' నన్నాడు.

నాకేం అర్థంకాలేదాధోరణి. నేను తెల్లబోవటం చూచి,

'శ్రీకృష్ణునికి మీసాలున్నవనుకుంటే వున్నై. లేవను కుంటే లేవు. ఎందుకొచ్చిన పిచ్చిరచ్చలు. పుణ్యమా, పురుషార్థమా. నీ కేరూపంబాగుంటే అదే ధ్యానం చేసుకో' అన్నాడు.

కాసేపు ఏమీ మాట్లాడలేదు. తర్వాత ఆయన అన్నాడు:

'నీవు పూర్వజన్మలో చాలా సుకృతంచేసుకున్నావు. అందువల్లనే నేను నీకు కనుపించాను. నీతోవచ్చిన మనిషికిలేకుండా, నీవుమాత్రమే నన్నుచూడటం, నీ పూర్వజన్మ సుకృతంగాదామరి. నీకు జన్మ తరింప చేసు కోవాలనేవుంటే, నాకు శుశ్రూషచేస్తూ ఇక్కడనే వుండిపో;' అని.

నేనేమీ జవాబు చెప్పలేకపోయినాను. మాయింటి ఆవిడ, కుర్రకుంకలు నాకళ్ళయెదుట కనబడ్డారు. కళ్ళుమూసుకొని నమస్కారంచేస్తూ నిలబడ్డాను.

మళ్ళీ కళ్ళుతెరిచేటప్పటికి మావూళ్లో వడిబజారులో వున్నాను. అప్పుడప్పుడే అస్తమిస్తూన్న లోకబాంధవుడు, తనకిరణాలను ప్రసరింపచేసి ఎర్రరాతిగోరీలకు మరింత ఎరుపుదనం కలిగిస్తున్నాడు. ప్రపంచమంతా బంగారుపూత వేసినట్లున్నది. కృషీవలులు తలలువంచి నమ్రతతో తమ స్వామిదగ్గరనుంచి సెలవుతీసుకుంటున్నై. ఆ వైపునుంచే, బండితోలుకొని నాకు ఎదురుగావస్తు న్నాడు పుల్లన్న.

ఇట్లు,

ఫాల్గుణబహుళ సప్తమి
పోలవరం. } విన్నవించు విధేయుడు
శిష్ట్ల సుబ్రహ్మణ్యం
(అనిఘన్నది)

(శాఖాకలం)

ఈ విషయం ఇంకా దృఢంగా తేల్చుకోదలచు కొన్నవాళ్లు, నా కీక్రిందిదిరునామాకు వ్రాయవచ్చును. లేక నాతో స్వయముగా మాట్లాడదలచుకున్నవారు, రాజమండ్రి దగ్గరవున్న కొవ్వూరులో రైలుదిగి బండి కట్టించుకొని పోలవరానికి రావచ్చును.

ఇట్లు
శ్రీ సు॥ (అనిఉన్నది)

• (అసలుకు పరివినవకలు) పోలవరం,
తూర్పుగోదావరిజిల్లా.

• • •

—క. సాంబమూర్తి.

• వరా:—అచ్చుటచ్చుట కిందిగ్రాంథికంబును, అర్థం చెడకుండా, వ్యావహారికంచేశాను,

బాలబాంధవి

ప్రత్యేకము బాలురకొఱకును, బాలికలకొఱకును

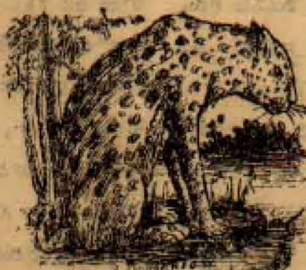
['ఆంధ్రభూమి'యందు బాల బాలికలకొఱకైన విషయ ప్రచురణమునకు మాసము మాసము కొన్ని పుటలను ప్రత్యేకింప ఆంధ్రమహాశయులు పలువురు మాకు లేఖలను వ్రాయుచున్నారు. వారి ఆదేశముననుసరించి ఈ నూతనశీర్షికను ప్రారంభించుచున్నాము. ఇందు కంచికిపోయినకథలు అను పేరతో వినోదకథలు, నీతికథలును—మహనీయుల జీవిత సంగ్రహములు, లోకజ్ఞానమును పెంపొందించు విషయములను గూర్చిన వ్యాసములు, మున్నగునవి ప్రచురింపబడుచుండును. విజ్ఞానధనులగు ఉపాధ్యాయులును, తదితరులును యథోచితములగు వ్యాసములను పంపి ఈశీర్షికను పెంపొందింప ప్రార్థించుచున్నాము.

—సంపాదకుడు.]

౧. కంచికిపోయిన కథలు.

పులికి పులి

అనగా అనగా చెంగల్వపురమనే ఒక ఊరుఉంది. ఆ ఊళ్ళో ఒక రైతు ఉన్నాడు. అతని పెళ్ళాంపేరు కలహప్రియ. 'కలహప్రియ' అనగా పోట్లాటలంటే ఇష్టంకలది అనిఅర్థం. పేరుకుతగ్గట్టుగానే ఆమె ప్రవర్తనకూడా ఉండేది. రోజూ ఇంటిలో దేనికోదానికి పోట్లాటే. పాపం మగడు చాలారోజులు ఓపికపట్టేడు. కాని కొంతకాలం అయింతర్వాత ఇక ఆమెతో కలిసిఉండడం కష్టంఅనిపించింది. ఆమెను చంపడం ఇష్టంలేక విసిగి ఇంటిలోంచి పొమ్మన్నాడు. పొమ్మంటే ఆవిడ తన ఇద్దరుబిడ్డల్ని తీసుకుని పుట్టింటికి ప్రయాణంకట్టింది. ఆమె పుట్టినఊరికి చెంగల్వపురానికి చాలాదూరంఉంది, మధ్య ఒక పెద్దఅడవికూడా ఉంది అయినా ఆమె భయపడ్లేదు. దార్లోకనిపించే జనాన్ని త్రోవఅడుగుతూ కాలినడకను ఆమె ప్రయాణం సాగిస్తూఉంది. కాలిబాటను పోయిపోయి ఆమె బిడ్డలతో అడివిమధ్యను ప్రవేశించింది. అచ్చట కాలిబాట నాలుగైదుదిక్కులకు చీలిపోయింది. తనఊరికి ఏదారిని

పోవాలో ఆమెకు తెలియలేదు. తటపటాయిస్తూ పిల్లలతో అక్కడ కూలబడింది. చెంతనే ఒకపొదలో ఒకపెద్ద పులిఉంది. ఆపులి ఈవిడ్నిచూచి 'నాకు ఇప్పుడు చాలా ఆకలివేస్తోంది, నాకోసం ఆహారంగా దేముడు ఈ విడ్ని ఈ పిల్లల్ని పంపేడుకాబోలు'

అని సంతోషించింది. కాని అంతటిలోకే పెద్దపులికి వేరే భావాలుకూడా తోచేయి. 'ఇది పెద్దపులులు మొదలగు ఘాతుకమృగాలుండే అడివి అని ఇక్కడికి రావడానికి అందరూ భయపడతారు. నాపాద సమీపంగానే ఉంటికూడాను. అయినా ఈ ఆడదానికి ఎన్ని గుండెలున్నాయో! ఇక్కడే తిష్ఠ వేసింది. చూడగా చూడగా నాకు ఏమిన్నీ పాలుపోవడంలేదు. ఈ వనానికి అంతటికీ రాజైన సింహంకూడా తనసేవకులలో ఎవరేనా తప్పు చేసి నాశరణుపొందితే నా దగ్గరికివచ్చి నాతో మంచి మాటలాడి ఆ సేవకుణ్ని తిరిగి పనిలోకితీసుకుంటుంది కాని నామీద ఏమిన్నీ రాజతీకం చూపించదు. అంతటి బలవంతుణ్ని నేను. అట్టి నా పాదసన్నిధికి వచ్చికూడా ఏమాత్రం భయంలేకుండా ఈమె ఉంది. కాబట్టి గబుక్కునవెళ్ళి ఈమెను పట్టుకోకూడదు. నిదానించి చేయడం రాజనీతి. సుమతి అనే పేరుగల నాసక్క మంత్రితో ఈవిషయం ఆలోచించడంమంచిది. అతడు ఇది అయినపని ఇది కానిపని అని తెల్పగల బుద్ధిమంతుడు. అతను నిండా ధైర్యవంతుడు కూడాను. అతను ఇప్పుడు ఎక్కడికి వెళ్ళేడో? అతన్నిరావించి అతన్తో ఆలోచనచేసి మరీ దీన్ని చంపడంమంచిదని తోస్తుంది.' అని ఆ పెద్దపులిఅనుకుంది. కాని ఆకలి అంతకంతకు ఎక్కువైపోతూంది. అప్పుడు అనుకుంది గదా: 'దీనికి ఇంత ఆలోచనఏమిటి? కడుపులో ఆకలి దహించుకుపోతోంటే. కాబట్టి వెంటనే దీన్ని చంపి ఆకలితీర్చుకోవటం మంచిది' అని. ఇల్లా తెంపుచేసుకొని కళ్ళు చింతనిప్పుల్లాచేసుకొని, తోక నేలమీద వేసి కొడుతూ, కోరలు తెఱచి గుఱ్ఱుపెడుతూ పెద్దపులి ఆమె మీద ఉఱకబోయేటట్లుగా వస్తోంది. కలహప్రియ ఇదంతా కనిపెడ్తూనేఉంది. పెద్దపులి మొదట తన్ను చూడ్డం, తర్వాత తటపటాయించడం, ఇప్పుడు తనమీదకు రావబోవడం ఆమె చూస్తూనేఉంది. ఆమె మనస్సులో, తబ్బిబ్బు పడుతూనేఉంది భయంతో ఆమె గుండెలు పిటపిటలాడుతూనే ఉన్నాయి. పులి నోటిలో పడకుండా ఎల్లా తప్పించుకోవడం?

ఆమె కలహప్రియ కాబట్టి ఆమెకు చాలాప్రజ్ఞలు తెలిసిఉన్నాయి. ఆలోచించింది. 'ఈపులి నన్ను మొదటిలో చూచినప్పుడే నామీద పడవలసింది. కాని అల్లాపడలేదు. చాలాసేపు తటపటాయించింది. నేను ఎల్లాంటిదాన్నో అనుకుంది. దానిగుండెల్లో ఇదివరకే కొంత పిరికిమందుపడింది. ఇప్పుడు కనక కొంచెం భయపెట్టేమా అంటే ఈపులి బాగా జంకిపోతుంది.' అనుకుంది ఆమెమనస్సులో. తోడనే ఆమె తనపిల్లల్ని ఇద్దర్నీ పులి కనిపెట్టకుండా చాటుగా గట్టిగా గిల్లింది. పిల్లలు ఇద్దరూ 'ఓ' అని ఏడ్వడం మొదలుపెట్టేరు. అందుమీద ఆమె విసుక్కుంటూ వాళ్ళను ఊరారుస్తూ ఉన్నట్లుగా ఇట్లాచెప్పింది: 'ఎందుకు ఏడుస్తార్రా! మీ ఆకలికి పులిమాంసంతప్ప మరోటి పనికిరాదాయెను. నేను ఏంచేసేది? మీకోసం వ్యాఘ్రాల్ని ఎన్నిటినో చంపిచంపి 'వ్యాఘ్రహంతి' అనే పేరుపొందేను. మీకోసం పులుల్ని చంపడానికని ఇల్లువదిలేసి ఈ అడవులలో సంచరిస్తూఉన్నా. ఇల్లా పులులకు పులినిఅయి తిరుగుతూఉన్నా. వెతుకుతూఉన్నా. మీరు చూస్తూనే ఉన్నారుకదా! ఇప్పటిలో రెండుపులులు దొరికితే చాలు. మీరుఇద్దరూ చెరోటి తీసుకుందురుగాని. ఒకటి దొరికితే చెరిసగం తీసుకుందురుగాని ఏడవకండి. అన్నలారా! ఏడవకండి.'—అసలే పిరికిమందుపడిఉండేమో పులికి - ఈమాటలు వినేసరికి గుండె దడదడలంకించుకుంది. తోడనే తోకముడిచింది. కాళ్ళకి అడ్డంవస్తూ ఉన్న అడవితీగల్ని పుటుక్కు పుటుక్కున తెంపుకుంటూ తిరిగిచూడకుండా పెద్దపులి పరుగు దొరకపుచ్చుకుంది.

బాల బాలికలారా! మీకు ఇప్పుడు ఓ సందేహం తోస్తుంది. ఇల్లా పరుగెత్తుకుపోయిన తర్వాతేనా పులిరాజు తన నక్కమంత్రిని కలుసుకుని ఈ విషయంలో ఆలోచనచేయలేదా అని. చేయకేం, చేసింది. పులిరాజు పరుగెత్తుకుపోతూ ఉండగానే నక్కమంత్రి కనిపించేడు. రాజూ, మంత్రీ కలిసి ఆలోచనచేసి మంత్రి ప్రోత్సాహంమీద మళ్ళీ ఆవిడమీదికి వస్తారు. అప్పుడు ఆవిడకి గండం గడుస్తుందా? వైశాఖసంచికలో ఆ సంగతి చదువుదురుగాని ఇప్పటికి ఇంతటితో ఈ కథను కంచికి పంపండి.

౧. లోకజ్ఞానము.

ఇంగువ

ఇది మీకు తెలిసినవస్తువే. గడ్డకట్టిన జిగురువలె కనపడుతుంది. దీనికి ఘాటైన వాసనఉంది. తిరగమోత వస్తువులలో ఇది ముఖ్యమైంది. చారు, పులుసు మొదలగు వానికి ఇది కమ్మనివాసన ఇస్తుంది. ఇది ఆరోగ్యమునకుకూడా మంచివస్తువ. అనేక రోగాలలో దీనిని వైద్యులు మందుగావాడ తారు. తేలుకుట్టినప్పుడు, పాము కరిచి నపుడుకూడ దీన్ని ఉపయోగిస్తారు.

ఒక ఇంగువముక్కను నోట్లోవేసుకొని తినడానికి బాగాఉండదు. ఘాటుగాను, చేదు గాను ఉంటుంది. దాని వాసనమాత్రమే మనకు బాగుంటుంది. దానివాసన కిట్టని వాళ్లుకూడా ఉన్నారు. జర్మనీవాళ్లకి ఇంగువ వాసన బొత్తిగా సరిపడదు. వారి భాషలో ఇంగువకి 'దెయ్యాలపేడ' అని పేరు

మన హిందూదేశంలోను, పెరిషియా దేశంలోను, ఫ్రాంసుదేశంలోను మాత్రమే ఇంగువను వంటకు వాడతారు. ఇతర దేశాల్లో అది ఔషధాల్లో మాత్రం ఉపయోగిస్తారు.

ఇంగువ గట్టి జిగురువంటి పదార్థం అని పైనచెప్పిఉన్నాము. అది ఒకానొక మొక్క యొక్క వేళ్లనుండి గ్రహింపబడుతుంది. ఇంగువ మొక్కలు ప్రపంచములోని కల్లా పెరిషియా, ఆఫ్గనిస్థానములందు మాత్రమే పెరుగుతాయి. ఈ ఇంగువమొక్కలు మన కొత్తిమిరి మొక్కలను పోలిఉంటాయి. కొత్తిమిరి మొక్కల పువ్వుల్లాగే ఇంగువ మొక్క పువ్వులుకూడా గుత్తులుగుత్తులుగా ఉంటాయి. ఆపువ్వులు చూడ్డానికి చాలా అందంగా లేసుమాదిరిగా ఉంటాయి.

ఇంగువమొక్కను నాలుగువేళ్లు పెరగ నిస్తారు. అప్పటికి అది అయిదులేక ఆరు అడుగుల ఎత్తుకు పెరుగుతుంది, అప్పుడు ఆకుల్ని తుంపేసి, కాడని కొట్టేస్తారు. ఆకులు, కాడ కూడ పెర్షియాదేశంలో కూరకు ఉపయోగిస్తారు. ఆ ఇంగువ మొక్కల ఆకులు, కాడలు మన దేశానికి రావు. వచ్చే లోపలనే ఎండిపోతాయి. పెర్షియాదేశం లోనే ఈకూర చాలా ప్రియంగా అమ్ము తుంది ధనవంతులికిమాత్రం అందుబాటు లో ఉంటుంది. కాడలోని లోపలిభాగం మరీ రుచిగాఉంటుంది అని ఆదేశస్థులు చెపు తారు. గెలవేసినతరవాత అరిటిచెట్టు కొట్టి అందులోని దూటను మనం కూరకి పచ్చడికి ఉపయోగించినట్లే వారు ఈ ఇంగువచెట్టు కాడలోని లోపలిభాగం కూరకి ఉపయోగి స్తారు.

ఈమొక్కయొక్క వేళ్ళనుండి ఇంగువ గ్రహింపబడుతుంది. వేరు బాగా కనిపించే ట్లు మొక్క మొదట్లో తవ్వుతారు. వేరు లావుగా ఊరిఉంటుంది. ఆవేరుకి అక్కడక్కడ లోతైన నాట్లు పెడతారు. పాల వంటి ద్రవపదార్థం బయటికి కారుతుంది. ఎండబెట్టితే ఈద్రవపదార్థం గట్టిపడుతుంది. దాని రంగుకూడా మారిపోతుంది. నలుపు పాలు ఎక్కువగాగల ఎర్రరంగులోకి దిగు తుంది. ఇంగువలో తెల్లటియింగువకూడా ఉంది. అది మంచిరకం కాని నల్లటిరంగు గలదే సర్వసాధారణమైంది.

పెర్షియా, ఆఫ్గనిస్థానాలనుండి ఇంగువ ప్రపంచమందలి యితరదేశాలకు రవాణా చేయబడుతుంది.

3. మనపండుగలు.

మహాశివరాత్రి

'చిట్టిచిట్టీ చీమల్ల మఱ్ఱి
మఱ్ఱికిందా వాడు వెఱ్ఱిజంగమ్మ
వెఱ్ఱిజంగమ్మకు వేవేలు జడలు
జడలలో మెరిసేను జాబిల్లి రేక
జాబిల్లిరేకపై జాహ్నవీగంగ'

అని నీవు చిన్నప్పుడు అవ్వదగ్గర నేర్చుకొన్నపదం ఇంకా జ్ఞాపకం ఉందా? అది శివుణ్ణిగూర్చి చెప్పబడ్డది. ఆతనికి ఏడాదిలోని రోజులన్నింటిలోకీ ప్రియమైన రోజు ఒకటిఉంది. ఆరోజు ప్రతియేడు మాఘమాసంలో బహుళత్రయోదశినాడు అవుతుంది. శివుడికి ప్రియమైంది కాబట్టి దానికి శివరాత్రి అని పేరువచ్చింది. శివుణ్ణికొలిచేవారికి ఇదిచాలా ముఖ్యమైనపండుగ. శివుని భక్తులందరూ ఆనాడు ఉపవాసాలుంటారు. సాయంకాలం కాగానే శివుడిగుడికివెళ్ళి దీపంపెట్టుకొని దేవుణ్ణిపూజించి ఇంటికివచ్చి ఆ రాత్రిఅల్లా మేలుకొనిఉంటారు. ఆ దేవుణ్ణిగూర్చిన కథలు చెప్పుకుంటూ, పాటలు పాడుకుంటూ రాత్రిగడుపుతారు. ఇల్లాచేయడాన్నే జాగరణఅంటారు. మర్నాడు ఉదయాన్నే స్నానం, పూజచేసి పిండివంటలతో భోజనం చేస్తారు. ఇట్లా చేసినవారికి పాపాలు తొలగిపోయి పుణ్యంకలుగుతుందని పెద్దలు చెప్తారు. ఏడాదికి మూడువందల అరవైఆరురోజులు. అందులో ఒక్కరోజు తిండి, ఒక్కరాత్రి నిద్ర మాని మనల్నికాపాడుతూ ఉన్న శివుణ్ణి చెదరనిమనస్సుతో కొలవడానికి మేలుకోవలసిందిగా మనపెద్దలు ఏర్పఱచారు. ఇది చాలా మంచిఆచారం. నీవుకూడా పెద్దలఆచారం నిలబెట్టి నిలకడగలమనస్సుతో దేవుణ్ణి ప్రార్థించడం నేర్చుకోవాలి. జాగరణఅంటే ఏమిటో నీకు తెలిసింది. కాని జాగరణ శివుణ్ణికొలవడానికి ఉద్దేశింపబడింది అనేసంగతి గమనించక ఎల్లాగో ఒకలాగ నిద్రపోకుండా ఉండడమే కావలసింది అనుకొని తెల్లవార్లూ కొందఱుస్త్రీలు గవ్వలాట, కొందఱుపురుషులు పేకాట ఆడుతారు. ఇది కూడనిపని అని నీఅంతట నీకే ఇప్పుడు గ్రహించుకోగలవు. మన తెలుగుదేశంలో ఈ పండక్కి చాలాచోట్ల తీర్థాలుజరుగుతాయి. శివరాత్రికి కర్నూలు జిల్లాలోని శ్రీశైలానికి వెళ్ళేయాత్రికులు చాలామంది ఉంటారు. గంజాంజిల్లాలో ముఖలింగంలోనూ, గోదావరిజిల్లాలో కోటిపల్లిలోనూ, గుంటూరుజిల్లాలో కోటప్పకొండలోనూ, చిత్తూరుజిల్లాలో కాళహస్తిలోనూ, కర్నూలుజిల్లాలో మహానందిలోనూ శివరాత్రికిజరిగే ఉత్సవాలు చాలాగొప్పవి. కర్నూలుజిల్లాలో యాగంటి అనేచోట కొండల్ని, చిత్తూరుజిల్లాలో తలకోన అనేచోట 80 అడుగుల ఎత్తునుండిపడే జలపాతాన్ని, గుంటూరుజిల్లా అమరావతిలోని ఎత్తయిన అమరేశ్వరస్వామి లింగాన్ని, గోదావరిజిల్లాలో నదిమధ్యను కొండమీదఉన్న పట్టిసంగుడిని శివరాత్రి సమయంలో చూస్తే కన్నులకరువుతీరుతుంది. మన జమీందారులుకూడా ఈఉత్సవం జరపడంలో చాలా ఉత్సాహాన్ని చూపిస్తారు. పర్లాకిమిడి రాజావారు వంశధారనది ఒడ్డున ఉన్న ముఖలింగంలోను, శనివారపేట జమీందారువారు ఏలూరుకు పదిమైళ్ళ దూరంలో తమ్మిలేరు ఒడ్డున ఉన్న బలివెలోను, నరసారావుపేట జమీందారువారు కోటప్పకొండమీదను శివరాత్రి గొప్ప ఉత్సవాలు చేయిస్తారు. గునుపూడి జంగాలు పేరు విన్నావా? గునుపూడి పశ్చిమగోదావరిజిల్లాలో ఉంది. అచ్చటి సోమేశ్వరునిగుడి, గుడిలోని సోమగుండంఅనే చెఱువు, అచ్చటి జంగందేవరులు చాలా ప్రసిద్ధికెక్కి ఉన్నారు. శివరాత్రికి కోటప్పకొండలో యల్లమంద కోటీశ్వరునికడకు వచ్చే ప్రభలు - కోటిపల్లిలో సోమేశ్వరస్వామి సన్నిధికివచ్చే గుఱ్ఱాలు చూసి తీరవలసిందే. అవకాశం ఉంటేమాత్రం నీవు పెద్దలతో కలిసి తీర్థాలకు వెళ్ళుతూఉండు. చదివి తెలుసుకోవలసినవే కాకుండా తిరిగి చూసి నేర్చుకోవలసినవికూడా ఉన్నాయి అనే సంగతి మరచిపోవద్దు.

3. గ్రంథాలయ నిర్మాణము–నిర్వహణము

ఉపాశ్రయములు

బౌద్ధులవలెనే జైనులుగూడ తమ భిక్షువుల నివాసమునకై ప్రత్యేకముగ ఉపాశ్రయములను గట్టించిరి. భిక్షువులు వీనిలో నివసించుచు, తమ మతమును వ్యాపింపజేయుచుండిరి. వీరికిని మతగ్రంథములకు ప్రతులను వ్రాయుట ముఖ్య కర్తవ్యముగ నుండెడిది. శ్రీమంతులనేకులీ లేఖనాకార్యమునకై దానములను చేయుచుండిరి. జైనులు ప్రజలను సులభముగ నాకర్షించుటకై దేశభాషలలోగూడ గ్రంథములను వ్రాయుచుండిరి. వీరిలో మహాప్రతిభాశాలురగు పండితులెందరోయుండిరి. ఇందుమూలమున నీ జైనోపాశ్రయములలో సంస్కృత, ప్రాకృత, దేశభాషలలో రచింపబడిన గ్రంథము లనేకములు సేకరింపబడుచుండినవి. ఇట్టి గ్రంథాలయములు నేటికిని భారతదేశమునందలి పశ్చిమభాగమున గాంచనగుచున్నవి. ప్రాచీనకాలమునుండియు వర్ధిల్లుచున్న అహమ్మదాబాదు జైనోపాశ్రయమున గొప్ప గ్రంథాలయమొకటి నేటికిని గలదు. అందు ఆవశ్యకసూత్ర (10) మను నొక్క జైనగ్రంథమునకే 400 ప్రతులున్నవి. దీనినుండి యీ యుపాశ్రయములలోని గ్రంథాలయములయొక్క సామాన్యతయు, సుక్లృప్తతయు వేద్యములగుచున్నవి.

హిందూ దేవాలయములు

హిందూమతమునకు దేవాలయములు మూలస్తంభములుగ నుండినవి. పరిసరప్రాంతములలోని యుద్యమము లన్నిటికి నివియే కేంద్రస్థానముగనుండినవి. గురువులు శిష్యులకు పాఠములు చెప్పుటయు, పౌరాణికులు మతమును బోధించుటయు, శిల్పులు జాతీయవ్యక్తుల విగ్రహములను చెలకొల్పుటయు, నిటనే జరుగుచుండెడిది. ముఖ్యవిద్యాపీఠములగు దేవళములలో చక్కని గ్రంథాలయము లుండెడివనుట కెన్నియో ప్రమాణములు గన్పించుచున్నవి. అసంఖ్యాకములగు శాసనము లిట జరుగు విద్యావ్యాసంగమునుగూర్చి దెల్పుచున్నవి. త్రిభువనిలోని శాసనమొకటి యచటి దేవళములో ఋగ్వేదాధ్యాపకులు ముగ్గురును, యజుర్వేదమునకు ముగ్గురును, సామమునకు ఇర్వురును, వాజసనేయ బోధాయనీయ, వేదాంత, రూపావతారవ్యాకరణ భారత రామాయణ వైఖానసమను సూత్రములను బోధించువారొక్కొక్కరు నుండిరని తెల్పుచున్నది. ఇచట మొత్తము మీద 260మంది విద్యార్థులుండిరి. (11) ఎణ్ణాయిరం, తిరుముక్కూడల్ అను చోటులగూడ నిదేవిధముగ యేర్పాటులుండెడివి. (12) వీనిలో జరగు విద్యావ్యాసంగమే యిట చక్కని గ్రంథాలయము లుండవలెనని స్పష్టపరచుచున్నది. ఈ యూహ వాస్తవమగుటకు నాగై, నాగర్‌కోట దేవాలయములు ప్రమాణములు, నాగైలో నొక ఘటికాశాలయు, దానినిజేర యొక గ్రంథాలయము నుండెడివనియు, దీనిని ఆర్గురు భాండారికులు నిర్వహించుచుండిరి. (13) ఇంతియగాక దేవాలయములకు పుస్తకములను దానముచేయుట ధనికుల కర్తవ్యమని పురాణములు శాసించుచున్నవి. (14) దేవాలయ భాండారములకు మరియొక నిదర్శనము నాగర్‌కోట దేవళము. ఇచటి గ్రంథాలయము ఫిరోజ్ షాతుగ్లకు పాలుపడెను. (15) ఈ చర్యనుండి ప్రాచీన హిందూ

---

10. Rep. on Sans. Mss. for 1872-73.
11. భారతీయ విద్యాచరిత్రము. పే. 74.
12. ,,
13. Hyd. Arch. series No 8. p. 7.
14. హేమాద్రి, దానకాండ 544.
15. Tarikh-i-Ferishta in Elliot VI p. 227.

దేవాలయము లన్నిటియందును సుప్రసిద్ధ గ్రంథాలయము లుండెడివని స్పష్టమగుచున్నది.

మఠములు

దేవాలయములలో సామాన్యముగ నన్ని శాస్త్రములను బోధింపబడుచుండ ప్రత్యేకశాఖల ప్రచారమునకై శంకరరామానుజ మధ్వాది మతాచార్యులు మఠములను ప్రత్యేకసంస్థల నేర్పరచిరి: శృంగేరి, ద్వారక, పూరీ కాశీ, హరిద్వారము, బదరీ మున్నగు స్థలముల శంకర మఠములును (16) మేల్కోట, మన్నారు, కోయిల్, అహోబిలము మొదలగు స్థలముల రామానుజీయ మఠములును, (17) ఉడిపి, సుంధకోణము, ముల్‌బాగల్, సుబ్రహ్మణ్యము మున్నగుతావుల మాధ్వ మఠములును నెలకొల్పబడినవి. క్రీ. శ. 12-వ శతాబ్దిలో వీరశైవమతము బయల్వెడలినపిమ్మట కర్ణాటకమున నెన్నియో నూతనమఠములు స్థాపింపబడినవి. 12, 13 శతాబ్దులలో డహాలమండలములోని కాలాముఖ శైవాచార్యులు చోళ కేరళ కాకతీయ రాజుల యాదరము నంది (18) యాంధ్రదేశమున మందరము, పుష్పగిరి, త్రిపురాంతకము మున్నగుచోట్లను, ద్రవిడదేశములో మధుర, తెయ్యూరు, దేవికాపురము మొదలగు స్థలములను పెక్కుమఠములను నిర్మించిరి. (19) ఈ మఠములలో నెల్లప్పుడును విద్యావ్యాసంగము జరుగుచుండెను. బెలగాంవిలోని కోడియమఠమున వేదములు, కుమార పాణినీయ శాకటాయన వ్యాకరణములు, దర్శనములు, యోగము, పురాణేతిహాస ధర్మశాస్త్రములు, కావ్య నాటకాలంకారాదులు మున్నగునవి బోధింపబడుచుండెనని శాసనములు తెల్పుచున్నది. (20) ఇట్టి వ్యాసంగము మఠములన్నిటికిని సామాన్యముగ నుండెడిది. ఆయా విషయములకు సంబంధించిన గ్రంథములన్నియు నీ సంస్థలలో పదిలపరుపబడి యుండెడివనుటకు నేటికిని వీనిలో గాంచనగు ముదుకైన తాళపత్ర గ్రంథములే ప్రమాణము.

రాజాస్థానములు

ప్రాచీన కాలమునుండియు మనరాజులు విద్యాపోషణయు నొక ముఖ్యకర్తవ్యముగ బరిగణించుచుండిరి. బౌద్ధమతానుయాయులగు కనిష్క-శ్రీహర్షాదులు నీ ధర్మమును నిర్వహించిరి. గుప్తరాజుల కాలపు హిందూమత విజృంభణముతో విద్యాపోషణకును ప్రోత్సాహముగల్గెను. ఇంతవరకును మనదేశమున గన్గొనబడిన శాసనములలో చాలభాగము రాజులు విద్వాంసులకొసంగిన దానములను తెల్పుచున్నవి. కేవలమును రాజ్యవిస్తీర్ణముపైననేగాక తమ యాస్థానమునందు పండితుల ప్రతిభ మూలముననే రాజుల కీర్తి గౌరవము లభివృద్ధినందుచుండెడివి. మహమ్మదీయులు ఉత్తర హిందూదేశముపై దండెత్తివచ్చుటతో, హిందూసామ్రాజ్యము మారుమూలలనున్న కాశ్మీర నేపాల దక్షిణాపథములకు వలసపోయెను. అచ్చటి రాజులు దానిని తమ సర్వమును, ప్రాణములనుగూడ ధారపోసి రక్షించిరి. ఇంతటినుండియు దక్షిణాపథమే హిందూవైదుష్యమున కాటపట్టయ్యెను. ఇచటి రాజులు విద్వాంసుల నెందరినో పోషించి కొందరు స్వయముగ విద్వాంసులై యుండుటచే సంస్కృతమును దేశభాషలు నభివృద్ధినందినవి. ఇట్టి రాజులలో ధారాపాలకుడగు భోజరాజు, అన్హిల్వాడ్ పట్టణ రాజగు చాళుక్య విశాలదేవుడు, వేంగీ చాళుక్యరాజరాజు, నెల్లూరి మనుమసిద్ధి, ఓరుగంటి కాకతీయ ప్రతాపరుద్ర దేవమహారాజు, కొండవీటి రాజులగు అనవేమ కుమారగిరి పెదకోమటి వేమారెడ్లు, రాజమహేంద్రవర పాలకుడగు వీరభద్రారెడ్డి, రాచకొండ సర్వజ్ఞసింగభూపతి, విజయనగర సామ్రాజ్యాధీశ్వరుడగు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు మున్నగువా రగ్రగణ్యులు. ఈరాజుల యాస్థానములలో చక్కని గ్రంథాలయము లుండెడివనుటకు, నేడు మనకు లభించిన భోజరాజుయొక్క ధారాభాండారమును, అన్హిల్వాడ్ పట్టన్‌లోని చాళుక్యుల గ్రంథాలయమును నుత్కృష్ట నిదర్శనములు. (21) వీనిలో నాయా

16. భారతి X-6. పే. 142.
17. ,,
18. JAHRs. IV—3 & 4.
19. E.R. 1926. "Golagi Matha"
20. భారతి-సెప్టెంబరు 1933. భా.వి. చరిత్రము.
21. Buhler-Ind Pale. p. 99,

రాజులును, వారిచే పోషింపబడిన పండితులును రచించిన గ్రంథములు కదిలపరుపబడి యుండెడివని యూహింపవచ్చును.

ఇటువంటి ప్రాచీన భారతీయ గ్రంథాలయము లెట్లు నిర్వహింపబడుచుండెడివో తెలుపవలసి యున్నది. భాస్కరసంహితయను నొక ప్రాచీన గ్రంథమును, నాగైయను స్థలమునగల శిథిలములు నీ సందర్భమున నెక్కుడుగ నుపయోగించుచున్నవి. వైజ్ఞానికమగు ప్రతివిషయమును పరిశోధించి సూత్రీకరించిన మన పూర్వులు విజ్ఞానరక్షణమున కతిముఖ్యమగు గ్రంథాలయముయొక్క నిర్వహణమునుగూర్చి తూష్ణీభావమును వహించియుండరు. పూర్వ మీకార్యమునకు సంబంధించిన గ్రంథము లెన్నియో వ్యాప్తిలో నుండి యుండును. లేనిచో నాలందా విక్రమశిలాది మహాసంస్థలలోని గ్రంథములను జాగ్రతపరచుట దుర్లభమై యుండును. కావున గ్రంథాలయనిర్మాణ నిర్వహణములనుగూర్చి పూర్వము గ్రంథము లుండెడివనియు నవి క్రమముగా నశించిపోయి నేడు కన్పించుటలేదనియు నూహింపవచ్చును. భాస్కరసంహిత దీనికి ప్రత్యక్షోదాహరణము. అందు గ్రంథాలయమును జక్కగ నిర్మింపబడినయింటిలో స్థాపింపవలెననియు, పుస్తకముల నొక్కొకదానిని గుడ్డలోచుట్టబెట్టి త్రాళ్ళతో కట్టవలెననియు, పిమ్మట వానిని వరుసగా ఇనుపమంచెలపై (racks) నుంచవలెననియు చెప్పబడియున్నది. ఇట్టిభాండార మొక భాండారికుడను నుద్యోగి యధీనమందుండవలెనట. గ్రంథములను రక్షించుటయే గాక వాని నుపయోగించు నెడ విద్యార్థులకు తోడ్పడుటగూడ నీ యుద్యోగికి ముఖ్యకర్తవ్యమట. దీనినిబట్టి యీ భాండారికులు సర్వతోముఖమగు పాండిత్యమును గలిగి యుండెడివారని స్పష్టమగుచున్నది. ప్రకృతి నైజాం రాష్ట్రములోని వాడికి సమీపముననున్న నాగై అను చోట గనిపెట్టబడిన శిథిలములును, శాసనములును పై భాస్కరసంహితలోని నియమముల కుత్కృష్టములగు నుదాహరణములు. ఇచటి శిథిలములలో నిరుపార్శ్వములను గదులుగల వసారాయున్నది. దీనికొక చివరన నొక విశాలమగు భవనముగలదు. ఇందు గోడలలో నేడు వరుసల గూళ్ళును, నేలపై రాతి యరుగులు నున్నవి. (22) ఈ గూళ్ళలో గ్రంథములుండెడివనియు, నరుగులు పాఠకులు కూర్చొనుటకై ఉపయోగపడుచుండెడివనియు నీ కట్టడమంతయు జేరి యొక గ్రంథాలయ మనియు స్పష్టమగుచున్నది. ఇచటి శాసనములనుండి యీ భాండారమున నాల్గురు సరస్వతీభాండారికు (Librarians) లుండిరనియు, నియ్యది యొక విద్యాలయమునకు చేరియుండెడిదనియు తెలియుచున్నది. ఈ విద్యాలయములో వేదములను చదువువారు 200 మందియు, శాస్త్రములను నేర్చువారు 52 మందియు విద్యార్థులును, ముగ్గురు వేదాధ్యాపకులును, ముగ్గురు శాస్త్రములనుబోధించువారు, నాల్గురు భాండారికులునుండిరి. దీనినిబట్టి యీ భాండారికులు గూడ నుపాధ్యాయవృత్తిని నిర్వహించుచుండిరని తోచుచున్నది. భాస్కరసంహితలో భాండారికుల కధ్యాపక కార్యము విధింపబడియున్నదని యిదివరలో చెప్పియుంటిమి.

ఈ విధమున ప్రాచీనకాలమున గ్రంథాలయములు మన దేశమునం దుత్కృష్టసంస్థలుగనుండి యెల్లెడలను గాంచనగుచుండెను. విద్యావ్యాసంగమును, పోషణము నెచ్చటెచ్చట గాంచనగుచుండిన నచ్చటచ్చట నీ సంస్థ లుండెడివని చెప్పవచ్చును.

—మారేమండ రామారావు. ఎం ఏ. బిఇడి.

---

22. Hyd. Arch. series No 8. p. 1.

స్వప్నకథ

(విమర్శక వ్యాసము)

'స్వప్నకథ' ఒక పద్యకావ్యము మధురకవితావిలసితుడగు జి. జాషువా రచియించినది. ఈ కావ్యము 'స్వప్నకథ', 'అనాథ' అను రెండు పద్యకథల సంపుటి. చిన్నకథలను రచించుట—గద్యమున కాని, పద్యమున కాని—మనవారు ఆంగ్లసాహిత్యసంపర్కమున నేర్చుకొనిరి. నేడు గద్యమున విరివిగా చిన్నకథలు రచియింపబడుచున్నవి. పద్యమునమాత్రము చిన్నకథల సారస్వతము పొందవలసినంత పరిపుష్టి నొందలేదని చెప్పకతప్పదు. చిర్రావూరి కామేశ్వరరావు 'ఏకాంత ప్రేమ'; వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి 'మూన్నాళ్ళ ముచ్చట'; వేంకట పార్వతీశ్వరకవుల 'జలజమాలిక' మున్నగునవి ఆంధ్రమున పద్యములలో వ్రాయబడిన చిన్నకథల వాఙ్మయమునకు ప్రతిష్ఠనార్జించినవి. ఇట్టివి వ్రేళ్ళమీద లెక్కింపజాలినంత కొలదిమాత్రములై యున్నవనుట నిక్కువము. గద్యము పొంతబోవక కేవల పద్యరచనముమీదనే దృష్టినిలిపియున్న నేటి యువకవులలో పలువురు పద్యములలో చిన్నకథలను చిత్రించుటకుమాత్రము చికీర్షువులు కాకుండుట ఒక చిత్రవిషయము. జాషువా అట్లుగాక పద్యకథానకరచనమునకు కూడ గడంగుట ముదావహముగనున్నది.

విశేషమేమన ఈతని కవితాశైలి కథానకరచనమునకు సరిగ అమరియుండుట. అస్పష్టదోషము లేశమైన లేకుండుటచేతను—విషయములు బోధగమనీయములై యుండుటచేతను 'స్వప్నకథ'యు, 'అనాథ'యు వచనమున వ్రాయబడినంత సులభముగ పఠింపనగి టెన్నిసనుకవి వ్రాసిన డోరా, లార్డ్ ఆఫ్ బర్లే మొదలగు కథానకములను జ్ఞప్తికి తెచ్చుచున్నవి. ఈ రెండుకథలను ఒక్కింత విపులముగ పరామర్శింతము.

'స్వప్నకథ'ను రచయిత 'మూటగట్టబడిన గాలి' అనుచున్నాడు. ఒక రెడ్డిపడుచు పరోపకారమునకు తన పెల్ల వ్యయించి అవ్వయై చంద్రలోకమును ప్రాపించి రాట్నమున జ్యోత్స్నాసూత్రములు తీయుచుండుట ఇందలి ముఖ్యకథ. మనకవులు సాధారణముగ చంద్రునిలోని నలుపును శశమందురు. శాస్త్రజ్ఞులు దానిని చంద్రగోళమునందలి పర్వతమందురు. వివిధదేశములందలి పిట్టకథలలోమాత్రము ఈ నలుపువిషయము అభూతకల్పనలతో కూడియుండును. నార్వేదేశమున ఒక పుక్కిటికథలో చంద్రునిలోని నలుపు ఒక కట్టెలమ్మువాని శరీరముగ పేర్కొనబడినది. అక్కడ కట్టెలమ్మువాడైన చంద్రునిలోనినలుపు ఇక్కడ రాట్నము వడుకు అవ్వయైనది.

'రచనాకండూతి గుజిగుజికలము' గలకవి యొకనాడు స్వప్నమున నింగికి రివ్వునలేచి కాఱుమబ్బు డోలికలలో పరుండి కేళిసల్పుచున్న బాలునిచూచి అతని ఆహ్వానముపై అతని యింటికి పోవును. పోయి అచట ఏకులరాట్నముగల ఒక వృద్ధవిలాసినిని చూచి ఆమెకథ అడిగి తెలిసికొనును. కావ్యమంతయు తొంబదిమూడు పద్యములు. అందు ఇరువదియొక్క పద్యములు ఈ ఉపోద్ఘాతవృత్తాంతనివేదనమునకు పోయినవి. మిగిలిన డెబ్బదిపద్యములును ఆ అవ్వచెప్పు ఆమెకథయే. కథాకథన ప్రారంభమే ఎంతమనోహరముగ చేయుచున్నదో చూడుడు:

సీ. ఆకాశరాజు నీళ్ళాడు చక్కదనాల
    బుడుత చుక్కల కెల్లఁ బుడుదువోసి
అలవోక నిండుజాబిలి రాట్నములమీద
    మేలైన వెన్నెల నూలువడికి
విభునిదుర్దశఁ జూచి విలపించు రోహిణీ
    నారీవతంసంబు నూఱడించి ప్రోవు
గ్రహణకాలమునందుఁ గలుషితంబై
    నడుపలిపుట్టంబు లుదికిపెట్టి
గీ. ప్రసవవేదనఁ బడు వేల్పుబడతుకలకు
మీఱుమిగిలిన మంతరసానినగుచు మార!
నమవసకుఁగూడఁ గన్నుమూయను కు
కవులు వర్ణించు జింకను గాను నేను.

రెడ్డిసానికి జనించి పాలుతాగు పసితనముననే తల్లిదండ్రుల బోగొట్టుకొని పాలెపడతి కనికరమున పెరిగి యౌవనమంది యున్నతతి పీడులందిరిగెడు ముసలి పేదవాని దైన్యజీవితమునకు నీడై వాని పోషణముకొఱకు స్వసుఖములనిడి ఆమె జీవితమంతయు వ్యయించును. మూడుకాళ్ల ముసలివాడు ఆమెను పరీక్షించుటకు వచ్చిన వేల్పు. అతని దయవలన ఆమెకు చంద్రలోక ప్రాప్తి ఆమెను చావుతేదు. ఆ వేల్పు బాలుడై ఆమె సపర్యల నందుచున్నాడు. విషాదరసము నిండించు ఈ చరిత్ర తుదకిట్లు అద్భుతములో లీనమైనది. కలుష గర్భితమైనలోకము ఆమెకును ఆ పండ్లూడినవానికిని కంటగట్టినది. అవుడా పేదరాలితలంపులను గనుడు:

స్వాంతము నేటికుంగు దుర్భిణీయంత్రములను
వలువ సృష్టించియున్న మానవుని జిహ్వ
యమృతమును సృష్టిచేయునా? యవకితవకె
గనుసముందునె? భువనచక్రమున కిట్లు.

ఆమెకు తారసపడిన బ్రతికిచెడ్డ బ్రాహ్మణి కామె పాటుపడుట సత్తుప్రస్థనికథను జ్ఞప్తికి తెచ్చుచున్నది. మంచనకవి దారిద్ర్యమును శార్దూలముతో పోల్చియున్నాడు. ఈకవి చదువులబడితో పోల్చుచున్నాడు.

ఆ.వె. పేదతికము పెద్దపింతచదువులబడి
దానిలోన లజ్జ గానబడదు
ఉదర మొజ్జయగుచు నోరంత ప్రొద్దులు
నోర్మివిద్దె నేర్పుచుండు నచట.

ఇంటిలి భావములు అతి నూతన్నములై ఒప్పారుచున్నవి.

ఇక రెండవకథ 'అనాథ'. ఇది సలసల క్రాగి చిందిన కన్నీటిబిందువని కవియనుచున్నాడు. నిజమునకది యట్టిదే. కథావతరణముననే అన్నములేక వకవకలాడుచున్న అర్గుడు బిడ్డలతల్లి ప్రత్యక్షమగుచున్నది. పొట్ట నింపుకొను ప్రయత్నమున ఆమెకు లోకులతో కలుగు అనుభవవర్ణనమే ఈ కావ్యమునందలి వస్తువు. ఆమె తొమ్మండుగురిని కలిసికొనుచున్నది. కొందఱు కసరిరి. కొందఱు ఆదరించిరి. కొందఱు ఔదాసీన్యము వహించిరి. మొదట పడువా శోడ్లపడుచు ఆమెమీదను, ఆమె బిడ్డలమీదను నీళ్ళుకొట్టి వసరాయరుగుమీదనుండి వెడల నడిచినది. తరువాత ఒకఆమె ఆదరించి అన్నముపెట్టి మధ్యాహ్నము అన్నముకొఱకగల పెళ్ళివారియిల్లు చూపినది. పెళ్ళివారింటికి భోజనమునకుపోవు పట్టుపంచెలవారు ఆమెనుచూచి చీదరించుకొనిరి. పెళ్ళియింటికడ ఆమె వేచియుండ ఆమెపై తొట్టు, దుబండి కొత్తగసేర్చిన పోలీసా రొకడుపడెను. వచ్చినంతపని జరిగినది. పిల్లలగోల. వెంట మేడపై ప్రణయరాజ్యవిహారము చేయు దంపతుల లీవిషయమంతగ పాటించజేలేదు. అప్పటి ఆ పనితనపు చేలునకు అనుకొనినవానికి భాగ్యవలన చివాట్లు. అయినసాతి డామెపిల్లలను అనాథశరణాలయాశాలను చేర్చును. ఇక ఆమెమాట? జడివానలో తడిసి ఆమె ఒకచావడిలో నిలబోయి నిలబడును. వానలో తడిసివచ్చిన తన పెంపుకుక్కకు ఉపచరించుచున్న ఆయింటి యజమాని ఆమె లోనికివచ్చినందుకు కసరినాడు. ఇంతలో అతనిభార్యవచ్చి ఆమె నాదరించినది. మువ్వురు దంపతులతో ఆమెకుగలిగిన అనుభవములను ప్రదర్శించుటలో కవి తన లోకపరిశీలనాశక్తిని హెచ్చుగ చూపినాడు. మొదటిదంపతులు ఆమెను పాటింపనేలేదు. ప్రణయపుమైకమునమున్న వారికి ఇతర ప్రపంచము తెలియదు గదా. రెండవదంపతులలో మగడు సహాయము చేసినాడు-భార్య కంటగించుకొన్నది. మూడవజంటలో మగడు ఆదుకొనలేదు - భార్య ఆదుకొన్నది. వివాహబంధమున బంధింపబడియున్న నేమి- మానవస్వభావము లిట్లు వేరైయుండును.

బిడ్డలను అనాథ శరణాలయమునకు పంపునప్పటి ఆ పేదరాలిమాటలు రాతిగుండెనుకూడ కరగింపజాలియున్నవి. ఆస్తిక్యభావమును కలిగించు ఈ కావ్యమందలి క్రిందిపద్యములు వార్తనుగలిగి బోధకమణీయములై యున్నవి.

గీ. ఓయి! నాస్తికుడా! వినుమొక్కమాట
అరసియుండువు ఘోరదృశ్యంబు నిచట
మృత్యుదేవత కోఱలు మెఱయునపుడు
శిశువు నేమహాశక్తి రక్షించెనోయి!

సీ. పసుగ త్తివచ్చు పర్వతమాలికలవంటి
జలధిభంగముల నవ్వలికి గదిమి
బ్రహ్మాండగోళంబుపైఁ బ్రయాణముసేయు
విసబింబమును తూలనీక నిలిపి
పెళపెళార్భటుల మర్త్యులమీఁది కురికెడు
పిడుగుల నోరగ్గాఁ గసరివయిచి
సృష్టిలో నొకచిన్నిచీమ కాలముసేయ
పొడమిన కన్నీట మునిఁగి తేలి
గీ. గడియ తీరిక లేక లోకమునుగావ
పరువులిడుచుండు దీనుల పాలివాడు
నిజకరాబ్జంబు నీచిట్టి నినుగుమీఁద
సలిపె నొకని మేషం బది నీ వెఱుఁగవు

పిల్ల చంకలోనున్నది. సైకిలు తల్లిమీద పడినది. పెత్తురు గారు గాయము తల్లికి తగిలినను పిల్ల చెక్కు చెదరలేదు. భగవన్మాయ గాక మఱియేమి? ఈ వరుస వార్తాపత్రికలలో తల్లియొకతె పిల్లనెత్తుకొని ఎటకో పోవుచుండ తల్లిపై పిడుగుపడి ఆమె మరణించినదనియు పిల్లమాత్రము ఎట్టి అపాయము లేక బ్రతికియుండినదనియు ప్రచురింపబడినది. ఈ విషయములు నాస్తికులనుకూడ ఆస్తికులనుగా చేయజాలినవి. ఊర్జస్వియై ఈ ఘట్టమును విస్తరించి జాషువా కావ్యమున పరమప్రయోజనము నొకదానిని సాధించినాడు.

అనాథ కవిచే పురవీథులలో విడిచిపెట్టబడుటచేతనే ఆమె పాఠకుల మనోవీథులను విడిచిపెట్టకున్నది. మన మున బాయకుండునదియే శిల్పముకదా! ఇక నిందు కావ్యశిల్పము అసగ్రమనుటకు ఎడమేది! 'వసుధపై మాకలున్న సంపన్నుఁడెంతో, బడుగుపేదయు మృత్యుదేవతకు నంత.'—'కరుణావననిధులకుఁ బరహితంబు పథ్యంబుగదా?'—'పెనవాదవనేయరు పీతికోవిదుల్'—'దరిద్రదేవికృపలో నొకలోపము లేకపోవునే?'—'ఖీతి గొప్పదిగదన్న!'—'సుఖమొక్క చోటఁ గడగండ్లొకచోట'—ఇత్యాది ఈ కావ్యమునందలి సీరులు అర్థమహితములై ఆయా సందర్భములందు చక్కగ హత్తినవి.

ఈరెండు కథలయందును ప్రధానపాత్రలు స్త్రీలు. వారియందుకూడ పేదరాండ్రు. వారి పేదతనమే ఈ రెండిటిని సజాతీయకథలుగా నొనర్చుచున్నది. అయితే స్వప్నకథలోని అక్కవంటివారు చాల అరుదు. అరుదననేల! వారు స్వప్నలోకమున గాని కానరారు. ఇక 'అనాథ' లోని అనాథవంటి వారిని మనము ఊరూర చూడవచ్చును. కావుననే అనాథకథ మానవహృదయమును మఱింత యాకర్షించునదిగా నున్నది.

ఈ కావ్యమున విషాదరసమును నివదింపలేయుటకు కవి విశేషప్రయత్నము గావించి ఇతర విషయములను మెలుకువతో అదుపులో ఉంచినాడు. చూడుడు: 'స్వప్నకథ'లో రెడ్డిసాని కూతురు 'నెఱజవ్వనమునఁ దులదూఁగు మందభాగ్యను' అనుకొన్న దన్నమాటలో విషాదము స్ఫురించినంత గాఢముగ 'అనాథ'లో సైకిలు త్రొక్కి త్రొక్కి చేర్చిన పోకిలా తనసైకిలుతో 'అంకెకురాని భార్యతో జిక్కులనందు భర్తవలె' చిక్కులుపడినాడను వర్ణనమున చమత్కారము స్ఫురించుట లేదు.

లలితపదవిన్యాసధన్యశీలురైన ఈ కావ్యమునందలి కవితలో 'ఖిస్యటము' వంటి ఒకటి రెండు సంస్కృతపదములును—ప్రబంధవాసనగొట్టు 'మదనుని పిడియేనుఁగు'; 'ఖీమురదర్యొఁ గామురదామున్' వంటి ప్రయోగములును వేఱుగా నిల్చుచున్నవి.

'ఆకారములేని అంతరాత్మ'చే మాటలాడించిన సమర్థుడగు ఈ కవి

గీ. పరులదుర్గతిఁ గని గుండె గఱఁగిపగనుఁదు
సదయహృదయుల వీక్షణాంచలమునం
బుట్టుచుండును కన్నీటిబొట్టువోలె!
ఏఁడి భగవంతుఁడని సంశయింతువేల?

అని ధిక్కరించి పలికి

గీ. కుడువుడుసిచెప్పి బంగారు గుడులఁ గట్టి
పెట్టుచుండురు నరులు నైవేద్యములను
సృష్టికర్తకు, దాని భుజింపఁడతఁడు
భిక్షుకునిచేతి యెంగిలి పిడచగాక!

అను వార్త నిచ్చుచున్నాడు.

—ఆంధ్ర శేషగిరిరావు, బి.ఏ.

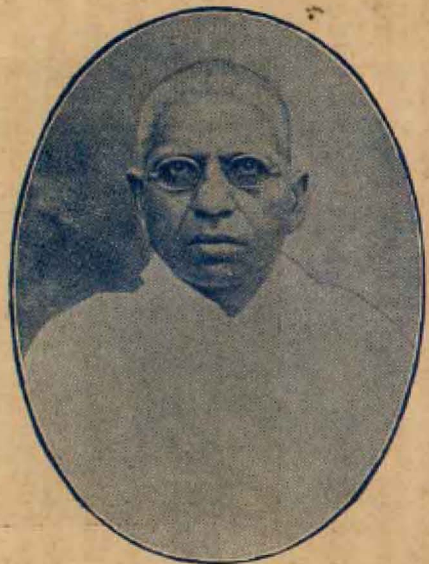

శ్రీ సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు, బి.ఏ.,బి.ఎల్.

నిజాంరాష్ట్ర ఆంధ్రనాయకులలో నొకరు. కవులు, గ్రంథకర్తలు, దేశాభిమానులు.

లార్డు నార్తుక్లిఫ్.

తెలుగువారి నార్తుక్లిఫ్.

లార్డు నార్తుక్లిఫ్

[అతని యాజమాన్యమున నూటికిమించి పత్రికలు ప్రచురింపబడి నవి. 'డెయిలీమెయిలు' అతని ప్రధానదినపత్రిక. దాని మొదటిసంచిక ప్రతులు మూడులక్షలకు పైగా అమ్ముడుపోయినవి. నేడాపత్రిక సంచికలు దినమునకు పదిలక్షల ప్రతులు అమ్ముడుపోవును. అతనిచరిత్ర చదువ దగినది కాదా?]

లార్డునార్తుక్లిఫ్ ప్రపంచమెఱిగిన వార్తాపత్రికా నిర్వాహకులలో మేటి. అతనిసోదరుడు లార్డు రోథర్ మీర్. ఈతడు జన్మముచేతనే గాక వార్తాపత్రికా నిర్వాహకవృత్తియందు కూడ అతని సోదరుడే. బ్రిటిష్ వార్తాపత్రికల ప్రపంచమున ఈ సోదరులిద్దఱును శుక్రతారలు.

వారిది హారమ్స్వర్తుకుటుంబము. పెద్ద అతనిపేరు ఆల్ఫ్రెడ్, చిన్నఅతని నామము హెరాల్డు. ఈ బాలురిద్దఱును కలిసి వార్తాపత్రికానిర్వాహకులుగా అతి లోకప్రఖ్యాతి గాంచిరి.

అవి వారి బాల్యదినములు. సైకిలు కనుగొనబడి అప్పటికి ఎన్నిరోజులో దినములు కాలేదు. ఆల్ఫ్రెడ్‌నకు క్రొత్తవస్తువులపై మోజు అధికము, కాగా అతను సైకిలుసుఖమునకు మనసు దాచ్చినాడు. పట్టణవాస్తవ్యులు సెలవుదినములలో పల్లెటిపట్టులకు పోవుటకు ఆనాటి త్వరప్రయాణసాధనములలో సైకిలు ముఖ్యమైనది. లండనులోని సెయింట్ జాన్‌వుడ్ అను ప్రదేశమున నివశించు కుటుంబములందలి బాలకులందరును ఆ దినములలో ఆల్ఫ్రెడ్ నాయకత్వమున సైకిలుసేర్పుకొని సెలవుదినములలో పల్లెటిగాలి పీల్చుటకును, విశాలములగు రోడ్లపై విహారము చేయుటకును రిప్లీఅను గ్రామమునకు పోవుచుండిరి. ప్రతిశనివారము ఉదయము తొమ్మిదిగంటలు మొదలు రాత్రి పదిగంటలవఱకు వారు సైకిళ్ళమీదనే కాపురముండువారు.

ఈ యాత్రలయందెల్ల ఉత్సాహము, ఆనందము కలిగించువాడు ఆల్ఫ్రెడ్ హారమ్స్వర్త్. బాలుడుగా అతనికి పలువురు మిత్రులుండిరి; శత్రువులు ఒక్కరుకూడ లేకుండిరి. అతడు ఉత్సాహవంతుడే కాని ఉద్రిక్తుడు కాడు. చేయవలసిన పనినికూడ చెడగొట్టు వెర్రి ఉన్మాదపుటూహాలు అతనికడ లేకుండెను. ప్రాణపదమగు మైత్రి నెఱపువాడు. కాని తన చెప్పుచేతలలో నుండనివారినుండి తాను దూరముగ నుండుటకు జాగ్రత్త వహించువాడు. అతని ఈసుస్థితి ఇతరబాలురకు గొట్టులు వేయునగినదిగా నుండునది.

ఆల్ఫ్రెడ్ హెరాల్డులతండ్రి ఆనాటి పేరుకెక్కిన శాస్త్రజ్ఞులలో నొకడు. అతడును అతనిభార్యయు ఆల్ఫ్రెడ్ పెరిగి పెద్దవాడై తండ్రివలె న్యాయవాది కావలయునని వాంఛించిరి. కాని ఆల్ఫ్రెడ్ న్యాయవాదియగుట విధి నిర్ణయింపలేదు. వార్తాపత్రికానిర్వాహకవృత్తిపై ఆ బాలుని కన్నుపడినది. రాగల విషయములు ఒక్కొక్కప్పుడు ఇట్లు సూచితమగుచుండును కాబోలును! భావికాలమున ప్రపంచమెఱిగిన వార్తాపత్రికానిర్వాహకులలో సాటిమేటిలేనివాడు అయి లార్డునార్తుక్లిఫ్ అను ప్రభు బిరుదమందిన ఆల్ఫ్రెడ్ విద్యార్థిదశలో తాను చదువుచున్న పాఠశాలపక్షమున ప్రచురింపబడు పత్రికకు సంపాదకుడైనాడు. పాఠశాలలోనే పత్రికా సంపాదకుడైన ఆ విద్యార్థి పాఠశాలవీడినవిమ్మట కూడ పత్రికానిర్వాహకుడను కావలయుననియే ఆహర్నిశలు ఆలోచించువాడు.

ఆ రోజులలో ఆంగ్లదేశమున పత్రికానిర్వహణము బహుకష్టతరమైయుండెను. హేమాహేమీలు వ్రాసిన వ్యాసములతో నిండారిన ఆనాటిపత్రికలు వెలలలో

కూడ సామాన్యుల కందుబాటున నుండకుండెను. సామాన్యజనులకొఱకైన పత్రికలును- ప్రత్యేకము స్త్రీలకొఱకును, బాలబాలికల కొఱకును ఉద్దేశింపబడిన పత్రికలును నేడు వేలకొలదిగ కలవు. అవి నేడు లక్షల కొలదిగ ప్రతులు అమ్ముడుపోవుచున్నవి. కాని ఆనాడట్టి పత్రికలు పుట్టువనొందలేదు.

అంతవఱకు అట్టిపత్రికలు పుట్టువనొందకుండుటయే నార్తుక్లిఫ్‌నకు మంచి అవకాశము లభించినట్లయ్యెను. అన్ని తరగతులవారికిని అక్కఱకువచ్చు సామాన్యవిషయములుగల పత్రికల ఆవశ్యకమును అతడు గుర్తించెను. దేశమున ఉచితవిద్యావిధానము ప్రవేశపెట్టబడినది. కాగా అందఱును చదువుట నేర్చుచున్నారు. వీరందఱును చదువదగు-విజ్ఞానమును, వినోదమును పుట్టించు విషయములుగల పత్రిక ప్రచురించుట అవసరమెంతేనిగలదు. అట్టిపత్రిక నొకదానిని జార్జి న్యూనెస్ అనువాడు 'టిట్ బిట్స్' నామముతో స్థాపించియున్నాడు. అది జయపథమంటినది. ఈ విషయము ఆల్‌ఫ్రెడ్‌నకు తన భావములు పరిస్థితులను లెస్సగ గ్రహించుటచేత కలిగినవేయను నమ్మకమును పుట్టించినది.

'డెయిలీ టెలిగ్రాఫ్' పత్రికాసంపాదకమహాశయుడగు జార్జి అగస్టస్ సాలా అనువాడు ఆల్‌ఫ్రెడ్‌ను వార్తాపత్రికానిర్వహణవృత్తిలో అడుగుపెట్టవలదని హితోపదేశముచేసెను. 'సామాన్యపరిస్థితులలోనే వార్తాపత్రికానిర్వహణవృత్తి క్లిష్టమైనది. అందులో ఈ రోజులలో ప్రజల మానసికప్రవృత్తులు విద్యుద్వేగమున మార్పుచెందుచున్నవి. కాగా వార్తాపత్రికానిర్వహణవృత్తి క్లిష్టతరమగుచున్నది.' అని సాలా నొక్కిచెప్పినాడు.

సాలా ఉపదేశమును ఆల్‌ఫ్రెడ్ వినియుండినచో ప్రపంచము లార్డునార్తుక్లిఫ్‌ను చూసియుండకపోవును. ఒక లార్డు నార్తుక్లిఫ్‌నే అననేల? లార్డు రోథర్ మియర్‌నుకూడ చూచియుండకపోవును. ఏమన ఆల్‌ఫ్రెడ్‌ను, హెరాల్డునుకలిసి వార్తాపత్రికానిర్వహణమున పనిచేసి కీర్తిసాంద్రులై వరుసగా లార్డు నార్తుక్లిఫ్, లార్డు రోథర్‌మియర్ అనుప్రభుబిరుదముల నందిరి. సాలా ఉపదేశమును ఆల్‌ఫ్రెడ్ పెడచెవిని పెట్టియుండుట జర్నలిజమునకొక గొప్పఅదృష్టమని నేడు భావింపబడుచున్నది. ఆల్‌ఫ్రెడ్ తనమనస్సు తానెఱుగును. సరిగా అవసరమగు సమయమున సుప్రసిద్ధివహించిన డెయిలీమెయిల్ పత్రికను స్థాపించుటలోను, అదునెఱిగి విమానవిహారములకు బహుమతులొసంగుటలోను అతనుచూపిన సమయజ్ఞతయే అతని నప్పుడును కాపాడెను. ఎవరేమి చెప్పుదురుగాక! తాను వార్తాపత్రికానిర్వాహకుడు అయి తీరవలసినదే. అతడు కృతనిశ్చయుడైనాడు.

ఆ కృతనిశ్చయము జరుగుసరికి అతనికెన్నియేండ్లు? పదునాఱు. వ్యాసములు వ్రాయుటకు ప్రారంభించినాడు. ఒకసంవత్సరము గడచినతరువాత 'యూత్' అను బాలురపత్రికకు అసిస్టెంటు సంపాదకుడుగా పనికి కుదిరినాడు. వారమునకు ముప్పదియొక్క షిల్లింగుల ఆరుపెన్నీలు జీతము.

అనంతరకాలమున ఎన్నియోపత్రికలు స్థాపించి వాని నన్నిటిని జయశిఖరమునకు గొనిపోయిన ఆపదునేడేండ్ల బాలుని పూర్తి ప్రజ్ఞయు, దీక్షయు కలిసికూడ 'యూత్' పత్రికను కాపాడలేకపోయెను. పత్రిక నిలిచిపోయినది. ఈ ప్రథమాపజయము అతనికి నిరుత్సాహము కల్గింపలేదు. సంపాదకుడుగా పేరు సంపాదించుటకు అతడు దీక్షవహించియే యుండెను. తిరిగి వ్యాసరచనకు ప్రారంభించినాడు.

ప్రథమమున కలిగిన అపజయములను తమదీక్షచే అనంతరకాలమున జయములుగా మార్చిన ప్రముఖులు ప్రపంచేతిహాసమున పలువురుగలరు. అట్టివారిలో ఆల్‌ఫ్రెడ్ హార్మ్స్‌వర్తు ఒకడు. అతడు తనకు ప్రథమమున గలిగిన అపజయమును మాత్రమేగాక అనారోగ్యమును కూడ ఎదుర్కొనవలసి యుండెను. బాలుడుగా నుండినప్పుడే అతడు బలారోగ్యములకు నోచి యుండలేదు. కావున ఫ్లీటుస్ట్రీటులో (లండనులో పలు పత్రికల కార్యస్థానములుగల వీథి) వ్యాసములమ్ము ప్రయత్నముకంటె సుఖమైన వృత్తి నవలంబింపవలసినదిగా

అతని మిత్రులు పలువురు అతనిని హెచ్చరించిరి.

ఇరువదియేండ్లయిన నిండలేదు. అప్పుడే అతనిని ఘోరసమస్య ఎదుర్కొన్నది. పత్రికానిర్వహణమునకే తనకు మంచిదినములు తప్పక రాగలవు. అంత వఱకు ఎంతటి అవస్థలు కలుగుచుండినను వేచియుండుటకే అతడు కృతనిశ్చయుడై యుండెను. ధనమార్జించుటయే అతడు ప్రధానముగ పెట్టుకొనియుండెనేని జర్నలిజములోవచ్చు రాబడికంటె హెచ్చురాబడినిచ్చు వృత్తులలో దేనియందైన నాతడు సుకరముగ ప్రవేశించియుండును. అతని తల్లికి వర్తకశ్రేష్ఠులలో పలువురితో పరిచయముగలదు. అతడు సుఖమే కోరియుండెనేని ఆ వర్తకశ్రేష్ఠుల ఫరములలో అతనికి సులభముగా పనిదొరికియుండెడిది. కాని అతనికి స్వయంకృషివలన లభింపగల జయముపై మనసు నిలిచినది. అజయమైనను తాను మనసార వాంఛించుచున్న పత్రికానిర్వహణవృత్తియందే కావలయును. దీనిని పొందుటకుగాను అతడు తనకున్న సమస్తమును ఒడ్డినాడు. తాను ఏవిధమగు జీవితమును తొక్కతలంచినదియూ ప్రతిబాలుడును ముందుగనే నిశ్చయించుకొనవలయుననియూ దానిని పొందుటకుగాను ఒడలు దాచుకొనక శ్రమించుట అతిముఖ్యమనియు అల్‌ఫ్రెడ్ జీవితము ప్రదర్శించుచున్నది.

కవెంట్రీయందలి ఒకపుస్తకప్రచురణశాలలో నాతడొక ఉద్యోగము సంపాదించెను. అచ్చువిషయములను గూర్చి నేర్చుకొనవలసిన సమస్త విషయములను, పత్రిక నడుపుటకు వలయు పరిజ్ఞానమును అతడచట నేర్చుకొనినాడు. తన ఇరువదిమూడవ వత్సరమున అతడు కవెంట్రీనుండి తిరిగి లండనువచ్చినాడు. అప్పటి నుండియే అతని జీవితమున సక్రమమగు ప్రారంభము జరిగినదని చెప్పవచ్చును. 'రైళ్ళనుగూర్చిన సర్వవిషయములు' (అల్ ఎబవుట్ అవర్ రైళ్వేస్) వంటి చవుకపుస్తకములను ముద్రించి విక్రయించు నొక ఫరములో నాతడు భాగస్వామిగా కుదురుకొన్నాడు. అతని భాగస్వామి నామము కార్. కార్‌తో నాతడు తఱుచుగా జనబాహుళ్యమునకు అందుబాటులోనుండు వారపత్రికాప్రచురణమును గూర్చి ముచ్చటించుచుండువాడు. అల్‌ఫ్రెడ్ ఉత్సాహము కార్ గను నించినాడు. అట్టి వారపత్రిక జయమందగల అవకాశములను తెలిసికొన్నాడు. అగుటచే నాతడు ఆవారపత్రికకు వలయు పెట్టుబడిలో కొంతసొమ్ము సద్దుబాటు చేయుదునని చెప్పినాడు. మఱియొక ప్రచురణశాలాధ్యక్షుడును, ఆల్ఫ్రెడ్ రచనములను పెక్కింటిని లోగడ ప్రచురించుచున్నవాడును అగు జేమ్సు హెండర్సన్ కూడ అట్టి వారపత్రికజయమందునని తెలిపినాడు. ఇకనేమి? ఆల్ఫ్రెడ్ తనమొదటి పత్రికను ప్రారంభించుటకు కృతనిశ్చయుడైనాడు. 'ఆన్సర్సు టు కరస్పాండెంట్సు' (విలేఖకులకు సమాధానములు) అని క్రొత్త పత్రికనామము. 1888 వ సంవత్సరము జూన్ 2-వ తేదీనాడు లండనులో పెటర్‌నాస్టర్ స్క్వేర్ లో 26-వ కవాటసంఖ్యగల గృహమున ఒక చిన్నగదిలో కూర్చుండి ఆపత్రికయొక్క మొదటిసంచిక పుటలను అతడు తిరుగవైచినాడు. నేటి ఆంగ్లవారపత్రికలలో అది బహుజనామోదమునందినది. దాని నామము ఇపుడు 'ఆన్సర్సు' అని కుంచింపబడినది.

భావికాలపు లార్డునార్త్‌క్లిఫ్ ఆ తొలిసంచికలో 'ఆన్సర్సు' స్వవిషయము నిట్లు తెలిపినాడు. 'మాకు పంపబడు ప్రశ్నలకన్నిటికిని సమాధానమిత్తుము. ప్రయివేటు విషయములకన్నిటికిని లేఖలమూలమున సమాధానములిత్తుము. ప్రజాబాహుళ్యమునకు ఉపయోగకరమగు విషయమునుగూర్చి ప్రశ్నవైచుచో దాని సమాధానమును మాపత్రికలో ప్రచురింతుము. క్రమమున మా పత్రికలో ఇట్లు విలేఖకులకు సమాధానములు మాత్రమే ప్రచురించుచుందుము.'

మొదటి సంచికయందే 'సిల్కు స్టాకింగులు', 'ఏమియూ లేకుండ ఏడాది బ్రతుకుటఎట్లు?' ఇత్యాది మనోజ్ఞ విషయములనుగూర్చిన వ్యాసములుండెను. హార్మ్సువర్తు సోదరులు తమజీవితమున జయవంతములైన పలుపత్రికలు స్థాపించియుండుట నేడు జగమెఱిగిన విషయమైయున్నది కావున వారి తొలిపత్రికయగు ఆన్సర్స్ శీఘ్రజయమునందినదని నమ్మబడుచున్నది.

కాని నిజము చెప్పవలసివచ్చినచో అదిఅట్టి శీఘ్ర జయమునందలేదని ఒప్పుకొనక తప్పదు. మొదటి సంచికయొక్క కాపీలు పండ్రెండువేలు మాత్రమే అమ్మకమయ్యెను. అగుట ఆసంచిక కిట్టుబాటుకాలేదు. అమ్మకము ప్రాయికముగా లండనునగరమున మాత్రమే. ఇతర పట్టణములందలి అమ్మకము మిక్కిలి మందముగా నుండెను.

ఈ సంచిక వెలువరించుటకు నార్తుక్లిఫ్ ఎన్నియో మాసములనుండి విశేషప్రయత్నములు గావించినాడు. ఆ విశేషప్రయత్నమున కీవిక్రయము నిరుత్సాహమును కల్గించునదియైనది, 'ఆన్సర్సు' పత్రిక అచిరకాలముననే మూసివేయబడునని కొందరుభావించిరి. కాని దానిని ప్రారంభించినయువకుడు, దానికి ప్రథమసంపాదకుడైన ఉత్సాహవంతుడు అట్టిభావమును చెంత చేరనీయలేదు. దానిని ఎటులైన నెగ్గించుట కాతడు పూనినాడు. ప్రజలను ఆకర్షించి వారిచే దానిని కొనిపించుటకు అనువగు పద్ధతులనాలోచించి అరీతిని సంచికతరువాత సంచిక బయలుపడుచుండుటకై అతడు పట్టిఘడియల కాలమును వ్యయించువాడు.

ఆఫీసుగది అసలే చిన్నది. దానిని రెండుభాగములుగ చేసినాడు. ఒకటి సంపాదకీయ కార్యాలయము, రెండవ భాగము ప్రచురణశాఖ. అతని తీక్ష్ణబుద్ధికి విద్యుద్వేగమున అనేక నూతనభావములు తోచుచున్నవి. ఈ నూత్నభావములలో ప్రజలను ఆకర్షింపగలవానిని ఏర్చి కూర్చి ప్రజలకందించి తన చేతిలోఉన్న పెట్టుబడి ధనము పూర్తియగులోపల పత్రికయొక్క ప్రచారమును విశేషమొనర్చి దానికి స్థిరత్వమొనకూర్చుటలో అతడు విశ్రాంతి ఎఱుగక పనిచేసెను.

మొదటిసంచికలో పోష్టుకార్డుమీద వ్రాసిపంపు నవ్వుపువ్వులలో ప్రశస్తమైనదానికి ఒకగిన్నీ బహుమానము ఇచ్చునట్లు ప్రకటింపబడెను. నాటినుండి నేటి వఱకును ఆన్సర్సులో ఈ బహుమానముఉన్నది. పోటీ బహుమానములకు అనువగు ఉత్తమవాదనలు చేయు వారికి యూరపుఖండమున పదునైదుదినములు తిరిగి వచ్చుటకగుఖర్చు భరింపబడునని రెండవసంచికలో మఱియొక బహుమానము ప్రచురింపబడెను.

పత్రికయొక్క జయమునుగూర్చి ఆ సంపాదకుడెప్పుడును సంశయగ్రస్తుడు కాలేదు. మూడుమాసము లగుసరికి అది పూర్తిజయపథముపట్టెను. సెప్టెంబరు మాసమున దానివలన నష్టమేమియు తగులలేదు. క్రమముగా పత్రికాగ్రాహకులసంఖ్య పెరుగచొచ్చెను.

ఇదేసమయమున భావిలార్డు రోథర్ మియర్ హెరాల్డు హారమ్స్వర్తు చేసినకార్యము ఆ సోదరులు పత్రికజయమునుగూర్చి ఎంతటి దృఢాభిప్రాయమును కలిగియుండిరో వెల్లడిచేయుచున్నది. అప్పటికి హెరాల్డు సివిల్‌సర్వీసులో ఒక మంచిపదవిలో నున్నాడు. దానినివిడనాడి పత్రికలో బిజినెస్ మేనేజరుగా చేరినాడు. గణితశాస్త్రమున అతడు మిక్కిలి తెలివైనవాడు. పాఠశాల వీడుసరికే అతని గణితశాస్త్ర ప్రావీణ్యము పలువురి మన్ననలకు పాత్రమయ్యెను. తరువాత నాతడు బోర్డుఆఫ్ ట్రేడునందు చేరినాడు. అక్కడి అతని అనుభవము జమాఖర్చులను వ్రాయుటలోను, తదితర వ్యాపారవిషయములందును అతనిని అద్వితీయునొనర్చినది. అట్టి అతడు బిజినెస్ మేనేజరుగాచేరుట, ఏ వ్యాపారమునకైనను భావిశుభమునే సూచించును. హెరాల్డు ప్రవేశించిన కొలదికాలమునకే పత్రిక లాభము నార్జింపదొడగెను. ఏడాదికి రెండు వేలపౌనుల నికరమగులాభమును పత్రిక చూపదొడంగెను. ఆల్ఫ్రిడ్ కలుక్కైనగమనిక, ఆల్ఫ్రిడ్ ఉత్సాహము తప్పుదారులబడకుండ హెరాల్డు నిదానము కాపాడునది. ఆ సోదరులకలయిక అపూర్వమైనది. ఒకరిదగ్గఱ లోపించినగుణములు మఱియొకరిదగ్గర ప్రస్ఫుటముగానుండెను. కావుననే వారు ఫ్లీటుస్ట్రీటులో అంతవఱకు కనబడని, వినబడని అద్భుతకృత్యములను గావించిరి. పత్రికకు ఏడాదియగుసరికి వారమునకు సగటున ఆ పత్రిక ఏబదివేలకాపీలు అమ్ముడుపోవుచుండెను. ఆ సోదరులిద్దఱును యువకులు. అంతటి చిన్న తనమున అట్టివ్యాపారము నిర్వహించుటకు వారు సమర్థులు కారని పలువురు తలంచిరి. కాని ఆ యువకులిద్దరును ఆ పలువురి తలంపులను నిరర్థకముగావించి విజయలక్ష్మీలాలన నందిరి.

మన మనమునబుట్టు నూత్నభావములను తలుచు ఉపయోగించుచుండుటయే మనజీవితము జయప్రదమందుటకు తోడుపడుననుట నార్త్‌క్లిఫ్ జీవితము వెల్లడి చేయుచున్నది. ఆ కాలమున వారమువారము ఏదోనొక క్రొత్త బహుమానము, భావము ఆన్సర్సులో ఉండవలసినదే. ఏమగు గాక, ఎట్లు అగుగాక తన పత్రికనుగూర్చి ప్రజలు ముచ్చటించుకొనుచుండుటకు అతడు శ్రద్ధ పెట్టి నూత్నవిషయములను కొనివచ్చువాడు.

రైల్వే ప్రమాదములవలని అంగవైకల్యము, మరణము మున్నగువానినుండి కాపాడుటకు అతడు తనపాఠకులకు ఉచితభీమాసౌకర్యమును పత్రిక ప్రారంభింపబడిన తొలిదినములయందే ఏర్పాటు గావించినాడు. 1889-వ సంవత్సరము అక్టోబరులో నాతడు గావించిన ప్రకటనము మరియు అద్భుతమైనది. 1889-వ సంవత్సరము డిసెంబరు 4-వ తేదీని బ్యాంకి ఆఫ్ ఇంగ్లండునందు బంగారము యొక్కయు, వెండియొక్కయు మొత్తము ఎంతయుండునో ఇంచుమించుగా సరిగా చెప్ప పాఠకునకు జీవితపర్యంతము వారమునకు ఒకపౌను బహుమానమిచ్చునట్లు 'ఆన్సర్సు'నందు ప్రచురింపబడెను. ఈప్రకటనచేసిన రెండు మాసముల అనంతరమువఱకు దేశమున ప్రజలు మఱియొక ఏవిషయమును గూర్చియు నింతగ ముచ్చటింపలేదనవచ్చును. ఈ బహుమానమును కల్పించిన అతని ఈఒక్క భావమే అతనికి గొప్పపేరు దెచ్చిన తొలుతటి విషయము. అట్టి పెద్ద బహుమానము పత్రికకు తప్పక నష్టముకల్గించునని పలువురు తలంచిరి. హేరమ్సువర్త్ సోదరులభావన మాత్రము పలువురి తలంపులకు వ్యతిరేకముగా నుండెను. జనుల మానసిక ప్రవృత్తి నాకళించుటలో వారు నిరుపమానులు. పోటీబహుమానము ముగియుసరికి పత్రికాకార్యాలయమునకు 718,000 ఏడులక్షల పదునెనిమిదివేల పోస్టు కార్డులు వచ్చెను. అనగా ఏమన్నమాట? ఆ పోటీ బహుమానముయొక్క నియమావళిని పఠించుటకుగాను అందఱు జనులు ఆన్సర్సుయొక్క ప్రతులు కొనిరని. ఆ పోటీబహుమానమునందలి నియమమును ఒకదానిని చూడుడు వారి తెలివి ఆకళింపుఅగును. ప్రతి పోస్టు కార్డుమీదను అది కార్యాలయమునకు పంపబడుటకు పూర్వము దానిపై అయిదుగురు సాక్షిసంతకములు చేయవలసియుండెను. అందువలన నాలుగు మిలియనుల (నలుబదిలక్షల) ప్రజలదృష్టికి 'ఆన్సర్సు'పత్రిక గుఱి చేయబడినదైనది.

పత్రిక జయశిఖర మంటుచుండిన ఆ ప్రారంభదినములు ఉద్రిక్తభావపూరితములు. వెనుకటి కార్యాలయము చాలలేదు. విశాలభవనమునకు ఫ్లీటుస్ట్రీటులోని 108 కవాటసంఖ్యగల గృహమునకు కార్యాలయము మార్చబడెను. సంపాదకీయకార్యాలయమున కూర్చుండి నిత్యనూత్నభావపూరితములగు క్రొత్తసంచికలను వెల్వరించుచు, పోటీపరీక్షలో పాల్గొనుచుండు వారిసంఖ్య వారక్రమమున హెచ్చిపోవుచుండుటను ఆల్ఫ్రెడ్ పరిశీలించువాడు. అతని సోదరుడు హెరోల్డు ప్రచురణశాఖాకార్యాలయమునకూర్చుండి హెచ్చు ప్రతులకు ఆర్డరులను టెలిఫోనుద్వారా అందుకొను వాడు. ముద్రింపవలసిన ప్రతులఆర్డరు వారమువారమునకు హెచ్చింపవలసివచ్చుచుండెడిది. ఆ పోటీబహుమానము ఆర్డ్‌నెన్సుసర్వేడిపార్టుమెంటులోని ఒక యుద్ధభటుడు పొందెను. సరియైన మొత్తమునకు అతని ఊహ రెండుపౌనులు ఇంచుమించుగా ఉండెను. ఈ పోటీబహుమానము పుట్టించినసందేశము సద్దు అణగు సరికి పత్రిక వారమునకు మూడులక్షల ఏబదివేలప్రతులు అమ్ముడుపోవుచుండెను.

ఇక ఇతరపత్రికలు ప్రారంభించుటకు వలయు వ్యాపారస్థిరత్వము తమకు లభించినదను ధైర్యము ఆ సోదరులకు కలిగినది. పరిస్థితులు పూర్తిగ ఆలోచించి మార్కెట్టులో అరపెన్నికి అమ్మగల ఒక హాస్యరస పత్రికను 'కామిక్ కట్సు' అనుపేరుతో ప్రారంభించుటకు వారు నిశ్చయించిరి. అంతవఱకు ఆంగ్లదేశమున హాస్యరసపత్రిక యేదియు పెన్నికి తక్కువవెలకు విక్రయింపబడుచుండుటలేదు. కాగా అరపెన్నికి హాస్యరస పత్రిక విక్రయించుట సాధ్యముకాదను ఇతర పత్రికా వ్యాపారుల భావముకంటె హేరమ్సువర్త్ సోదరుల భావమే మంచిదగుటను రూపించినది. వారి విమర్శకులు

తప్పు అభిప్రాయమునుండిరి. ప్రారంభమునుండి ఆ పత్రిక ఏడాదికి ఇరువదివేలపౌనుల లాభమును గొని వచ్చినది.

ఆల్ఫ్రెడ్ ఇప్పుడు క్రమముగా ధనవంతుడగుచున్నాడు. వచ్చినధనము దుర్వ్యయము కాకుండ అతని సోదరుడు జాగ్రత్తచేసి, దానిని వ్యాపారాభివృద్ధికి వినియోగించుచున్నాడు. చిన్నతనమున సైకిలుమీద రిప్లీగ్రామమునకుపోవుచు తాను సంకల్పించిన వానికి క్రమముగా సిద్ధికలిగించు అవకాశము ఆల్ఫ్రెడ్‌నకు కలిగినది. 'కామిక్ కట్సు' ప్రచురణమునకు తోడు 'ఫర్‌గెట్-మి-నాట్' అను పత్రికను ప్రత్యేకము స్త్రీలకొఱకు ప్రచురించుటకు ప్రారంభించిరి. ఇంతవఱకు వారి చేతులలో మూడుపత్రికలు. నాలుగవది, ఐదవదికూడ ప్రారంభించిరి. అవి రెండును హాస్యరసవిషయకములే. వీనితరువాత మఱి రెండుపత్రికలు, 'సండే కంపానియన్,' 'సండేసర్కిల్' అనునవి. ఇట్లొక పెద్దసంస్థ ఏర్పాటయ్యెను. పీటర్ నాస్టర్ స్క్వేర్‌లో ఒక చిన్న గదిలో ప్రారంభమైన ఆ వ్యాపారము 1893-లో ఆన్సర్సులిమిటెడ్ ఆయెను. ఆ కంపెనీయే ఇప్పుడు ది ఎమాల్గమేటెడ్ ప్రెస్ లిమిటెడ్ అనునామమున వ్యవహరింపబడుచున్నది.

'ఆన్సర్సు' పత్రికయొక్క మొదటిసంచిక వెలువడి ఆయిదేండ్లు తిరుగకుండగనే ఆ సోదరులు సొంతముద్రణాలయమును సంపాదింపగలిగిరి అది క్రమముగా సౌత్‌వార్కునందును గ్రేవ్సుఎండ్‌నందును విలసిల్లుచు ఆంగ్లదేశమునందలి పెద్ద ముద్రణాలయములకన్నిటికి పెద్ద ముద్రణాలయములయ్యెను.

పెద్దతనమున ఆతడు పలువిషయములందు అభిరుచిని చూపువాడు. ఎన్ని విషయములందు ఆతనికి మాల్పాభిరుచి కలుగుగాక తాను యౌవనమున స్థాపించిన పత్రికాప్రచురణవ్యాపారమునమాత్రము ఆతని గాఢమగు అభిరుచిమాత్రము డిందుపాటొందలేదు. క్రమముగా అది బృహత్పరిణామమునందెను. పత్రికా ప్రచురణ వ్యాపారమున అది సాటిలేనిదయ్యెను. దాని యాజమాన్యమున ప్రచురింపబడు పత్రికలసంఖ్య శతాధికము. ఆంగ్లదేశపు జనాభాలో ప్రతి నలుగురుమనుష్యులలోను ఒక్కొక్కడు ప్రతివారమును ఈ పత్రికలలో కనీసము ఒకదైన కొనకుండినదిలేదు.

లార్డు నార్త్‌క్లిఫ్ మరణమునాటికి ఈ ఫరమునందు సంపాదకీయశాఖయందును, వ్యాపారశాఖయందును ఎనిమిదివందలమంది ఉద్యోగులుండిరి. రచయితలకును, చిత్రకారులకును ఈ ఫరమువారు వారమునకు ఐదువేల ఐదువందలపౌనులు ఇచ్చుచుండిరి. ఫరమువారి అన్ని పత్రికలను ముద్రించుటకు ఏడాదికి ముప్పదిరెండు వేలటన్నుల కాగితము కావలసియుండెను. దేశమునందలి ప్రతి మారుమూలయందును వారిపత్రికలను ప్రచురము చేయుటకు ఏడాదికి ఒకకోటి ఇరువదిలక్షల పోస్టర్లు. ఈ బ్రహ్మాండనిర్మాణమునకు ఆద్య బ్రహ్మ లెవరు? ఇద్దరు యువకులు. వారి కీర్తిజయమునుకూర్చిన భావన ఏది? నాడు చదువుట నేర్చుకొనుచున్న బాలబాలికలు తాము చదువుటకు అనువగు విషయములను ఆకర్షణీయమగురీతిని అందించు పత్రికలను కొనుటకు ఉత్సాహవంతులై యుండురనుట.

1896-లో వారి కంపెనీనామము హార్మ్స్‌వర్త్ బ్రదర్సు లిమిటెడ్ గా మార్చబడెను. ఇంతవఱకు వారు వారపత్రికాప్రచురణమునందే మగ్నులైయుండిరి. ఇపుడు వారు ధనవంతులైయున్నారు. కావున దినపత్రికా ప్రచురణమునకుకూడ కడంగిరి. వారపత్రికా ప్రచురణమున వారికి అపారమగు జయము లభించియుండుగాక, వారు దినపత్రికాప్రచురణమునకు కడంగుటలో ప్రమాదపడుచున్నారని పలువురు తలంచిరి. 'సన్' అను పత్రికకు అప్పటి సంపాదకుడగు కెన్నడీ జోన్సు అనువానితో కలిసి సోదరులిరువురును 'ఈవెనింగున్యూస్' అను దినపత్రికను కొనిరి. అంతకుపూర్వము పెక్కేండ్లుగ ఈవెనింగున్యూస్ నష్టముతో నడుపబడుచున్నది. ఆల్ఫ్రెడ్ ఏమిచేయుగాక దీనిని లాభసాటిగా చేయలేడని చాలమంది భయపడిరి. అరపెన్నికి అమ్ము ఉదయకాలపు దినపత్రికలను గూర్చి నార్త్‌క్లిఫ్ తాను కవెంట్రీయందు ఉద్యోగముచేయుచున్నప్పుడే చింతించువాడు. ఆచింతనము ఇప్పటికి

చెర చేరినది. ఇరువదిరైదువేల పౌనులకు 'ఈవెనింగు న్యూస్'ను కొన్నాడు. దానికి నూతనజీవితము పోసినాడు. క్రమముగా ఈవెనింగున్యూస్ ప్రచారము హెచ్చినది.

ఇట్లుండ 'డెయిలీ మెయిలు' అను పేరుతో మఱియొక దినపత్రికను స్థాపించుటకు వారు సన్నాహములు కావించిరి. సన్నాహములన్నియు అతిరహస్యముగ నుంచబడెను. మే నెల 4-వ తేది దానిప్రచురణదినముగ నిర్ణయింపబడినది. చాలరోజులు ముందుగనే డెయిలీ మెయిలు మాదిరి సంచికలు ముద్రింపబడెను. ఎట్లో రహస్యభేదనము జరిగినది. విచిత్రములగు శీర్షికలతో నొప్పారు ఆపత్రిక మాదిరిసంచికలు కొన్ని ప్రచురణ దినమునకు పూర్వమే కొంపతి చేతులబడెను. డెయిలీ మెయిలు ప్రపంచమును చూచుటయే సంభవించునేని అది పురిటిలోనే చనిపోవునని వారు అభిప్రాయమిచ్చిరి.

డెయిలీ మెయిలు మొదటిసంచిక నార్త్‌క్లిఫ్ జయమునకు శిఖరప్రతిష్ఠ. దానికథ అతని మాటలలోనే చెప్పుటకు మనోహరముగ నుండును. దాని ఇరువదియవ వార్షికోత్సవసందర్భమున తొలిసంచిక కథ నాతడిట్లు చెప్పినాడు: 'అప్పుడు ఉదయకాలపు దినపత్రికలన్నియు పెన్నీచొప్పున అమ్మబడుచుండెను. టైమ్సు పత్రికమాత్రము 1861 నుండియు మూడుపెన్నీల చొప్పుననే అమ్మబడుచుండెను. ఈ పత్రికల యజమానులు మేము అరపెన్నీ ఉదయపుపత్రికను ప్రారంభింప నున్నామనుటనుగూర్చి ఎట్టి చింతనము గాని లేకయుండిరి. కాని ప్రజలుమాత్రము మా ఈ ప్రారంభమునకు అమితమైన ఉత్సాహమునుచూపిరి. వారంతటి ఉత్సాహము చూపుదురని మేము తలంపనేలేదు. ఒక లక్షప్రతులు ముద్రించుటకు మేము ఆయత్తముచేసికొంటిమి. పెన్నీచొప్పున అమ్మబడుపత్రికలు ఉపయోగించుచున్న కాగితమువంటి కాగితమునే మేమును గైకొంటిమి. క్రొత్తమాదిరి యంత్రములను తెప్పించి నిలిపితిమి. ఈవెనింగున్యూస్ క్రమాభివృద్ధిని గమనించి యువకులు పలువురు మా ఈ క్రొత్తపత్రికతో సేవాసంబంధముపెట్టుకొన ముచ్చటపడుచు లేఖలు వ్రాసిరి. రాగల అన్ని ఒడుదుడుకులకు వలయురక్షణలు కావించుకొంటిమని మేము తలంచితిమి. కాని ఒక్కవిషయమున మేము చాల పొరపడితిమని ఒప్పుకొనక తీరదు. ప్రజలు కోరగల కాపీలసంఖ్యయొక్క మదింపులోనే మేము ఘోరముగ ప్రమాదపడితిమి. లక్షప్రతులకు ఏర్పాటు. కాని ఆనాడు మేము మూడులక్షల తొమ్బదియేడువేల రెండువందల పదునైదు కాపీలు ముద్రింపవలసిన వారమైతిమి. క్రొత్త ముద్రాయంత్రములు మేము తెప్పించులోపల చుట్టుపట్టులనున్న పెద్ద ముద్రాశాలలో పెక్కు ఒక్కమాపనికే వినియోగింపవలసివచ్చెను.'

సర్ మాక్సుపెంబర్టన్ వ్రాసిన లార్డు నార్త్‌క్లిఫ్ జీవితచరిత్రలో డెయిలీ మెయిలు తొలిసంచిక ప్రచురింపబడినపుడు ఆల్ఫ్రెడ్ రెండు రోజులు-పగలు రాత్రియుకూడ- ఇంటిమొగముచూడక ఆఫీసులోనే ఉండిపోయెననియు, రెండురోజుల తరువాత బెర్కిలీ స్క్వేర్ నందలి తన యింటికిపోయి అతడు ఇరువది రెండుగంటలు ఒక్కమొగిని నిద్రించినాడనియు, కలత ఎఱుగని ఆ నిద్రకు ఇంటిలోని వారెంతయో అలజడి నొందిరనియు చెప్పబడినది. అప్పటి కాతనికి ముప్పదిరైదు వత్సరములు. వారపత్రికలు పెక్కింటికి యజమాని, డెయిలీ మెయిలునకు జనకుడు. నాలుగేండ్లు తిరిగి వచ్చుసరికి డెయిలీ మెయిలు పత్రిక దినమునకు ఏడు లక్షల ఏబదివేలనుండి పదిలక్షల ప్రతులవఱకు అమ్ముడువోవుచుండెను. వార్తాపత్రికాప్రపంచమున ఇట్టిది అశ్రుతపూర్వము. ఒకనికి బాల్యమునకలుగు తలంపులు ఇట్లు భావికాలమున నెఱవేరిన నిదర్శనము లెన్నియో కలవు. బాల్యమునకలుగు తలంపులనందికొని పనిచేయువారు పెద్దకాలమున పేరుప్రతిష్ఠలనందగలరని నార్త్‌క్లిఫ్ చరిత్ర వెల్లడిచేయుచున్నది. పదునాఱవ ఏటనే అతడు చేయదలచినది నిర్ణయించుకొనెను. ఇరువది వర్షముల యనంతర మాతడావిషయములను జయప్రదముగ చేసిచూపెను.

ఘరము వారు ధనమును పుష్కలముగ ఆర్జించుచుండిరి. వ్యయమునుకూడ వారు పుష్కలముగనే చేసిరి. పత్రికను ఆకర్షణీయముగ చేయుటకును, త్వరగ వార్తలు సంగ్రహించుటకును వారు ధనమును నీళ్ళ

ప్రాయముగ నిచ్చిపెట్టువారు. మంచివార్తలు కొని వచ్చుటకుగాను ప్రత్యేకవిలేఖకులు ప్రపంచమునందలి మారుమూలలకు పంపబడువారు. మార్టినిక్యూలో ఒకసారి భూకంపము వచ్చెను. దానినిగూర్చి ఒకకాలము విషయములను తంతిద్వారా తెప్పించుటకు వారు వేయిపౌనులను వెచ్చించిరి. ఆంగ్లదేశమునగల దినపత్రికల కన్నిటిలోనికిని తమపత్రికను అగ్రస్థానమున నుంచుటకుగాను వారిట్టి వ్యయములను అలవోకగా చేయుచుండిరి.

బాల్యమునను నార్త్‌క్లిఫ్ అనారోగ్యముతో గొండాడవలసియుండెనని తొలుత చెప్పియుంటిమి. అధికపరిశ్రమయే తన అనారోగ్యమునకు కారణమని అత డనుక్షణమును జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలసియుండు నది. మంచి పనిరోజులలో నయితే మతడు ప్రతి రాత్రియు తొమ్మిదిగంటలకే పడుకొనపోవువాడు. ఉదయమున ఆరుగంటలుదాటి అతడెపుడును నిద్రించి ఎఱుంగడు. అతని ప్రథమప్రాతఃకాల కృత్యమేమి? ఉదయకాలపు పత్రికలన్నియు చదువుట. చనిపోవుటకు రెండుమూడునెలల పూర్వ మతడు గ్రామమునందలి తనయింట నుండువాడు. అప్పుడు నయితే మతడు ఉదయ మారుగంటలకులేచి ఆరుబయట కూర్చుండి ప్రొద్దుటిపత్రికలన్నియు పఠించువాడు. తనపత్రిక ప్రచురించినవార్తలు కొన్ని ఇతరపత్రికలలో లేకుండుటయు, ఇతరపత్రికలు ప్రచురించిన వార్తలన్నియు తన పత్రికలోకూడ నుండుటయుచూచుకొని అత డమితానందమందువాడు. ప్రతిదానియందును సమగ్రత వాంఛించుట-చేయదలచిన దానియందు పట్టుదలకలిగి యుండుట అను రెండుగుణములుచేరి అతని అపూర్వభావములకు అపూర్వజయమును కలిగించినవి.

ఎమాల్గమేటెడ్ ప్రెస్ అను నామమును ధరించిన ఈ కంపెనీ ప్రపంచమునందలి ప్రచురణాలయముల కన్నిటికిని తలమానికమువంటిది. డెయిలీమెయిలు పత్రికా సంస్థాపనముతో నార్త్‌క్లిఫ్ సృష్టిప్రబంధమునకు ఆశ్వాసాంతమైన దనవచ్చును. కాని అతని కీర్తి వృక్షము మఱియొకశాఖను పెంచకుండ నుండలేదు. బ్రిటీషు పత్రికలలో టైమ్సుపత్రిక వయసు చేతను, ప్రతిష్ఠచేతను తొలుత పేరొన్నదగినది. అట్టి పత్రికను కూడ నార్త్‌క్లిఫ్ కొనివైచినాడు. అనగా టైమ్సు పత్రిక విధానమంతయు అతని చెప్పుచేతలపై నాధారపడినదన్నమాట. బ్రిటీషుపత్రికారాజమగు టైమ్సును ఇట్లు కొంతకాలము బ్రిటీషువార్తాపత్రికానిర్వాహకశిఖామణియగు నార్త్‌క్లిఫ్ చేతులలోనుండెను. చిన్నతనమున టిల్లీరోడ్డుమీద సైకిలెక్కి షికార్లుకొట్టిన బాలుడు నేడు లండనునందలి ఫ్లీటువీథిలోని మేధావంతులలో అగ్రసరుడై అలరెను.

1904-లో అతనికి బారొనెట్ హోదా ఈయబడెను. 1906-లో లార్డు నార్త్‌క్లిఫ్ బిరుదముతో ప్రభువర్గమున చేర్పబడెను. అతని సోదరుడు లార్డు రాథర్మీరు అను బిరుదముతో ప్రభువర్గమున చేర్పబడెను.

ఆ సోదరుల జీవితమునందలి ఇతర ప్రయత్నముల గూర్చి చెప్పుట కిచట తావుచాలదు. డెయిలీమిర్రర్ అనుపేరుతో వారు ప్రత్యేకము స్త్రీల కొకదినపత్రిక ప్రారంభించిరి కాని అది జయమునందలేదు. అందుమీద వారు దానిని సచిత్రవార్తాపత్రికగ మార్చివైచిరి. నేడది ప్రపంచమునందలి సచిత్రవార్తాపత్రికలలో శ్రేష్ఠతరమైనదై యున్నది. యుద్ధకాలమున సోదరు లిరువురును తమ పత్రికలద్వారా ప్రజలమనములందు దేశభక్తిని రగుల్కొల్పి బ్రిటీషుజయమునకెంతయో తోడుపడిరి. కాగా 'మంత్రిమాణిక్యుడు లాయడ్‌జార్జియు, పత్రికానిర్వాహకుడు నార్త్‌క్లిఫ్‌నుకలసి యుద్ధమున బ్రిటీషువారికి జయమునుకూర్చిరి' అని ప్రజలు పలికిరి.

నార్త్‌క్లిఫ్‌నకు యంత్రములనిన సరదా. సైకిళ్ళు క్రొత్తగ వచ్చినరోజులలో అతనికి సైకిలుపిచ్చి. మోటారుసైకిళ్ళు కనుగొనబడినపుడు వానిని కొనిన మొదటిజట్టులో మొదటివా డతడే. 1895 లో నాతడు ఫ్రాంసులో క్రొత్త మోటారుసైకిలెక్కి విహరించినాడు. రోడ్డుతప్పి డొంకదాటి దానితో నాత డొక పొలమున బడినాడు. అగుగాక! మోటారులు వచ్చినప్పుడును వానిని కొనుటకు అతడు మొదటివాడే. క్రొత్త మోడల్ కారు వచ్చినప్పుడెల్ల అతడు కొనువాడు. కారును తానే నడుపుకొనుట అతనికి ముచ్చట. తన తుదిదినములప్పటి తన ఆనసరములనుగూర్చి సర్ మాక్స్

పెంబర్టన్‌తో అత డిట్లు చెప్పినాడు. 'ఒక కారు, ఒక టెలిఫోను, నిద్రించుటకు మృదువైన పరుపు. ఇంతకు మించి నాకేమియు అక్కరలేదు.' గాలివిమానములు క్రొత్తగ వచ్చినరోజులలో వాని చోదనమును అతని పత్రిక బహుమతులమూలమున ప్రోత్సహించెను.

యుద్ధసమయమున, అమెరికావారు మిత్రమండలికి బాసటయైయుండ ప్రచారముచేయ అతడు రెండుసారులు అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రములందు సంచారము చేసెను. ఆ సంచారములో అత డొకతూరి ఇరువదియొక్క దినములు రైలుమీదనే ఉండిపోయెను. అందుతో అతని ఆరోగ్యము పూర్తిగ చెడిపోయినది. విశ్రాంతి గొనినగాని అతడు కోలుకొనుటకష్టమని డాక్టరులు సలహాయిచ్చిరి. అయినను పరాజితయైన జర్మనీదేశపు పరిస్థితులు స్వయముగ చూచుట కాతడు ప్రయాణముకట్టినాడు. చెడిన ఆరోగ్యము ఈ ప్రయాణముతో పూర్తిగ చెడిపోయినది. ఆంగ్లదేశమునకు తిరిగి వచ్చి అత డెంతయోకాలము జీవింపలేదు.

నార్తక్లిఫ్ మరణానంతరము అతని సోదరుడు రోథర్‌మియర్ పత్రికలకెల్ల యజమానియయ్యెను. టైమ్సుపత్రికమాత్రము జాతికొఱకు ట్రస్టుగా అమ్మివేయబడెను. టైమ్సుపత్రిక ఇపుడు ఆంగ్లజాతికి సాముదాయకముగా చెందిన ఆస్తి. ఇక అది తిరిగి ఎప్పుడును అమ్మబడదు.

ఫ్లీటుస్ట్రీటును చెంతగల ట్యూడర్‌వీధి మూలలో నే డొక బ్రహ్మాండభవనము కలదు. ప్రపంచమున ఏ ఒక్క ప్రదేశమునగాని సాముదాయకముగ దొరకని ముద్రణాయంత్రసామగ్రి ఆ భవనమునయున్నది. దాని కవాటముపై 'నార్తక్లిఫ్ గృహము' అను నామము చెక్కబడియున్నది. బాల్యమున తన పాఠశాలాపత్రికకు సంపాదకుడై—యౌవనమున పెక్కు వారపత్రికలకు స్థాపనాచార్యుడై—ముప్పదియైదేండ్లప్రాయమున ప్రఖ్యాతములగు దినపత్రికలకు జనకుడై ప్రపంచమెఱిగిన వార్తాపత్రికానిర్వాహకులలో అద్వితీయుడైనవానికి అదియెంతయు తగిన స్మారకచిహ్నము.

గోలకొండ కవుల సంచిక

నిజామురాష్ట్రాంధ్రసేవయందు గోలకొండ పత్రిక నిరుపమానయశము నార్జించినది. మల్లినాథ సూరివంటి వ్యాఖ్యాతృశిరోమణిని, బమ్మెర పోతనవంటి భక్తశిఖామణిని, విద్యానాథునివంటి అలంకారశాస్త్రవేత్తను, సోమనాథునివంటి మతప్రచారకుని సారస్వత క్షేత్రమున వెలయింపజేసిన గోలకొండ రాష్ట్రమున ప్రస్తుతయుగమున వెలయుచున్న కవిపండితుల పాండితీ ప్రభావములను ప్రదర్శనము కల్పింప గోలకొండ సంపాదకులు సంకల్పించి ఆధునికులగు గోలకొండ కవుల రచనములను ఆహ్వానించిరి. వచ్చిన కావ్యములను స్తోత్రములు, మహాపురుష ప్రశంస, శృంగారము ఇత్యాదిగా ౧౧ శాఖలుగా విభజించి సంచికయందు చేర్చిరి. మూడువందల ఏబదినలుగురు ఆధునిక గోలకొండకవుల రచనములు. రాయలుసైజున నాలుగువందల ఏబదిపుటలు. పెక్కు ఛాయాచిత్రములు. ఆంధ్రుడగువాని ప్రతివాని హస్తమునందున ఉండదగిన సంపుటము. కవిచరిత్రకారునకు ఇందలి కవుల రచనములకంటె కవికాలము, స్థలము, వయస్సు మొదలగు వివరములుగల కవిపరిచయము అను విభాగము విశేషముగ ఉపయోగింపగలదు. శేషాద్రిరమణకవులు ఈసంచికకు అనుబంధముగా చేర్చిన 188 గోలకొండ ప్రాచీనకవుల పట్టిక అమూల్యమైనదిగానుండి కవిచరిత్రకారుల భ్రమప్రమాదజనితదోషములను ప్రస్ఫుటముచేయుచున్నది. ఈసంచికను ఆధునిక గోలకొండకవులసర్వస్వమనవచ్చును. ఈ మహోద్యమమునకు సంపాదకభారము వహించిన కవులు, ఆంధ్రమహాశయులు అయిన శ్రీసురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారిని అఖిలాంధ్రజనుల పక్షమున మనఃపూర్వకముగ అభినందించుచున్నాము. ఈసంచిక ఇట్టి ఉత్కృష్టరీతిని వెలయుటకు పోషణప్రోత్సాహము లొసంగిన శ్రీమంతు సవైరాణీ భాగ్యలక్ష్మమ్మబహద్దరు ఆత్మకూరు పరిపాలకులు విశేషప్రశంసనీయులైయున్నారు. గోలకొండ పత్రిక చందాదారులకు ఒక రూపాయి. ఇతరులకు రెండురూపాయిలు. చిరునామా : గోలకొండ పత్రికా కార్యాలయము, హైదరాబాదు, దక్కన్.

విజ్ఞానసంపాదనావసరమున వివిధవిషయములందు కలుగు సందేహములను నివారించుకొనన పత్రికాముఖమున జిజ్ఞాస సలుపుటకును—ఇందలి ఏ ఒక్క జిజ్ఞాసకైనను సరియైన సమాధానము తెలిసియున్నచో దానిని కూడినంత సంగ్రహముగ వ్రాసి, ప్రచురణార్థము పంపుటకును ఆంధ్రభూమి పాఠకులను ప్రార్థింతుము.

—సంపాదకుడు.

౪౫. ప్రథమగణ్యుడగు ఆధునికాంధ్రకవి.

అరవము, కన్నడము, మహారాష్ట్రము మున్నగు దేశీయభాషలలో ఆయాప్రజలు ఒక్కొక్కకవిని ప్రథమగణ్యునిగా నంగీకరించి అట్లు చెప్పుకొనుట కద్దు. ఆధునికమగు ఆంధ్రకవిలోకమున అట్లు ప్రథమగణ్యుడుగా చెప్పుకొనదగ్గ కవిగ్రామణి ఎవడు ?

—కె. గోపాలరావు.

౪౬. గర్భిణీస్త్రీలు : పుల్లటి ఫలములు.

గర్భిణీస్త్రీలు పుల్లదానిమ్మ, పుల్లనారింజ మొదలగు ఫలములను విస్తరించి తిన వచ్చునా ? విస్తరించి తినుటవలన వారికిని, వారిపిల్లలకును ఏమైన చెడువు ఉండునా ?

—ఆచంట రామాయమ్మ.

౪౭. మతములవారీగా జనసంఖ్య.

జనసంఖ్యనుపట్టి చూచినచో మన హిందూమతము ప్రపంచమతములలో ఎన్నవ స్థాన మాక్రమించుచున్నది ? ఒక్కొక్క మతమును అనుసరించు జనుల సంఖ్య ఎంతెంత ?

—యస్. సుబ్బరామయ్య.

౪౮. టాజ్ మహల్ కట్టినదెవరు ?

ప్రపంచప్రఖ్యాతిగాంచిన టాజ్ మహల్ ప్లాను తయారుచేయుటలోను, కట్టుటలోను యూరపియన్ ఇంజనీరు ఒకడు సాయము చేసినట్లు చెప్పబడుచున్నది. దీనిని కాదనుటకు చారిత్రకాధారము లేవైన గలవా ?

—జి. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

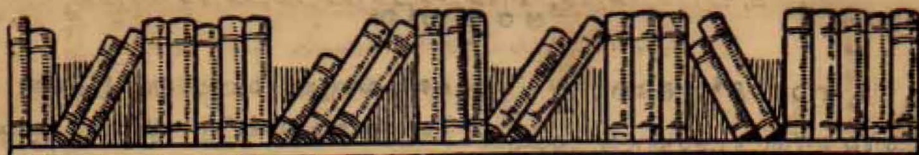
౪౩. విషము

పాము, తేలు మున్నగు విషజంతువుల విషములు ఆయాజంతువులకు హానికల్గింప వనుటకు ఈక్రింది విషయము అడ్డుపడుచున్నది: ప్రొఫెసర్ యల్. డి. ఫ్రాస్టర్ గారు 'సైన్సు' అను పత్రికలో ఇట్లు ప్రకటించుచున్నారు. 'ఇటీవల అమెరికాయందలి ఫోర్టు హేస్ కాన్సాస్ స్టేట్ కాలేజియొక్క జూ ఆలాజికల్ లేబరేటరీలోని చిన్నసర్పమొకటి తన బోనులోని ఇతరసర్పములతో పోరాడుచు ప్రమాదవశమున తన్నుతానే కరచుకొనెను. అది తనకోరలను బయటికి లాగుకొనగలుగు లోపుననే తగినంతవిషము లోనికి దిగుటవలన కొన్నిగంటలలోనే మరణించెను.'

—అల్లంరాజు నరసింహమూర్తి.

౩౯. పిప్పళ్ళ పంట

తెనుగు దేశమున పిప్పళ్ళు పండించుటకు మంచి అవకాశమున్నది. పిప్పలి మొక్క చాల మోటైనది. ఈ మొక్కలను నాటుటకు తొలకరియు, కార్తికమాసమును మంచి అనుకూల సమయములు. ఇతర సమయములందును మొక్కలనునాటి బ్రతికించుట అంత దుస్తరము కాదు. మందుదినుసులలో పిప్పళ్ళకు సాధారణముగ మంచి ధరఉండును. కావున పిప్పళ్ల సాగు మంచి ఫలప్రదమైనదని చెప్పవచ్చును. వావరమని ఖాలీగా ఒదిలివేయు మామిడి మొదలగు చెట్ల నీడలను దీనిని పెంచుటవలన ఒకక్రొత్త ఫలసాయము లభించుచుండుటయే గాక పెద్ద చెట్లు మొదట మరామత్తు చేసినట్లు కూడ అగును. —ఆర్. శ్రీరామమూర్తి, బి. ఏ.

"ఆంధ్రభూమి" పుస్తకపీఠము

౧౦౪. కవిరాయలు

గ్రంథకర్త కొత్త వీరభద్రయ్య చౌదరిగారు. పృథ్వీరాయలు స్థానేశ్వరయుద్ధమున గోరీచే చెరపెట్టబడి, కండ్లూడ పెఱుకబడి యుండగా రాయల ఆస్థాన కవి చాందుభట్టు ఎట్లో గోరిని మంచిమాటచేసికొని రాయలశబ్దలక్ష్యశరసంధానమహిమచే గోరీని రాయలచే ప్రదర్శనపాటకమున చంపించి తానును రాయలును ఆత్మహత్య గావించుకొనుట ఇందలి ఇతివృత్తము. కథ చమత్కారమైనది. శైలి ప్రయత్నప్రౌఢము. విద్వాంసులగు శ్రీవాగలింగము వెంకటేశ్వరశాస్త్రి గారిచే పరిష్కరింపబడినదగుట నిర్దుష్టము. క్రౌను సైజున 80 పుటలు. వెల నాలుగుఅణాలు. చౌదరిగారు మఱికొన్ని గ్రంథములను రచించి భాషాసేవ చేయుదురు గాక! వలయువారు గ్రంథకర్తపేర తెనాలి తాలూకా సంగంజాగర్లమూడి వ్రాయునది.

౧౦౫. స్వప్నకథ

పద్యకావ్యము. గ్రంథకర్త శ్రీ జి. జాషువకవి. క్రౌను సైజు. ఆంటిక్ కాగితములు. 50 పుటలు. వెల పండ్రెండు అణాలు. ఈగ్రంథమును గూర్చిన విమర్శనము స్థలాంతరమున ప్రత్యేకవ్యాసముగ ప్రచురింపబడినది. ప్రతులు వలయువారు గుంటూరుజిల్లా వినుకొండయందున్న గ్రంథకర్తకు వ్రాయవగును

౧౦౬. రామనామం

రచయిత శ్రీముద్దా విశ్వనాథముగారు. హనుమంతుని రామభక్తి సరసముగ వర్ణింపబడినది. భక్తిభావమును పురిగొలుపు లలితరచనము. చిన్నసైజున అందముగ ముద్రింపబడిన ఈ గ్రంథము తపాలాకర్చుల కొఱకు అణాబిళ్ళ-పంపువారికి ఉచితముగ ఈయబడుచున్నది.

విలాసము : వ్యాసకుటీరము : మేలుపాక ; వయా ఎలమంచిలి, విశాఖపట్టణము జిల్లా.

౧౦౭. గీతాత్రయము

కరుణగీత, గాయత్రీగీత, జ్ఞానగీత అను మూడు గీతల సంపుటి. రాయలసీమ ఆధునికాంధ్రవాఙ్మయమునకు రామణీయకత కూర్చుచున్న వారిలో నొకరగు శ్రీయుత సీరిపి ఆంజనేయులుగారు రచించినది. విజ్ఞానవల్లికా గ్రంథమాలానుబంధములలో ఇది నాల్గవది. అమ్మవారి జాతరసమయమున నడచిన జంతువుల చిత్రవధను తిలకించి కవిరచియించిన కరుణగీతము ఇందలి ప్రథమగీతము. వేటాడబడిన లేడి మృగయునకు తనపరివేదనము తెలుపుట ఇందు చక్కగ వర్ణింపబడినది. ఇక రెండవగీతము గాయత్రీగీతము. గాయత్రి మంత్రమునకు మహర్షి దయానందుని వ్యాఖ్యానము ననుసరించి తెనుగుసేత. మూడవగీతము జ్ఞానగీత పేరునకు దగియున్నది. క్రౌను సైజున 40 పుటలు. దొరకుచోటు: శ్రీ సీరిపి ఆంజనేయులు గారు, అనంతపురము.

౧౦౮. గ్రిసెల్డా

వచనము. ఇది శ్రీరామతీర్థస్వామివారి ఉపన్యాసమునకు ఆంధ్రానువాదము. అనువాదకర్తలు సుప్రసిద్ధాంధ్రగ్రంథకర్తలగు శ్రీయుత కూచి నరసింహము పంతులుగారు. ఆదర్శప్రాయమగు గ్రిసెల్డా చరిత్ర చదువదగియున్నది. గొప్పనీతిని బోధించు ఉత్తమ గ్రంథము. రచనముకూడ ఉత్తమముగానున్నది. భగవంతుడు కృతజ్ఞుడై వడ్డితో తన అప్పులను దీర్చుకొనును అను నానుడి ఈకథ చక్కని తార్కాణము. ముద్రణము సుందరముగ నున్నది. క్రౌను సైజున 16 పుటలు. వెల ఒక అణా. చిరునామా: వ్యాసకుటీరము, మేలుపాక—ఎలమంచిలిద్వారా - విశాఖపట్టణము జిల్లా.

౧౦౯. గోగీతము

మధురకవి నాళము కృష్ణారావుగారు రచియించిన చిన్న పద్యకావ్యము. 'భోజరాజీయము'లోని గోవ్యాఘ్రసంవాదమునుండి యనువదింపఁబడినది. పాదాంతములందు విఱుపులుగలిగి విలక్షణతేజముతో నొప్పు గీతములలో ఈకావ్యము రచింపబడినది. పద్యమున బాలవాఙ్మయసృష్టికి దొరకొన్న ఆధునికాంధ్రకవులలో శ్రీకృష్ణారావుగారు ఒకరు. వారి ఈ కావ్యము ప్రత్యేకము బాలబాలికలు చదువదగి యున్నది. మంచి నీతిని బోధించుచున్నది. శైలి సులభసుందరము. ఈ గ్రంథమును విద్యాశాఖాధికారులు ఎలిమెంటరీ పాఠశాలలయందు పఠనీయముగ నుంచదగును. శైలికొక్క గీతము.

తూఁకుకంటెను, పుష్పాదిధూళికంటె
తృణకణముకంటె, పులుఁగులయీఁక కంటె
బెండుకంటెను, మఱిదూది పింజ కంటె
చులుకనగుఁగాదె తలిలేని సుతుఁడు జగతి.

క్రౌనుసైజున 24 పుటలు. వెల రెండు అణాలు. వలయువారు గ్రంథకర్తపేర రాజమండ్రి వ్రాయునది.

౧౧౦. రామతీర్థస్వామి జీవితము

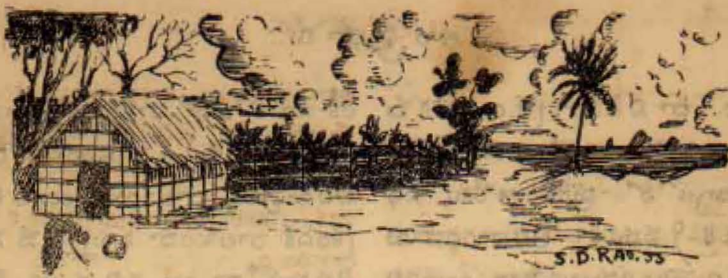
గ్రంథకర్త బులుసు వెంకటేశ్వర్లుగారు, ఎం. ఏ. వివేకానందస్వామివారి జీవితగ్రంథకర్తలుగా శ్రీవారు ఆంధ్రులకు పరిచితులైయున్నారు. జీవితగ్రంథరచనమున అనుభవము సంపాదించిన వారిప్పుడు రామతీర్థస్వామి జీవితము తెనుగువారి కందించుట ఎంతయు సముచితముగ నున్నది. ఈగ్రంథపఠనము మనస్సున కెంతయో ఉత్తేజము కల్గించునదిగా నున్నది. శైలి ధారాళమై ఒప్పుచున్నది. డెమ్మిసైజున 150 పుటలుగల ఈగ్రంథ మూల్యము అరరూపాయిమాత్రమే నిర్ణయించుటచే విషయప్రాశస్త్యమునకు మూల్యసౌకర్యముతోడుపడి గ్రంథమునకు బహుళప్రచారము కొనిరాగలదని నమ్ముచున్నాము. ఈ ఉత్తమగ్రంథమును విశ్వవిద్యాలయములవారు తమ విద్యార్థులకు పఠనీయగ్రంథముగ నొనర్చి వారి నైతికజీవితమునకు తోడుపడగలరని ఆశించుచున్నాము. విద్యాధికులగు శ్రీ బులుసు వెంకటేశ్వరులుగారు మఱికొన్ని ఇట్టి ఉత్తమజీవితగ్రంథములను వెలయించి ఆంధ్రభాషాభగవతి నలంకరింతురు గాక! ప్రతులు వలయువారు గ్రంథకర్తపేర కాకినాడ వ్రాయునది.

౧౧౧. అనంతపుర మహిళాపాఠశాలా వార్షిక సంచిక

రాయలసీమ అన్నపూర్ణ అగు అనంతపురమునగల మహిళాపాఠశాల 1934 వార్షికసంచిక కృతజ్ఞతతో నందుకొంటిమి. కొంతభాగము ఆంగ్లమున, కొంతభాగము తెనుగున వెలువరింపబడినది. ఉభయభాషల యందును వ్యాసములను విద్యార్థినులే రచియించియున్నారు, వీరి కిట్టి ఉత్సాహము కలిగించిన అధ్యాపకవర్గమువారిని ప్రశంసింపకతీరదు. ఇందు ముఖ్యముగా తెనుగుభాగము శ్రీ నీలిపి అంజనేయులుగారి ప్రజ్ఞాపరిశీలనమున వెలువడినది. ఇట్టి ఉత్తమ అధ్యాపక పరిశీలనమున విద్యను గ్రోలుచున్న విద్యార్థినులు అనంతరకాలమున యథామతిని భాషాసేవ చేయకలుగుదురు. చిత్రపటములతో సంచిక ముచ్చటగానున్నది. దొరకుచోటు: శ్రీమతి ఎ. కోటమ్మగారు, హెడ్‌మిస్ట్రెస్, గవర్నమెంటు శ్రీ సెకండరీ ట్రెయినింగుస్కూలు, అనంతపురము.

౧౧౨. నెలపొడుపు

కవిభూషణ బిరుదాంకితులును శతావధానులును అగు శ్రీ కృత్తివెంటి వెంకటసుబ్బారావు ఎం. ఏ. గారు రచియించిన పండ్రెండు ఖండకావ్యముల సంపుటి. కొన్ని కొన్ని భావములు అపూర్వములుగా నున్నవి. ముఖ్యముగా అట్లతద్ది, దసరాపండుగ అను ఖండకావ్యములు కవియొక్క తెనుగుతనమును వెల్లడిచేయుచున్నవి. ఇట్టి రచనములు తప్పక ప్రోత్సహింపఁదగినవని మానమ్మకము. ఆంధ్రు లీయువకవికి వలయు ప్రోత్సాహ మొసంగుదురు గాక! క్రౌనుసైజున 70 పుటలు. వెల విద్యార్థులకు పండ్రెండు అణాలు, ఇతరులకు రూపాయి. పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా భీమవరము చెంతగల శ్రీరామపురమునగల గ్రంథకర్తకు వ్రాసి ప్రతులు బడయవచ్చును.

చింకి చొక్కా

ఎక్కడా వారందొరక్కా ఆకలిచిచ్చు కన్నీటితో యేడవడమూ - అర్థమయిన వాళ్ళనీ యాచించి తిరస్కరింపబడి అవమాన క్లేశంతో కృంగిపోవడమూ అతని ప్రతి దిన చర్యలోని ముఖ్యఘట్టాలని-భోగలాలసతో దివ్యభవంతుల్లో కులికే సోమరిపోతుల కేంతెలుస్తుందీ ఒకోరాత్రి పుస్తకం ముందుపెట్టి చదువుకుంటూన్నప్పుడు - చమురైపోయి దీపం ఆరిపోతే - చేతిలో కానీ లేకపోతే - ఆకటికచీకటిలో ....ఆపుస్తకంపేజీల మీద యెన్ని వేడికన్నీటి బిందువులు యింకిపోయాయో ....రాణీతేనెటీగల్లా మస్తుగా తిని ప్రపంచం అంటే తమతోనే వుందనుకుంటూ వచ్చి క్లాసులో కూచునే జమీందారుకత్తాళ్ళ కేంమెరుకా ? యింకోరోజున నోట్సు రాసుకుంటూన్నప్పుడు - శతాబ్దంక్రిందటి ఆపాత ఫౌంటెన్ పెన్నులోని సిరా అయిపోతే - మరునాడు నోట్సుపూర్తిగా రాయలేదని కోప్పడే వుపాధ్యాయుని కేంతెలుస్తుందీ వొక అభాగ్యజీవి కన్నుల వుప్పునీరు ఆసగం రాసిన నోట్సులో యిమిడి వుందనీ ... అంత లేతప్రాయంలో .... ఆపద్దెనిమిదేండ్ల వయస్సులో—అతని కట్టి వనేక కదుములు కట్టిపోయాయంటే చాలు.... ఒకనిముషం అయినా వృథాచేయకుండా నిరంతరం జీవనాధారంకోసం పోరాడే అతని శరీరం అస్వల్పకాలములోనే మెరవు దెబ్బలతో నిండి కరడుగట్టి వుందంటేచాలు.... ఆచీకటిబ్రతుకులో టార్చివేసి వెతకినా ఆనందమనునది శూన్యమంటే చాలు—

* * *

ఒకప్రక్క కొత్తబట్టలు కట్టుకుని కులికే ధనవంతుల విలాసాలు, మరోపక్క కట్టగుడ్డ లేకా, తినతిండి లేకా, కడుపుమంటతో అల్లాడుతూ యింటింటికీ తిరిగే బీదభిక్షుకుల రోదనధ్వనులు. ఒకతట్టున ధనమదాంధుల దుశ్చర్యలూ - రెండోతట్టు అమాయకులగు పేదజనుల ఆర్తనాదములూ - ఒక దెస ఆనందదేవతా ... రెండోదెస దౌర్భాగ్య దేవతా....అది పండుగ ...వూరంతా పండుగే....అతనికీ అతని అన్నలగు దౌర్భాగ్య దామోదరులకీ తప్ప. అందరూ కొత్తబట్టలు వేసికుని తిరుగుతూవుంటే....అతని కాఖరికి చాకింటిబట్ట అయినా లేదు. చినిగిపోయిన, మాసిపోయిన వొక చొక్కావుంది వంటిని. పండుగనాడుకూడా అది తప్పదు. తనతో పాటు అర్థాంగిలా కష్టసుఖాల్ని అనుభవిస్తూ మూడు పండుగులని గడిపిందది తోటి మానవుని పాషాణహృదయంకన్న దానిదే జాలిగుండె. ఆచింకి చొక్కాకూ-అతని శరీరానికీ-చాలరోజులనుంచి వొక అవినాభావ సంబంధం కలసిపోయివుంది. అతన్ని ఆశ్రయించుకుని అదీ - దాన్ని ఆశ్రయించుకుని అతడూ ... వారానికి రెండురోజు లతనికి

శెలవుదినాలు. దానికి మాత్రం వొకటే విశ్రాంతిదినం. ఆరోజున యేఅణాసబ్బుతోనో కుక్కసబ్బుతోనో వుతికి ఆరేసు కుంటాడు. ఒకక్రైస్తవుడికి ఆదివారంనాడు చర్చికివెళ్ళడం యెంతముఖ్యమో యీపని అతనికంత ముఖ్య మారోజున ...మళ్లా వారంవరకూ అంతే - కాని పాపం ఆవేళ - ఆ పండుగరోజున-అదికూడా కరవై పోయింది. సబ్బు అయిపోయింది అయితేమాత్రం.... సబ్బుబిళ్ల లేకపోయినా-బట్టలు వుతుక్కోక పోయినా-అన్నం దొరక్కపోయినా పండుగ ఆగుతుందా ఆ అనాధునికోసం. డబ్బున్న బాబుల్ని పలుకరిస్తుంది, లేనివాళ్లని కసరి కొడుతుంది....

• • •

అదనంగా తినే... సగంతిని వీధిలోపారేసే ప్రతివస్తువా ఎందరెందరిదో కష్టజీవుల కొత్త నెత్తుటిచుక్క అనేసంగతిని తలుచుకోకుండా ...పిండివంటలు తాపీగా తింటు న్నారు. అందరూ బంధువుల్ని ఆహ్వానిస్తూ న్నారు. అతన్ని ఆపండుగపూట ప్రేమతో పిలచే పుణ్యాత్ము లెవరూ ? ముద్దుకూతురికి తలదువ్వుతోన్న యెదురింటి అమ్మనుచూస్తే తనతల్లీ చిన్నచెల్లీ జ్ఞప్తికివచ్చారు. ఇద్దరూ కలసి భోగిమంటదగ్గరికి వెళ్ళడమూ, కొత్త పరికెణీ కట్టుకుని చెల్లెలు ఆనందంతో గంతులు వేయడమూ తలచుకుంటే హృదయం కొట్టుకోవడం మొదలెట్టింది చిన్ననాటి రోజుల్లోని ముఖ్యప్రకరణాలు సినీమాలోలా కళ్లముందు తిరగడం ప్రారంభించాయి.... అప్పుడు... ఆపండుగరోజుల్లో అమ్మవద్దంటూన్నా, చెల్లి యిదివరకే పెట్టినప్పటికీ-చేరడేసి బియ్యమూ రెండేసి పోకుండలూ పెడుతూండేవాడు వచ్చిన ముష్టివాళ్లకందరికీ-యీరోజునో-పాపం తల్లిరూపం కళ్ళకు కట్టినట్టయింది. కనులనుంచి రెండు వేడి బిందువులు రాలాయి. యింకో రెండు క్రిందకి రాలకుండా కన్నుల్లోనే గుండ్రంగా తిరుగుతోన్నాయి. వచ్చిన వ్యక్తికూడా కన పడ లేదతనికి-దయాకరం యీదృశ్యమంతా చూచి అవగాహన చేసికున్నాడు-అతని నోదార్చి-బతిమాలి - యింటి కాహ్వానించాడు ....పవిత్రమైన పండుగరోజున కిరస్తానీవాళ్లింటిలో ఆతిధ్యమా-ఆ అవును. వెఱ్ఱి మొఱ్ఱి ధర్మాలని శాసించే శాస్త్రుల్లకీదృశ్యం ఎలా తెలుస్తుందీ - వాళ్ళకేం చెబుతారు కబుర్లు యెన్నైనా... అతడు అన్నంతింటూంటే.... దయాకరుని చెల్లెలు - రోజా ...ఆచింకి చొక్కానూ అతన్నీ చూచి రెండు వేడికన్నీటి చుక్కలను రాల్చింది

• • •

'అది తీసికుంటే-మళ్లా కొనుక్కుంటాడు. డబ్బున్నది. న్యాయంగా అడిగితే ఇవ్వడు. ఎందుకిస్తాడూ-దొంగతనం-అయితే పరీక్షకి డబ్బు రేపు కట్టకపోతే వీల్లేదు. యీ సంవత్సరమంతా....యీసంవత్సరమేకాదు నా చదువంతా వృథాఅయిపోతుంది ఇంకా రేపుగదా... అయితేమాత్రం రేపటింతలోనే యెక్కడ దొరకుతుందీ పాపం - పాపమావుదయం మొదలు సాయంత్రంవరకూ చెమటలూడ్చి కష్టపడే నాకు తిండి లేకుండా చేసీ యింకా పాపమూ-ఎవడంటాడు. మరచిపోయి వెళ్లాడు - వస్తున్నాడేమో-తీసికుంటే - దొంగతనం-అలా అయితే అతను మాత్రం దొంగతనం చేయడంలేదూ, ఏపనీ చేయకుండా అన్నుపోసిన ఆబోతులా తిరుగుతూ అతడు భాగ్యభోగాలనుభవిస్తాడూ ? ప్రొద్దుటనుంచి సాయంత్రంవరకూ కష్టపడే నేను

కటిక బీదవాణ్ణి?' పాపం మనస్సు వెనక్కీ ముందుకీ వూగులాడుతోంది. అది దొంగ తనంకాదని పూర్తిగా నమ్మకం గలిగితేనే గాని నిశ్చయంగా తీయలేడు. అప్పుడు ప్రాణంపోయే అవసరమైతే అంతరాత్మ అంత బాధించకపోను కాని యింకా రోజు వ్యవధి వుంది యీలోపుగా సంపాదించలేనా? ఎవరిస్తారు? అని ఆలోచించాడు. నెమ్మదిగాతీసి. ఎవరో వస్తున్నారనుకుని తిరిగి పెట్టేసి... మళ్ళా తీసి జేబులో వేసికున్నాడు. ఇంతలో ఆ గడియారంమాట జ్ఞాపకంవచ్చి తీసికోడానికి జమీందారుగారి అబ్బాయి వస్తున్నాడు. అతన్నిచూచి తానుతీయడం చూశాడనుకున్నాడు. తిరిగి యిచ్చేయాలని గొలుసుపైకి తీయబోయాడు. దాన్నిచూచి అతడు దొంగ అని చేయిపట్టుకున్నాడు ...నిజం అంతా చెప్పాడు....అదవినీ—అతని చింకిచొక్కానూ అతన్నీ చూచి ప్రిన్సిపాలు శామ్యూలుగారు రెండు వేడి నిట్టూర్పులు విడిచారు - జాలితో.

* * *

అతని కష్టాలలో మీరెవరైనా ఆదుకున్నారూ - ఇప్పుడువచ్చి బోధిస్తున్నారు నీతులు. ఇవన్నీ ఆడబ్బున్న బాబులకి చెప్పండి. మాకు జాతిఅక్కర్లేదు మీరనే నీతి అక్కర్లేదు ...తిండి - తిండి కావలసింది...తిండి - అదియివ్వండి తర్వాతకావలిస్తే మీ వేదాంత సారమంతా బుక్కు పెడతాం...అతన్ని కాపాడా రాయన - అరెస్టుచేయకుండా తన పూచీతో విడుదలచేయించి చదువు చెప్పిస్తున్నాడు...అందుకు విశ్వాసం చూపాడు ...ఆచింకిచొక్కానూ అతన్నీ చూచి కనుల నీరు నించింది...ప్రేమించాడు...రోజానూ... పెండ్లిచేసికున్నాడు...మీకేం?

—కంటిపూడి జానకిరామచౌదరి.

ఉదయిని

రెండు నెలలకొకసారి ప్రచురింపబడు సాహిత్య పత్రిక. సంపాదకులు కొంపెల్ల జనార్దనరావుగారు. శ్రీ విశ్వనాథము సత్యనారాయణమూర్తి ఎం.ఏ గారి 'జయంతి' ఆగిపోయినతరువాత ఇట్టి సుందరపత్రిక తెనుగునాట బయలుదేరలేదని చేయెత్తి చెప్పవచ్చును. ఆకారముననేగాక ప్రచురితవిషయములందును ఈ పత్రిక ముగ్ధమోహనముగనున్నది. విశిష్టమైన కవితాత్మ గల నేటి తెనుగుకవులలో వేదుల సత్యనారాయణ శాస్త్రి యొకడు. ఆతని రచనములకు ఇందు పూజ్యస్థాన మొసంగబడుట ఎంతయు సముచితముగనున్నది. గద్యవ్యాసములలో గౌరవస్థానమందిన శ్రీ కవికొండల వేంకటరావుగారి 'ప్రేమతత్వం' అను కథావ్యాసము అపూర్వముగనున్నది. శశిభూషణుడు సుజాత జుత్తు కత్తిరించినాడు. ఆమె కోరిననే. మదనమోహనుని భార్య సుజాతను తన జుత్తుకూడ కత్తిరించమని కోరినది. కాని సుజాత ఆ పాపపుపని తాను చేయలేనన్నది. స్త్రీహృదయము స్త్రీహృదయమేకదా! 'ప్రేమకు ఇల్లుకూడా అవసరంలేదనుకుంటాను. మెత్తని యిసుక తిన్నెలమీద, పచ్చని అడవుల్లోను, ఎత్తయిన పర్వతాల మీద పక్షుల్లాగు, లేళ్ళలాగు, గంధర్వుల్లాగు ప్రేమించుకోవచ్చు ననుకుంటాను' అనిన సుజాతవాక్యములు ఎంతటి గంభీరార్థమును ప్రతిపాదించుచున్నవి! తలుపు వేసికొని లోపలనున్న మదనమోహనదంపతులకు దీపము - వెలుపలవీధిలో నడుచుచున్న శశిభూషణ దంపతులకు వెన్నెల. ప్రేమతత్వమెరిగిన తరువాత ఇంటను, బయటను వెలుగేకదా! నీటికొలది తామర అని నటుల తలచినకొలది ఇందు అనేక నూత్నభావములు స్ఫురించును. అడవి బాపిరాజుగారి 'వీణ' ప్రశంసనీయముగనున్నది. ఆంధ్రులీ ఉత్తమపత్రికకు విరాళము లిచ్చియు చందాదారులుగ చేరియు పోషింతురు గాక అని కోరెదము. ఉత్కృష్ట వాఙ్మయసృష్టి నాశించు కళాప్రియులు ఆదరింపదగిన పత్రిక.

సాలు చందా నాలుగురూపాయిలు.

చిరునామా: 15 ఆదెప్ప మొదలివీధి, వేపేరి, మద్రాసు

మణిమాల

ముత్యములు: వానిరంగులు.

పరిశుద్ధమైన ముత్యము తెల్లగానుండును. అసలు ముత్యము అనుపేరు చెవులలో పడినతోడనే తెల్లదనము జ్ఞప్తికివచ్చును. అయినను ముత్యములలో కూడ రంగువిభేదము కలదు. పలురంగులుకల ముత్యములను మనము తఱచు చూడకపోయినను అవి అరుదుకావని మాత్రము చెప్పవచ్చును. వర్ణములందును, ఛాయలయందును వానియందుగల వివిధత్వము వర్ణించి చెప్పదరము కానిది. లండనులో గోల్డుస్మిత్సు అండ్ సిల్వర్ స్మిత్సు కంపెనీ అని ఒకఘరము గలదు. ఆఘరమువారికడ నున్నన్ని ముత్యములు ప్రపంచమున మఱియేఒక్క ఘరమునందును లేవని నిరాఘాటముగ చెప్పవచ్చును. ఆముత్యములైనను ఒక్కచోటనుండి తెప్పింపబడినవి కావు. ప్రపంచమున ముత్యములను పట్టుతావులు ఎన్నికలవో అన్ని తావులనుండియు అవి తెప్పింపబడినవి. ఆ ఘరమువారి ప్రదర్శనశాల చూచుటకు కన్నుల వైకుంఠముగా నుండును. ముత్యములలో ఎన్నిరంగులు కలవో మనకు ఒక్కసారిగ అవగతమగును. స్వచ్ఛమైన తెలుపు, వెండివంటి తెలుపు, బంగారురంగు, అసలు పసుపు రంగు, గులాబిరంగు, ఊదారంగు, నీలము మొదలగు రంగులుకల ముత్యములు జనులు ఎఱుంగుదురు. వీని అన్నిటిలోను తెల్లవే సుప్రసిద్ధమైనవి. ఈ తెల్లవానిలో కొంచము పసుపురంగుకలిసినవి మక్కువతో చూడబడును. ఏమన ఎంతకాలమైనను దానిరంగు మాయక ఒకేవిధముగ నుండును. మఱియు నల్లటిచర్మముపై ఈ పసుపుకలిసిన ముత్యములు విశేషకాంతివంతములై యుండుట ప్రజలు వీనిపై విశేషమైన మక్కువ చూపుటకు కారణమై యుండునని కొందఱు చెప్పుదురు. స్వచ్ఛమైన తెల్లని ముత్యములు ధరింపబడిన నలుబది యేబది వత్సరముల పిమ్మట మసకపసుపు రంగు నొందును. హిందూదేశపు తెల్లముత్యమున సాధారణముగ లేలేత ఆకుపచ్చకాంతి యుండును. ఆస్ట్రేలియాదేశపు తెల్లముత్యములలో ఇట్టి కాంతి ఉండదు. ముత్యపు చిప్పలలోని మాంసము ఎండువఱకును ముత్యములను అందే ఉండనిచ్చుటచేతనే హిందూదేశపు, సింహళద్వీపపు ముత్యములకు మసకపసుపురంగు కలుగుచున్నదని తలంపబడుచున్నది. ముత్యపుచిప్పలలోని మాంసము ఎండువఱకును ముత్యములను అందే ఉండనిచ్చుట బొత్తిగా ప్రాచీనపద్ధతి. అమెరికావారు ఈపద్ధతిని విడనాడిరి. ముత్యపు చిప్పలను వారు పట్టినతోడనే చాకుతో ఆచిప్పలను చీల్చి మాంసము ముగురకుండగనే అందుండి ముత్యములను గ్రహింతురు. ఈ పద్ధతివలన ముత్యములు కాదగినపదార్థమంతయు గ్రహింపబడుట కష్టము. కాని దొరికిన ముత్యములుమాత్రము కాంతివంతములై చిరకాలమువఱకు గాని తమకాంతిని గోల్పోవకుండును.

—యస్. టి. మోజెస్. ఎం.ఏ.

* • *

స్త్రీ సౌందర్యమునకు గుర్తులివ్వి

స్త్రీ సౌందర్యమునకు ఈక్రింది ఇరువదియేడు విషయములను అతి ముఖ్యములని స్పెయినుదేశపు ఒకానొకకవి అనుచున్నాడు: చర్మము, దంతములు, చేతులు—ఇవి తెల్లగానుండవలెను. నేత్రములు, కనుబొమలు, కెప్పవెండ్రుకలు - ఇవి నల్లగానుండవలెను. పెదవులు, బుగ్గలు, గోళ్ళు - ఇవి ఎఱ్ఱగానుండవలెను. శరీరము, శిరోజములు, కరములు - ఇవి దీర్ఘముగానుండవలెను. చెవులు, పళ్ళు, కాళ్ళు - ఇవి పొట్టిగానుండవలెను. వక్షస్థలము, నుదురు, కనుబొమల మధ్యప్రదేశము - ఇవి విశాలముగానుండవలెను. పెదవులు, చేతులు, స్తనములు - ఇవి బలిష్టములుగానుండవలెను. నడుము, అరచేతులు, పాదములు - ఇవి చిన్నవిగానుండవలెను. వ్రేళ్ళు, వెండ్రుకలు, తుంట్లు - ఇవి సన్నగానుండవలెను.

—కె. రామారావు.

కలలరాక నిద్రాభంగము కాకుండుటకే

సాధారణముగ కలలువచ్చుటచే తమకు కలతనిద్ర అయినదని జను లనుచుండుట పలువురకు అనుభవపునరుక్త విషయము. ఆక్స్‌ఫర్డు విశ్వవిద్యాలయమున మానసికతత్వశాస్త్రవేత్తగనున్న డాక్టరు విలియమ్‌బ్రౌన్ అనునతడు చెప్పునది దీనికి విరుద్ధముగానున్నది. ఈ విషయమై అత డేమి చెప్పుచున్నాడో చూడుడు: 'నేను చేసిన పరిశోధనలవలన నిద్రామధ్యమున మనము లేచిపోకుండుటకే మనకు కలలువచ్చునని నిర్ధారణ చేయగలుగుచున్నాను. కలలురానిచో సాధారణముగ మనకు రాత్రిఅంతయు గాఢనిద్ర ఉండదని చెప్పవలసియున్నది. మనకు వచ్చు ప్రతిస్వప్నమును ఒకవాంఛను తప్పక నెఱవేర్చుటకే మనకు కలుగుచున్నదని చెప్పవచ్చును. అయితే స్వప్నముతీర్చు వాంఛ ఎట్టిది? గాఢముగ నిద్రపోవలయునను వాంఛ. కలలు గాంచుచుండుటచేతనే నిద్రపోవుచున్నవాడు కలతలేని నిద్రపోగలుగుచున్నాడు. నేనీ దిగువను చెప్పబోవు విషయము పలువురకు అనుభవములోనిదే అయియుండునని నా నమ్మకము. మనము నిద్రపోవుచుండగా మనకు ఒక్కొక్కప్పుడు దాహము వేయును. అయితే మన మప్పుడు మేల్కాంచము. స్వప్నములో మనము చెంబులకొలది నీరు త్రాగినట్లు అగును. దానితో మన దాహముతీరి నట్లైఅయి ఎట్టి భంగములేక మనము నిద్రాముద్రితుల మగుదుము. కలలవిషయమున నేను కావించిన పరిశోధనావసరమున నడచిన ఒక చమత్కారవృత్తాంతమును మీకు చెప్పుటకు నేను ముచ్చటపడుచున్నాను. ఒకడు నిద్రపోవుచున్నాడు. వేడినీళ్ళతో నింపబడిన సీసా కాయను ఒకదానిని అతని పాదములచెంత తగులునట్లు ఉంచితిమి. ప్రపంచప్రఖ్యాతివహించిన వెసూవియస్ అగ్నిపర్వతముచెంత తాను నడుచుచున్నట్లును వేడి లావా తొక్కుచున్నట్లును అతనికి స్వప్నమువచ్చినదట. తరువాత మాతో చెప్పినాడు. వేడినీళ్ళసీసా పాదములకు తాకించినను అతడు కదలకుండుటను చూచి మేము ఒక నీటిచుక్కను అతని మొగముపై వైచితిమి. దీనికిని అతడు కదలలేదు. తరువాత అతడు చెప్పినదానివలన అప్పుడాతనికి ఆ వెసూవియస్ పర్వతమును ఎక్కుచుండుటచే ముచ్చెమటలు క్రమ్మినట్లును తాను సారా త్రాగుచుండినట్లును స్వప్నమువచ్చినట్లు తెలిసినది. అతనిని ఎటులైన లేపుటకు ముక్కునట్టితిమి. కాని విచిత్రమేమన దీనికిని అతడు కదలలేదు. ఈసారి అతనికి తన మొగముమీద ఎవరో ముసుగువేసి తీసివేసినట్లు స్వప్నమువచ్చినదట. ఇట్టికథలు అనేకము నా పరిశోధనలచే నే నెఱింగినవి చెప్పగలను. కావున స్వప్నములువచ్చుట మనకు నిద్రాభంగము కాకుండుటకే అని నేను చేయెత్తిచెప్పుచున్నాను. ఈ సిద్ధాంతమును మనసునఉంచుకొని ఈసారి వారువారు వారివారికి రాత్రులయందు కలుగు స్వప్నములు తమనిద్రకు ఎట్లు సాయపడినవో తెలిసికొనుచుండగలరని ఆశించుచున్నాను.'

— ఆల్ ఎబవుట్ డ్రీమ్స్.

పై మాసపు సంచికలో

ప్రచురింపబడు వ్యాసములలో కొన్ని

౧. శబరి (చక్కని గద్యవ్యాసము)
—శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

౨. మందుపుచ్చుకొన్న తప్పు (కథ)
—పమ్మి రామశాస్త్రిగారు

3. అడ్డాల్లో బిడ్డలు (కథ)
—కడియాల కామేశ్వరరావుగారు

౪. కీటకములు : మానవుడు (విజ్ఞానవ్యాసము)
—జాగు గోపాలరావుగారు

౫. పిశాచం : రొట్టె (కథ)
—తల్లాప్రగడ ప్రకాశరాయుడు.

కేలండర్ల స్వీకారము

బెజవాడయందలి ఆంధ్రప్రావిడెంటుకంపెనీవారును, నెల్లూరుజిల్లా పెరిదేపియందలి ఆయుర్వేదసమాజము వారును పంపిన 1935-వ సంవత్సరపు కేలండర్లు వందన పూర్వకముగ నందుకొంటిమని మనవి.

ఇన్స్యూరెన్సు విషయములు

క్రొత్త భీమాకంపెనీలు: యేజెంట్లు

[గతసంచిక తరువాయి]

భీమావ్యాపారము ఏజెంట్లమూలమున నడుచును. ఇదియొక పెద్దసమస్య. క్రొత్తకంపెనీలకు పెక్కురు ఏజెంట్లు కావలసియుందురు. కాని క్రొత్తకంపెనీలకు సరియైన ఏజెంట్లు దొరుకుదురా? ఇతర కంపెనీలతరఫున పని చేసి ఏకారణమువలననో దానిని వదులుకొన్నవారు, ఇతర వృత్తులయందు జయమందనివారు, ఏ వ్యాపారము లేని వారు ఇట్టివారే ప్రాయికముగా క్రొత్త భీమాకంపెనీలకు ఏజెంట్లుగ దొరుకుదురు. నూత్నవ్యాపారనిర్మాణమునకు అధికమగు అవకాశములు కల్గింపవలసినదనియు, అనేకవిషయములందు సౌకర్యము కల్గింపవలసినదనియు ఆ యేజెంట్లు కోరుటకు విసుగుకొందరు. నిరంతరము 'ఎడ్వాన్సుల' కొఱకు వ్రాయుచు నేయుందురు. వారి వారి ఈ కోరికలన్నియు విశేషవ్యాపారము తెత్తుమను నమ్మకరారులతో నిండాతియుండును. వ్యాపారము కంపెనీకి ప్రాణము. కంపెనీకి జనామోదము కల్గింపవలసియున్నది. ఈ భావములు క్రొత్తకంపెనీ యజమానులను ఈ యేజెంట్లకోరికలను మన్నింప ప్రోత్సహించును.

ఫలమేమి? ఎప్పుడో ఒకప్పుడు నిజపరిస్థితులు అవగతముకాక మానవు. అయితే సాధారణముగ ఇట్లు అవగతమగుట కూడదీసికొనుటకు కాలము మీరినతరువాతనే యగుచుండును. ముగింపుకొందని కేసులు, లాప్సులు, ఏజెంట్లబాకీలు, విశేషించిన ప్రారంభపు ఖర్చులు—ఇట్టి అలలమధ్యను ఆ చిన్నపడవ తగులుకొనును. నాశనదేవత నాట్యమాడుచున్నటుల దోచును.

నాశనదేవతను నిశ్చయముగా పారద్రోలవచ్చును. అట్లు పారద్రోలుటయే ఇదివఱ కెప్పుడును జరగకుండెనేని నేడు ఇన్ని భీమాకంపెనీలు చక్కని రక్షణలతో, విశేషమగు వ్యాపారముతో ఎట్లు విరాజమానమగుచుండును? క్రొత్తకంపెనీకి పనిచేయుచున్న, పనిచేసిన ఏజెంట్లు అందరును నమ్మరానివారే అనిచెప్పుట ఘోరమగు అసత్యమును వాకొనుటయు, క్షమింపరాని కృతఘ్నతాదోషమునకు ఒడికట్టుటయు అగును. గౌరవనీయులును, సమర్థులును అగు ఏజెంట్లు—వారి అసంఖ్యాకనామము లిప్పుడు అమోఘితములు కొలందును గాక—నిరంతరము విశేషముగా శ్రమించి అనాదరణ, తిరస్కారము, అవమానము అనువలులకు తట్టుకొని నిలిచి ప్రతిబంధములను ఒత్తిగించుకొని వారివారి కంపెనీలకు అవి నేడుపొందియున్న ప్రతిష్ఠాకరములగు స్థానములను సంపాదించియుండిరి. పాతకంపెనీలు నేడు గర్వముతో చెప్పుకొను వ్యాపారబాహుళ్యమంతయు నా డట్టిఏజెంటు మహాశయులుకూర్చినదే అనుట విన హాయింపులేని సత్యము. ఒకప్పుడు ఏజెంట్లమూలమున ఇట్లు వ్యాపారమువచ్చుట జరిగియున్నది. నేడుమాత్రము ఎందుకు జరుగదు? కావున క్రొత్తకంపెనీలు ఏజెంట్ల నియామకమున భయపడ నవసరములేదు. సరియైనవారి నెంచి వారిని కార్యరంగమునదింపి వారిచే పనిగొనుటయందు మాత్రమే మెలకువ చూపించవలయును.

పూర్వమునకును ఇప్పటికిని పరిస్థితులు చాల వ్యత్యస్థములై యున్నమాట నిజమే. కాలముయొక్క మారుదలచే ఇపుడు మఱికొన్ని క్రొత్త అవకాశములు లభించుచున్నచో వానివెంటనే కొన్ని క్రొత్తకష్టములును

కలుగుచున్నది. క్రొత్త వ్యాపారమును కూర్చుటలో చేయగుచున్న వ్యయము ఇంకను మితముదప్పి అపాయ స్థితిలో పడలేదనుట నిశ్చయము. ఒక పది సంవత్సరముల పూర్వముకంటె ఇప్పుడు వ్యాపారమును కూర్చుటకు కొంత అధికవ్యయము అగుచుండుచో నేను దానికి భయపడను. అధికవ్యయములు తట్టుకొనుటకు అధికముగ శక్తిసామర్థ్యములు ఉపయోగింపవలసియుండును. అమ్మకము, నిర్వహణము మొదలగు విషయములందు క్రొత్తప్రపంచపు వ్యాపారమున విశేష శక్తిసామర్థ్యముల ఉపయోగము మానవాభ్యుదయమునకైనదేగదా!

క్రొత్త కంపెనీ మేనేజరు సమర్థులగు ఏజెంట్లను చేర్చుకొని వారికి నాయకత్వము వహించి క్రమముగ కార్యకలాపము నిర్వర్తింపవలయును. ఇది అతడు తాను చేయవలసిన పనులలో తొలుతటిదిగ భావింపవలయును. ఈపని కష్టమైనదే. నేను అంగీకరింతును. కాని దుస్సాధ్యమైనది మాత్రము కాదు. నేను చదువుకున్నవారిలో నిర్వ్యాపారత హెచ్చిపోవుచున్నది. కాగా విద్యావంతులు గౌరవనీయులునగు నిర్వ్యాపార యువకులను పలువురిని ఆకర్షించి వారిని భీమాఏజెంటు వృత్తికి సుముఖులనుగా చేసి వారిచే పనిగొని భీమా వ్యాపారమునకు పుష్టిని కూర్చుట విశేష శ్రమకరమైన పనిగాదు. మేనేజరు అట్టివారిని తన కూడ పనిచేయు వారినిగా తలంచి వ్యవహరింపవలయునే కాని వారు తనక్రింద పనిచేయువారినిగా తలంపరాదు. ఒకానొక మహోద్యమమున మనమెల్లరమును హెచ్చుతగ్గులులేని పనివారలము అను భావము కలుగవలయును. కంపెనీకి ఏజెంట్లు చేయుపనియే ప్రధానాధారము. అట్టి మహాకార్యనిర్వహణమున ఏజెంట్లకు మేనేజరు సహాయభూతుడుగా నుండవలయును. నైతికముగు ఔన్నత్యముతో కూడిన శుభచింతనమును, సాంఘికసేవాభిలాషను ఏజెంట్లయందు మేనేజరు కల్గింపవలసియుండును. వారి క్రొత్తవ్యాపారమునందు తగినంత ప్రతిఫలము వారుపొంది వారు సుఖముగా జీవించుటకు అనువు ఏర్పడునట్లును, పాత వ్యాపారమునందు రిన్యూయల్సుమీద ప్రతిఫలమును ఇచ్చునట్లును, వీలగుచో ప్రావిడెంటుఫండు సౌకర్యముకూడ కల్గించుటకును ఏజెంట్ల విషయమున మేనేజరు శ్రద్ధధానుడై యుండవలయును.

ఏజెంట్లను ఎన్నుకొనుటను గూర్చియు ఏర్పాటు చేయుటను గూర్చియు ఒకటి రెండు మాటలు చెప్పవలసిన ఆవశ్యకము గలదు. ఈవిషయములో ఏ ఒక్క క్రమముగాని ఏ ఒక్క నిర్ధారణగాని అనుసరించుట కడములేదని కొందరు అందురు. మొదటిలోనే జీతము పద్ధతిని ప్రతిఫలము కోరువారును, తాము ఆర్జింపగల కమీషనుమీద ఇప్పుడే అడ్వాన్సు అడుగువారును అగు ఏజెంట్లకు క్రొత్తకంపెనీ పూర్తిగా దూరమున నుండవలయును. ఆత్మగౌరవము, ఆత్మవిశ్వాసములేని ఏజెంట్లను క్రొత్తకంపెనీ చేరనీయరాదు. దీక్ష, సామర్థ్యము, తెలివి, స్వశక్తియందు పూర్ణవిశ్వాసముగల ఏజెంట్లను ఏర్చి క్రొత్తకంపెనీ కూర్చుకొనవలయును. అట్టివారు కంపెనీ యొసంగగల కొద్ది సాయముతోడనే మంచి పనిచేయగలరు. అట్టి సుగుణములుగల తావలమగు ఏజెంట్లుదొరకుట చాల కష్టమగుట నే నెఱుంగుదును. కాని కవులవలె ఏజెంట్లుకూడ పుట్టుకచేతనే అగుదురనుమాట విశ్వసింపరానిది. ఏజెంట్లు తరఫీయతుచేతను, అనుభవముచేతను ఆదర్శులగుదురు కాని పుట్టుకచేత కారు. ఏజెంటు శక్తిసామర్థ్యముల నెఱిగి దానిని లాభకరముగ ఉపయోగించుకొనుటలోనే క్రొత్తకంపెనీ మేనేజరు ప్రతిభ వెల్లడియగును.

'క్రొత్త భీమాకంపెనీలు: కొన్నిసమస్యలు' అను ఈ వ్యాసమును క్రొత్త భీమాకంపెనీలతరఫున వాదించుటకు నేను వ్రాయలేదు అట్టివాదన వానికేమియు అక్కఱలేదనుట నాకు తెలియును. మఱి ఇక వానిని నిరసించుటకును నే నీవ్యాసమును వ్రాయలేదు. క్రొత్తకంపెనీలు బాగుపడి దేశాభ్యుదయమునకు తోడుపడవలయుననియే నే నీవ్యాసము వ్రాసితిని. క్రొత్త కంపెనీలకు నేనిట్లు చెప్పుదును, 'వీరులారా! హుషార్, పరిసరములను పరికింపుడు. పురోగాములుకండు. మిమ్ము జయలక్ష్మి వరించుట ముమ్మాటికి నిశ్చయము.'

—యస్. సి, బెనర్జీ.

సంపాదకీయ సమాలోచన

'కళానిధి'కి సుస్వాగతము

'కళానిధి' అను నూతన మాసపత్రికకు మా మనఃపూర్వకముగు సుస్వాగతమును చేయుచున్నాము. ఇది ప్రత్యేకము కథల కోసమే ఉద్భవించిన పత్రిక. ఏ వాఙ్మయమునకాని కథాపాఠకులు విస్తరించియుందురు. అసలు మానవుడు కథాప్రియుడనుట ప్రత్యేకించి చెప్పనవసరము లేనిది కావున ఈ కథల మాసపత్రిక తెనుగునాట ఇతర పత్రికలకంటె విశేషప్రచారము నందగలదు. శ్రీ కొడవటిగంటి కృష్ణమూర్తిగారు కళానిధి సంపాదకులు. వీరు లోగడ గృహలక్ష్మిలో ప్రచురించిన కథావ్యాసములు అద్భుతములుగాను అపూర్వములుగాను ఉన్నవి. సమర్థుడగు కథారచయిత స్వానుదారుడుగనుండుట ఏ కథల పత్రికకైనను భావిశుభమును సూచించును. వీరిసోదరులగు శ్రీ కొడవటిగంటి కుటుంబరావుగారు ఆంధ్రభూమి పాఠకులకు చిరపరిచితులు. ఈ పంక్తులను వ్రాయుచున్నయతడు 'గృహలక్ష్మి' సంపాదకుడుగనున్నప్పుడు ఆ పత్రికకును, తరువాత నాతడు స్వతంత్రముగ స్థాపించిన ఈ ఆంధ్రభూమి పత్రికకును కుటుంబరావుగారు పలుకథలు రచియించియున్నారు. నేడు ఆంధ్రభూమికి ఏమైన ప్రతిష్ఠయున్నచో దానికి ప్రధానకారకులలో వారొకరనుట మఱువరానిది. తెనుగున వీరికథలతో దొరయు పాటి కథలు ఇంతవఱకు మఱిలేవని చెప్పవచ్చును. ఆ కథలను పఠించినవారికి మా ఈ వాక్యమునందలి సత్యము తేటతెల్లమగును. అట్టికథకచక్రవర్తులు కళానిధి ప్రచురణమున సోదరునకు బాసటగానున్నారు. పత్రిక భావిశుభమునకు ఇది మఱియొకసూచన ప్రచురణమున ప్రత్యేకత— ప్రచురించువారు సమర్థులు. వారి ఉద్దేశములును ఉత్కృష్టములై ఉన్నవి. కళానిధి వ్యాసకారులను సత్కరింపకుండ వారి రచనములను గైకొనదు. తెనుగున ధనవంతులు నడుపు పత్రికలే ఈ పద్ధతి నింతవఱకు పూర్తిగ నవలంబింప లేదు. కొన్నిచోట్ల మొగమోటముగలవారికి, సంపాదకుని స్నేహితులకు మాత్రము డబ్బు ముట్టుచున్నది. మఱియొక సచిత్రమాసపత్రిక సంపాదకుడు పత్రికమీద లాభముతీయుచున్నను రచయితలకు కానీయైన రాల్పడు ఇట్టిస్థితిలో కళానిధి ఇట్టి ఉన్నతాదర్శమును పెట్టుకొనుట తెనుగుజర్నలిజమున కొకనైతికాదర్శమును చూపుటయే. వీరి ఈ ఆదర్శము విజయవంతమగునటుల భగవాను డనుగ్రహించును గాక! కళానిధి తొలిసంచిక గతమాసమున వెలువడినది. ఇందలి కథలుమూడు. కొడవటిగంటి కుటుంబరావుగారి నిలవనీరు, గుడిపాటి వెంకటచలంగారి చుక్కమ్మ, కొడవటిగంటి కృష్ణమూర్తిగారి అదృష్టవంతుడు అనునవి. ఈ పత్రికాసంపాదకుడు ఉచితజ్ఞుడగుటచే తనకథను తుదిని ముద్రించుకొన్నాడు. ఇది ఆ సంపాదకుని వినమ్రభావమును, ఇతరులను గౌరవించి తాను గౌరవము పొందవలయుననుఆతని పవిత్రమైన ఉద్దేశమును వెల్లడిం

చుచున్నది. నేటి తెనుగుపత్రికాసంపాదకులలో కొంద తీవిషయమును ముఖ్యముగ గమనింపవలసియున్నది. విస్తరభీతిని కథలను ప్రత్యేకించి పరామర్శింపలేకపోవుచున్నాము. కథకులు మువ్వురును కథారచనమున సిద్ధహస్తులగుట వాని ప్రత్యేకతను వివరింప నవసరములేదని తలంచుచున్నాము. క్రౌనుసైజున గ్లేజుకాగితములమీద సుందరముగ ముద్రింపబడి చిత్రపటములతో పత్రిక ఆకర్షణీయముగ నున్నది. సాలుచందా మూడురూపాయిలు విడిసంచిక నాలుగు అణాలు. గ్రంథాలయాలకుగాని క్లబ్బులకుగాని సంవత్సరచందా ఆరురూపాయిలు. తెనుగు జర్నలిజముచరిత్రలో కళానిధి ఒక నూతనాధ్యాయ ప్రారంభమునకు త్రోవ చూపునను దృఢవిశ్వాసముతో నున్నాము. చిరునామా: కళానిధి కార్యాలయము, తెనాలి, గుంటూరుజిల్లా.

తెనుగువారి నార్తుక్లిఫ్

ఈ సంచికలో ప్రచురింపబడిన లార్డు నార్తుక్లిఫ్ చరిత్ర కొన్నివిషయములలో దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావుపంతులుగారి చరిత్రకు జతపడుచున్నది. నార్తుక్లిఫ్ పెద్దలు ఆతడు న్యాయవాదికావలయునని ఆశించిరి. కాని ఆతడు పత్రికాసంపాదకుడైనాడు. శ్రీ నాగేశ్వరరావుగారి విషయమునకూడ వారి పెద్దలు వారు న్యాయవాదులగుటను ఆశించిరి. కాని వారు పత్రికాసంపాదకులైరి. నార్తుక్లిఫును, నాగేశ్వరరావుగారును తమ తమ పత్రికాప్రచురణప్రారంభము వారపత్రికలతోడనే గావించిరి. ప్రపంచావృతమగు ఆంగ్లభాషనగుట నార్తుక్లిఫ్ పత్రికలు శతాధికమైనవి. రెండుకోట్ల జనులుగల ఆంధ్రభాషనగుట నాగేశ్వరరావుగారి పత్రికలు ఒక దినపత్రిక, ఒక వారపత్రిక, ఒకమాసపత్రికమాత్ర మయినవి. తెనుగునవారిలో యేఒక వ్యక్తియు ఇట్లు మూడుపత్రికల ప్రచురణభారమును వహించియుండలేదు. అగుట వారు తెనుగువారి నార్తుక్లిఫ్ అనబడుటకెంతయు తగియున్నారు. వారి ఆంధ్రపత్రిక ఇకముందు సచిత్ర వారపత్రికగ పెంపుహొందింపబడనున్నదనివినుట కెంతయు ఆనందము కలుగుచున్నది. ఆంగ్లేయులు నార్తుక్లిఫును పలురీతుల గౌరవించినట్లే ఆంధ్రులు తమ నార్తుక్లిఫ్అయిన నాగేశ్వరరావుగారిని విశ్వదాత, దేశోద్ధారకాది బిరుదములతోడను, భారత శాసనసభకు ఎన్నుకొనుటచేతను గౌరవించుచున్నారు.

డాక్టర్ శ్రీ జమ్మి వెంకటరమణయ్యగారికి ఆంధ్రభూమి కృతజ్ఞత

'ఆంధ్రభూమి' ప్రారంభింపబడినప్పటి నుండియు దీని అభివృద్ధినిగూర్చి విశేషముగు శ్రద్ధను, అభిమానమును చూపుచున్న ఆంధ్రమహాశయులలో డాక్టర్ శ్రీ జమ్మి వెంకటరమణయ్యగారు తొలుత పేర్కొనదగినవారు. వారిపోషణము ఆంధ్రభూమికి నిరంతరము కార్యోత్సాహమును ప్రసాదించుచున్నది. వారు ఎల్లవేళల ఈ పత్రికను తమపత్రికగ భావించుచు తమ కలకత్తా బ్రాంచిద్వారా మువ్వదిమంది ఏడాది చందాదారులను కూడ చేర్పించియున్నారు. ఇన్నివిధముల వారికి ఆంధ్రభూమి ఋణపడియున్నది. మదరాసున డాక్టరుగారి వ్యాపారవిజయము ఆంధ్రవిజయమున కొకనిదర్శనమగును. శ్రీ డాక్టరు జమ్మి వేంకటరమణయ్యగారికి ఇతోధిక వ్యాపారవిజయమును, నిరంతరశుభమును ప్రసాదింప భగవానుని ప్రార్థించుచున్నాము.

జనవరి, ౧౯౩౫.

౨౪:—బొంబాయి. 1934-వ సంవత్సరపు జూలై నెల 14-వ తేదిని ప్రచురింపబడిన కృష్ణాపత్రిక కాపీల నన్నిటిని బొంబాయి ప్రభుత్వము వశపఱుచు కొన్నది.

౨౬:—రంగూను బర్మారాష్ట్రీయాంధ్ర మహాసభ. జి. టి. శ్యామూగారు ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులు; శ్యామసుందరరావుగారు ప్రారంభకులు, పరిమి సోమరాజుగారు అధ్యక్షులు.

౨౭:—కడప. విమానాశ్రయస్థానమునకు స్థలము సంపాదింపబడుట.

౨౯:—కార్వేటినగరము. కడపమండలములోని మట్ల సంస్థానాధీశుల వంశజులగు మట్ల అనంతరాజుగారు మరణించిరి.

:—నైజాంరయులాకా ఖమ్మంమెట్టు తాలూకా నేలకొండపల్లి కాపురస్థులు, మంత్రవాఙ్మ శాస్త్రవేత్తలు గండికోట మంత్రాల అప్పయ్యగారి మరణము.

:—మదరాసు. డాక్టరుమల్లయ్యగారి మరణము.

౩౦:—బందరు. ఆంధ్రజాతి అను నూత్న వారపత్రిక తొలిసంచిక వెలువడెను.

ఫిబ్రవరి. ౧౯౩౫.

౨:—మదరాసు. ధార్మికురాలు పబ్బిశెట్టి అలిమేలు మంగతాయారమ్మగారి మరణము.

౪:—విజయనగరం. మహారాజాకళాశాల ప్రిన్సిపాలు కాళ్ళకూరి జానకిరావుగారి నిర్యాణము.

౬:—కాకినాడ. గోదావరి ఛాంబర్ ఆఫ్ కామర్సు వారిసమావేశము.

౯:—మదరాసు. శ్రీకస్తూరి లక్ష్మీ నరసింహారావుగారు యూరపుపోవు స్టీమరెక్కుటకు బొంబాయి వెళ్ళిరి.

౧౧:—ఆంధ్రశాస్త్రవేత్తలగు పి. భక్తవత్సలయ్యలుగారు ఎం.ఎ.బి.ఎస్.సి. ఇండియా ప్రభుత్వపు సీనియరుమార్కెటింగు ఆఫీసరుగ నియమింపబడిరి.

౧౩:—కాకినాడ.పి.ఆర్. కాలేజిఅర్ధశతాబ్దోత్సవము.

౧౪:—గుంటూరు. ఆంధ్రరాష్ట్రీయస్వదేశీపారిశ్రామిక ప్రదర్శనము.

౧౫:—గుంటూరు. 40-వ మండలరాజకీయసభ.

౧౬:—సేలం. దేశసేవకులు మద్దూరి అన్నపూర్ణయ్యగారు జయిలునుండి విడుదలనొందిరి.

౧౯:—మదరాసు. పచ్చయప్పకళాశాలలో మానవల్లి రామకృష్ణకవి ఎం.ఏ. గారు 'రసస్వరూపము'నుగూర్చి ఉపన్యసించిరి.

౨౦:—మదరాసుశాసనసభ. పంచాయతీ జిల్లాబోర్డుల ఎన్నికలలో తిరిగి మార్పులు గావింప సవరణ చట్టము.

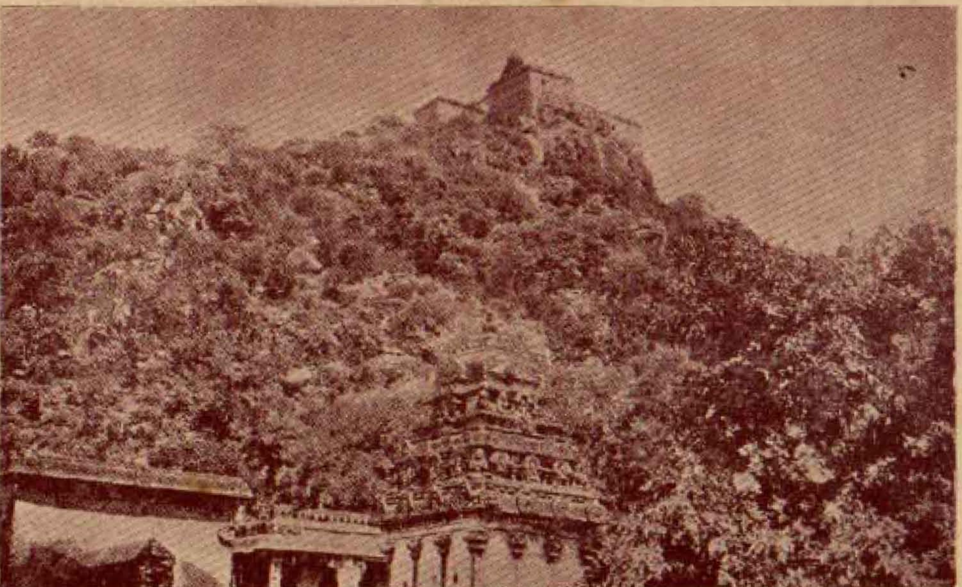
ప్లస్ పజిల్

ప్లస్ పజిల్ సమాధానములు, బహుమానముపొందిన వారినామములు ఈసంచికయందు ప్రచురింపవలసియున్నది. గతమాసపు సంచికలు ఏజెంట్లద్వారా పొందువారికి సకాలమునకే చేరినను పోస్టుద్వారాపొందు వారికి చాల ఆలస్యముగ చేరినవి. క్రొత్తసంవత్సరమునకు పోస్టల్ కన్సెషన్ వచ్చుటలోనైన ఆలస్యము కారణముగ జనవరి 25-వ తేదీని పోస్టు చేయవలసిన సంచికలు ఫిబ్రవరి 8-వ తేదీని పోస్టు చేయబడినవి. రంగూను, మోల్మెను ప్రాంతములందలి చందాదారులకు ఫిబ్రవరి 20-వ తేదిలోపున సమాధానమిచ్చుటకు సావకాశముండదు కావున గడువుకాలము మార్చి 20-వ తేదివఱకు పొడిగించబడినది. ఈ కారణమున సమాధానములును, బహుమానార్హుల నామములును ఏప్రిల్ సంచికలో ప్రచురింపబడునని మనవి.

అగస్త్యుడు - లోపాముద్ర

"ఆంధ్రభూమి"

పక్షితీర్థము

